

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
İlköğretim Anabilim Dalı
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE YENİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROGRAMI

Hazırlayan:

Pınar IŞKIN

Danışman:

Doç. Dr. Alper KESTEN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2015

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı

ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE YENİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROGRAMI

Hazırlayan:

Pınar İŞKİN

Danışman:

Doç. Dr. Alper KESTEN

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2015

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin proje aşamasından sonuçlanmasına kadar ki süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

Pınar IŞKIN

13/07/2015

ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Pınar IŞKIN
Anabilim Dalı	İlköğretim Anabilim Dalı
Danışmanın Adı-Soyadı	Doç. Dr. Alper KESTEN
Tezin Adı	Öğretmen Görüşlerine Göre Yeni Medya Okuryazarlığı Programı

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, televizyonda izlediğimiz reklamlardan, sokakta gördüğümüz billboarda, kıyafetlerimizin ambleminden, içtiğimiz suyun markasına kadar her şey medyadır. Medya kavramının dört bir yanımızı böylesine kuşatması “medya okuryazarlığı” kavramının da doğmasına neden olmuştur. Bu kavram, medyanın her türlü etkisinin farkında olarak davranabilmeyi vurgulamaktadır. Medyanın bize sunduklarını bir eleştiri süzgecinden geçirerek alabilme becerisine sahip olabilmek medya okuryazarlığının temel ölçütüdür.

Bu araştırma yapılmadan önce 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programı ile 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programı karşılaştırılmış, aralarındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programı ile 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programı, 2006 yılı ders programının “örnek etkinlikler” bölümü hariç tutularak karşılaştırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

Elde edilen veriler ışığında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'na bağlı okullarda Medya Okuryazarlığı dersini veren öğretmenlerle görüşme yoluyla veri toplamak için bir görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan formlarda yer alan sorular Samsun ilinde Medya Okuryazarlığı dersini seçen on okulda görev yapan on iki Sosyal Bilgiler öğretmenine sorulmuştur. Toplanan verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin genel olarak Medya Okuryazarlığı kavramını önemli buldukları ve Medya Okuryazarlığı'nın ders olarak verilmesine olumlu baktıkları, öğrencilerin dersle ilgili tutumlarının olumlu ve olumsuz olarak farklılaştığı saptanmıştır. Öğretmenlerin genel olarak 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını 2006 yılı ders programından daha olumlu değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenler 2013 yılı ders programının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamışlar ve programın üzerinde kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ve ders saati bağlamında belli değişiklikler yapılması gerektiğini önermişlerdir. Öğretmenlerin Medya Okuryazarlığı dersini işlemelerinin önünde idari görev, okulun fiziki yapısının yetersizliği, öğrencilerin derse karşı ilgisiz oluşu gibi engeller olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda 2013 yılı ders programının yeniden değerlendirilerek düzeltmeler yapılması, okulların fiziki donanım anlamında iyileştirilmesi, dersin daha ilgi çekici hale getirilmesi için çalışmalar yapılması gerektiği şeklinde önerilerde bulunulabilir.

Anahtar Sözcükler: Medya okuryazarlığı, ortaokul, müfredat, eğitim, kitle iletişim.

ABSTRACT

Student's Name & Surname	Pınar IŞKIN
Strand	Primary Education Strand
Supervisor's Name & Surname	Assoc. Prof. Dr. Alper KESTEN
Thesis Title	A New Media Literacy Programme Based on Teachers' Opinions

The century that we live in has made everything about the media – from TV commercials to street billboards, the logos on our clothes to the brand of the water that we drink. This full siege by the media of all aspects of our lives has given rise to the concept of ‘media literacy’, which stresses the ability to behave in awareness of all kinds of media impact. The skill to view through a critical prism what the media presents us with is the basic criterion for media literacy.

Before the present study was conducted, the 2006 curriculum for Media Literacy and the 2013 curriculum for Media Literacy were scanned for any similarities and differences. For this purpose, the 2006 curriculum for Media Literacy and the 2013 curriculum for Media Literacy were compared and contrasted. The ‘sample activities’ part of the 2006 curriculum was, however, excluded from this comparison and contrast. The research questions for this study were subsequently designed based on the similarities and differences found. The collection of the research data was made possible through a case study, which is one of the qualitative research methods.

In light of the data obtained, an interview form was also designed for data collection through interviews with media literacy teachers at Ministry of National Education (MEB) schools. These forms were then presented to 12 Social Studies teachers at 12 middle schools in Samsun offering the Media Literacy course. Descriptive analysis was used for the data collected.

The study concludes that teachers generally find the concept of Media Literacy important, that they have a positive view of Media Literacy being offered as a course, and that students have both positive and negative attitudes to the course. The teachers were found to have a more positive view of the 2013 curriculum for the optional Media Literacy course than the 2006 curriculum. The teachers also suggested that the 2013 curriculum needed to be revised and amended in certain ways in the context of acquisitions, skills, values, activities, assessment and evaluation, and course hours. The teachers quoted their administrative duties, inadequacy of the schools' physical structures, and students' lack of interest amongst the handicaps for their Media Literacy courses. In light of these findings, the suggestions of the study focus on the revision and amendment of the 2013 curriculum, enhancement of schools' physical facilities, and work towards making the course more interesting.

Key Words: Media Literacy, Secondary School, Curriculum, Education, Mass Communication

TEŞEKKÜR

“Öğretmen Görüşlerine Göre Yeni Medya Okuryazarlığı Programı” adlı yüksek lisans çalışmamda bana katkısı olan ve benden yardımlarını esirgemeyen pek çok kişi vardır. Çalışmamın hazırlık aşamasından bitimine kadar yol gösteren, yardımlarını esirgemeyen, çalışmamın her aşamasında çok değerli fikir ve yardımları ile ufkumu genişleten, her an desteği ile güç veren, öğrencisi olmaktan onur duyduğum değerli danışman hocam Doç. Dr. Alper KESTEN’e teşekkürlerimi sunarım.

Üniversite öğrenciliğimin ilk gününden itibaren bana destek olan, lisans, yüksek lisans ve araştırma görevliliği hayatım boyunca bana çok şey katmış olan değerli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında yanımda olan, bu yaşıma kadar her türlü desteği ile elimden tutan, evlatları olmaktan onur duyduğum biricik aileme sevgilerimi sunarım.

Pınar IŞKIN

Samsun/2015

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	11
1.3 Araştırmanın Önemi.....	11
1.3 Sayıtlar.....	12
1.5 Sınırlılıklar.....	12
1.6 Araştırmanın Temel Kavramları	13
BÖLÜM II	14
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	14
2.1 Medya.....	14
2.2 Kitle İletişimi	16
2.2.1 Televizyon	17
2.2.2 İnternet.....	22
2.3 Medya Okuryazarlığı.....	27
2.4. Türkiye’de Medya Okuryazarlığı.....	34
2.5. İlgili Araştırmalar	37
2.5.1 Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	37
2.5.2 Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	40
BÖLÜM III.....	42
YÖNTEM	42
1.1 Araştırma Deseni	42
1.2 Çalışma Grubu	43
1.3 Veri Toplama aracı.....	44
1.4 Verilerin Toplanması ve Analizi.....	48

BÖLÜM IV	50
BULGULAR	50
4.1 Öğretmenlerin Medya Okuryazarlığı İle İlgili Genel Görüşleri	50
4.1.1 Öğretmenlerin Medya Okuryazarlığı Kavramıyla İlgili Görüşleri.....	50
4.1.2. Medya Okuryazarlığının Bir Ders Olarak Programda Yer Almasına Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	52
4.1.3 Öğrencilerin Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik Tutumları	55
4.2 Öğretmenlerin 2006 ve 2013 yılı Medya Okuryazarlığı Dersi Programlarına İlişkin Görüşleri	58
4.2.1 Öğretmenlerin 2006 yılı Programına İlişkin Görüşleri	58
4.2.1.1 Kazanım açısından	58
4.2.1.2 Beceri açısından.....	60
4.2.1.3 Değer açısından	61
4.2.1.4 Etkinlikler açısından.....	63
4.2.1.5 Ölçme ve değerlendirme açısından.....	64
4.2.1.6 Ders saati açısından	65
4.2.2 Öğretmenlerin 2013 yılı Programına İlişkin Görüşleri	66
4.2.2.1 Kazanım açısından.....	68
4.2.2.2 Beceri açısından.....	71
4.2.2.3 Değer açısından	72
4.2.2.4 Etkinlikler açısından.....	73
4.2.2.5 Ölçme ve değerlendirme açısından.....	75
4.2.2.6 Ders saati açısından	77
4.2.3 Öğretmenlere Göre İyi Bir Medya Okuryazarlığı Programının Betimlenmesi .	79
4.2.4 Öğretmenlerin 2013 Yılı Medya Okuryazarlığı Programının Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri.....	84
4.2.4.1 Kazanımlar Açısından	84
4.2.4.2 Beceriler Açısından	85
4.2.4.3 Değerler Açısından.....	85
4.2.4.4 Etkinlikler Açısından	86
4.2.4.5 Ölçme ve Değerlendirme Açısından	86
4.2.4.6 Ders Saati Açısından	87
4.3 Medya Okuryazarlığı Dersinde Karşılaşılan Sorunlar	87
4.3.1 Öğretmenlerin Kendilerini Yeterli Görme Düzeyleri.....	88

4.3.2 İdari Görevin Ders İşlenmesine Olan Etkisi.....	90
4.3.3 Ders İşlenmesi Önünde Engel Oluşturan Diğer Sorunlar	90
BÖLÜM V	95
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	95
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	95
5.2 Öneriler	101
KAYNAKÇA	103
EKLER	115
Ek1:	115
Ek2:	117

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenler Hakkında Bilgiler	44
Tablo 2. 2006 yılı medya okuryazarlığı ders programı kazanımları	47
Tablo 3. 2013 yılı medya okuryazarlığı ders programı kazanımları	48

KISALTMALAR DİZİNİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TTKB : Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve konu ile ilgili tanımlanması gereken temel kavramlar ele alınmıştır.

1.1 Problem Durumu

Multimedya çağı olarak kabul edilen 21. yüzyılda, insanlar edindikleri bilgilerin önemli bir bölümünü görsel imgelerden, karmaşık ses düzenlemelerinden ve farklı medya formatlarından almaktadırlar (Kellner ve Share, 2007). Medya kavramı yabancı kaynaklarda etkileşim içindeki üç unsuru anlamak şeklinde tanımlanmaktadır. Bu unsurları; teknolojik, ekonomik, bürokratik ve yasal kısıtlamaları içeren üretim süreci, metin ve izleyici oluşturmaktadır (Aufderheide, 1993). Bir başka tanımda ise medya, yığınlarla iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü içeren ortak ad olarak tanımlanmıştır (Püsküllüoğlu, 2003). Etrafımızdaki pek çok alanın içinde yer alan medya büyük bir endüstri olarak biçimlenirken, ürünleriyle çeşitlilik arz etmektedir. Her gün binlerce mesajına ulaştığımız medyayı oluşturan listede; kitaptan dergiye, gazeteden süreli yayına, televizyon yayınından radyo yayınına, bilgisayar yazılımından filme, fotoğraftan video paketine, kasetten CD'ye, ilandan, internete ve e yayınlara kadar uzayan onlarca ürün bulunmaktadır (Önal, 2007). Böylesine çeşitlilik arz eden bir yapıya sahip olmasıyla medya, insanların üzerinde etkiler yaratmaktadır. Medya, genç veya yaşlı herkese değişik düzeylerde ulaşan bir güçtür. Bu yönüyle medya, sadece bilgi edinmek için kullanılan bir kaynak değil; aynı zamanda eğitici, eğlendirici ve etkileyici bir arkadaştır (Önal, 2007). Teknolojinin bizleri dört bir taraftan kuşattığı böyle bir çağda insanların kendilerine medyayı arkadaş olarak görmemesi neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Günümüzde insanlar, günlük hayatın koşuşturması içinde birbirlerine vakit ayırmakta zorlanmakta, bu yalnızlıkları içinde onlara medya eşlik etmektedir.

Kitle iletişim araçlarının yoğun bir şekilde kullanımı bireylerin hayatlarını zaman zaman oldukça zorlaştırabilmektedir. Bu durum kitle iletişim araçlarıyla ilgili birtakım yönlendirmeler ve sınırlandırmalar yapılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu noktada özellikle çocukların medya karşısında pasif alıcılar olmaları yerine, aktif olarak

düşünen, irdeleyen, değerlendirme yapabilen bireyler olabilmeleri için “medya okuryazarlığı” kavramı ortaya atılmıştır. Medya okuryazarlığı kavramının birçok tanımı olmakla birlikte en çok kabul gören tanım Aspen’de 1992 yılında yapılan toplantıya katılan araştırmacıların üzerinde uzlaştıkları tanımdır. Bu tanıma göre medya okuryazarlığı, belirli çıktılara ulaşabilmeye çalışan bir vatandaşın, analiz yapma, bilgi üretme becerilerine sahip olmasıdır (Aufderheide, 1993). Bu tanım birçok farklı anlama gelebilmektedir. Bazılarına göre; bu tanımda geçen analiz yapmanın çözümleme ve değerlendirme olarak ifade edilmesi ve bilgi üretmenin çözümleme ya da alternatif ifade sağlamak şeklinde açıklanması daha mantıklı olabilecektir. Yine bu tanımda geçen bilgi üretimi, açık sembollerden medya sürecine videoyu yayımlamaktan bilgisayarlı multi-medyanın dijital dünyasına uzanan pek çok anlama gelebilecek açıklamayı içinde barındırmaktadır. Ulaşılmak istenen “çıktılar” ise bu tartışmayı bu çıktıların medya okuryazarlığı tanımı açısından neler olabileceği boyutuna götürmektedir. Örneğin medya okuryazarlığı birine sadece daha iyi bir vatandaş olmayı sağladığı için mi önemlidir? Ya da ideolojinin süreçteki rolü nedir? (Aufderheide, 1993). Medya okuryazarlığının bu kadar popüler olmasını sağlayan durum ise medya araçlarının çeşitlilik arz etmesi ve medya okuryazarlığını bir ihtiyaç haline getirmesidir. Medya okuryazarlığı ise kitle iletişim araçlarını en üst düzey verimle kullanabilmeyi sağlar. Bu yönüyle medya okuryazarlığı becerileri kitle iletişimini etkilemektedir.

Medya araçlarının günümüzde hayatımızı bu kadar derinden etkilemesinin en temel nedenlerinden biri bu medya araçlarının çok büyük oranda kitle iletişimi için kullanılıyor olmasıdır. Bu noktada daha ileriye gitmeden önce kitle iletişimin ne olduğuna bakmak faydalı olacaktır. Kitle iletişimi iletişimcilerin, bir kanal kullanarak geniş, hızlı ve sürekli biçimde iletiler yayarak kitlelerde tepki uyandırma ve tepkileri belirleme sürecidir (Bayram, 2002). Kitle iletişiminde kaynak ve hedef birimler karşı karşıya gelmezler; gazeteler, dergiler, film, radyo ve televizyon kitle iletişiminin kanallarını oluştururlar ve bu kanallar aracılığıyla bir tek kaynak çok sayıda hedefe geniş bir alan ve zaman içinde ulaşabilir (Cüceloğlu, 2011).

Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki kitle iletişimi bireylerin birbirleri arasındaki iletişimden ziyade kitle iletişim kanalları ile bireyler arasındaki etkileşimden doğan çok daha farklı bir kavramdır. Kitle iletişiminde kaynak ve hedefin farklı yerlerde olması

durumu söz konusudur ve bu durum mesajın hedefe iletilmesi açısından bir engel oluşturmamaktadır. Çünkü kitle iletişimde kaynak ve hedef farklı yerlerde olsalar dahi mesajın medya araçları vasıtasıyla bireye veya bireylere iletilmesi mümkün olmaktadır. Kitle iletişimin dünyada yer bulmaya başlaması da uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Bu nedenle kitle iletişimin kısa bir tarihçesine bakmak gerekmektedir.

Kuzey Amerika'da yapılan ilk kitle iletişim araştırmaları, kitle iletişim araçlarının etkileri üzerine yoğunlaşmaktaydı. 1930'lar ve 1940'ların başlarında yapılan bu çalışmalar Kanadalı araştırmacı Harold Lasswell'in ortaya attığı hipodermik iğne kuramına dayanmaktaydı (İnceoğlu, 2005; Akt. Balaban Salı, Ünal ve Küçük, 2008). Bu teoriye göre insanlar medya karşısında savunmasız bireyler olarak görünmekteydiler. Daha sonraki çalışmalar, etki araştırmalarından farklı olarak hedef kitle üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında; kitle iletişim araçlarının insanlar üzerindeki etkileri değil, insanların medya üzerindeki etkileri ve medyayı ne amaçla kullandıkları araştırılmaya çalışılmıştır. Medya okuryazarlığı da bu anlayış çerçevesinde ele alınmıştır. Medyanın çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz etkilerinden yola çıkılarak, medya okuryazarlığının onları medyanın kötü etkilerinden koruması gerektiği ortaya atılmıştır (İnceoğlu, 2005). Yani ne sadece medyanın birey üzerindeki etkisi ne de sadece bireyin medya üzerindeki etkisi araştırılmakla kalınmıştır. Çift yönlü bir etkileşim olduğundan hareketle bireyin ve medyanın karşılıklı etkileşimleri araştırılmaya çalışılmıştır. Böylece her iki yönden kaynaklanan olumsuzlukların bertaraf edilmesi için adımlar atılmıştır. Çünkü kitle iletişiminin sağlanması sırasında kişiler isteseler de istemeseler de medya araçlarından etkilenmektedirler.

Kitle iletişim araçlarının hayatımızdaki etkinliği küreselleşmenin etkisiyle giderek artmıştır. Kitle iletişim araçları, pazara ve tüketim dengelerine uygun modeller yaratarak ya da var olan kalıp yargıları tekrarlayarak günümüz medya kültürünün oluşumunu sağlamaktadırlar (Kalan, 2010). Kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki dolaylı etkisi de herkes tarafından bilinmekte ve kabul edilmektedir. Bu araçların zaman zaman toplumu birleştirme ve bir arada tutma etkisi ağır basarken, diğer taraftan bireylerdeki olumlu özelliklerin değişmesine neden olarak farklı kimlikler ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Bütün, 2010). Medyadan gelen etkilere açık durumda bulunan bireylerin

medya araçları bakımından pek çok alternatifte sahip oldukları görünmektedir. Gelişen teknoloji ile birlikte bireylerin boş zamanlarını değerlendirmeleri için de pek çok etkinlik var olmuştur. Ancak bu etkinliklerin niteliği de değişime uğramıştır. Televizyon, radyo, bilgisayar, VCD, DVD gibi araçlar; ucuz şekilde elde edilebilen kitap, gazete, dergi gibi geleneksel kitle iletişim araçlarının yerini almıştır (Aksaçoğlu ve Yılmaz, 2007). Günümüzde böylesi bir medya bombardımanı içinde yaşayan çocuklar, doğdukları andan itibaren sosyalleşmeye başlarlar ve bu süreç ömür boyu devam eder. Bu süreçte çocuk üzerinde başta aile, sonra okul, akran grubu ve kitle iletişim araçları önemli bir etkiye sahiptir. Günümüzde teknolojinin gelişimine bağlı olarak çocuk üzerinde ailenin etkisi günden güne azalırken, televizyonun etkisi ise artmaktadır (Kaya ve Tuna, 2008). Çocuğun televizyon seyretmesini engellemek, diğer medya araçlarının iletilerinden onları soyutlamak içinde bulunduğumuz iletişim çağı itibariyle mümkün görünmemektedir (Kalan, 2010).

Günümüzde televizyonun, çocuğun sosyalleşmesinde ve bazı kavramları öğrenmesinde aile ve okuldan daha etkili olduğu bilinen bir gerçektir. Çocuk yaşamı boyunca hiç gidip görmediği yerler hakkında fikir sahibi olurken, hiç tanımadığı insanların hayatına dair pek çok bilgiyi de edinmektedir (Adak, 2004). Çocuk televizyondan edindiği tecrübeler sayesinde hayata dair fikir sahibi olurken, davranışları da bu duruma göre şekillenmektedir. Bilgilenme, sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel bakımdan bilinçlenme gibi birçok olumlu etkisi olan televizyon çocuğun hayata hazırlık süresinde en iyi yardımcılarından biri olmaktadır (Bütün, 2010; Kaya ve Tuna, 2008).

Ancak televizyonun çocuklar üzerindeki etkisi her zaman bu kadar olumlu yönde olmamaktadır. Hayatımıza son yıllarda dâhil olan birçok teknolojik alette olduğu gibi televizyon da birçok olumsuzluğu beraberinde getirmiştir. En önemli kitle iletişim araçlarından biri olan televizyonun insanların hayatında pek çok olumlu etkisi olduğu gibi olumsuz etkisi de vardır. Televizyonun bilgilendirici ve eğlendirici olmak gibi olumlu özelliklerinin yanı sıra olumsuz özellikleri de vardır. Haber bültenlerinde bir dramı yansıtan haberin ardında spiker hiç değişmeyen gülen yüzüyle bir magazin haberine geçilebilmektedir. Medya metinleri izler kitlenin ihtiyaçlarına göre şekillendirilse de bu metinler kurumsallaşmış pazar ilişkileri içinde üretilmektedir.

Tüm bu iletilere maruz kalan çocuklar için bu iletileri okumak, anlamlandırmak, seçmek ve değerlendirmek noktasında farklı bir algılama geliştirme gereksinimi doğmaktadır (Kalan, 2010). İnan (2014)'ün çalışmasına göre ebeveynlerin televizyon izleme oranları öğrencilerle hemen hemen aynı düzeydedir. Yine aynı çalışmaya göre ebeveynler televizyonu zaman kaybı olarak değerlendirmişler, televizyonun çocuklarını olumsuz yönde etkilediğine kanaat getirmişlerdir. Buna rağmen ailelerin evde televizyon kullanımı konusunda gerekli kısıtlamalara yer vermedikleri görülmüştür.

Televizyonun bireyler üzerinde pek çok olumlu etkisi olduğu gibi olumsuz etkisi de vardır. Çocuklarda ortaya çıkan uyku, yemek yeme gibi problemlerle birlikte şiddetten etkilenerek gündelik hayatlarında sorunlar yaşamaları da televizyonun olumsuz etkilerine örnek olarak gösterilmiştir. Çocukların televizyonda izledikleri şiddet sahnelerinin etkisinde kalarak beyinlerinde şiddeti normalleştirmeleri ve gündelik hayatın içinde şiddeti normal olarak algılamaya başlamaları da televizyonun çocuklar üzerinde ne kadar olumsuz etkiler yaratabileceğinin en önemli göstergelerindedir. Ayrıca televizyonda izlediği olumsuzlukları taklit ederek olumsuz karakterleri kendisiyle özdeşleştirmesi de sosyal ilişkilerinde çocuğa zarar verebilmektedir (İnan, 2014). Televizyon, gelişmekte olan çocuk beyni için olumsuz etkiler ortaya çıkarmaktadır. Bu olumsuz etkiler de çocuğun televizyon izleme alışkanlığının kontrol edilmesi gerektiğini göstermektedir. Çocukların dikkatlerini toplama süreleri kısadır. Televizyonda hızla akan görüntüler de dikkatini toplama süresi kısa olan çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu olumsuz etkilere konsantrasyon ve dikkat dağınıklığı örnek gösterilebilecek en önemli olumsuz etkilerdendir (Büyükbaykal, 2007; Uskun, Öztürk, Kışioğlu, Kırbıyık ve Demirel, 2005). Televizyon izleme süresi uzun olan çocuklarda obezite gelişme riskinin olduğu, çocukların televizyon izleme sürelerinde ve izledikleri programlar üzerinde düzenlemeler yapılması gerektiği ortaya koyulmuştur (Büyükbaykal, 2007). Televizyonu kontrolsüz izleme alışkanlığına sahip çocuklar kendilerine bilinçsizce ve rastgele seçilmiş yanlış modelleri örnek alabilirler, bu durum da çocukların kişilik gelişimlerini sağlıksız temeller üzerinde şekillendirebilir (Öztürk ve Karayağız, 2007). Yapılan araştırmalar çocuğun televizyon karşısında geçirdiği zamanın sınıfta geçirdiği zamana yaklaşık olduğunu göstermektedir. Televizyon izlemenin de en yoğun 11 – 14 yaş aralığı olduğu ve bir

çocuğun 16 yaşına kadar ortalama 13 bin şiddet eylemine tanık olduğu saptanmıştır. Televizyondaki şiddet eylemlerini izleyen çocukların da ruhsal gerginliklerinin arttığı; dengesi daha kolay değişebilen, öfke eğilimi olan çocuklarda dürtüsel ve duygusal kontrolün zayıfladığı saptanmıştır (Yavuzer, 2004; Akt. Kalan, 2010). Televizyonu aşırı izleme uzun vadede çocuğun okul başarısını, duygusal zekâ gelişimini ve odaklılık konularında başarısını düşürmektedir. Nedeni ise televizyonun yoğun şekilde görsel algıya hitap eden doğası, tek yönlü iletişim biçimiyle beynin sağ yarıküresindeki dille ilgili bölgenin gelişimine engel olmasıdır. Özellikle çocuk programlarını uzun süre izleyen çocukların dikkat eksikliği, odaklanamama gibi problemlerle karşılaştıkları görülmüştür (Kalan, 2010).

Çocuğun televizyon izlemesine müdahale etme sürecinde gözden kaçırılmaması gereken şey ise televizyonun ödül veya ceza aracı olarak kullanılmasından kaçınılmasıdır. Çünkü bu durum çocuk eğitimi açısından yanlış bir uygulamadır. Ancak ebeveynlerin neredeyse yarısı bu yöntemi kullanmaktadır (İnan, 2014). Televizyonun ödül veya ceza aracı olarak kullanılması yerine çocuklara ebeveyn aracılığında bulunulması gerekmektedir. Ebeveyn aracılığı ise ailenin çocukla birlikte aktivitelerde bulunmasını gerektiren bir yaklaşımdır (Warren, Gerke ve Kelly, 2002). Televizyon yetişkinler için daha ziyade haber alma ve eğlenme amaçlı kullanılırken, çocuklar için eğlendirme aracı ve içinde yaşanan toplumu ve dünyayı anlama ve tanıma amaçlı kullanılmaktadır (Adak, 2004). Hitap ettiği kitlenin içinde bulunduğu yaş seviyesi televizyonun kullanılma amacının da belirlenmesini kolaylaştırmaktadır. Nasıl ki yedi yaşındaki bir çocuğun televizyon izlemekteki öncelikli amacı haber alma olmayacaksa, yetmiş yaşındaki bir bireyin de televizyon izlemekteki öncelikli amacı dünyayı anlama olmayacaktır.

Yıllar önce hayatımıza giren televizyon pek çok şeyi değiştirmiştir. Bir dönem televizyon kendi başına kitleler üzerinde büyük etkiler yaratırken, özellikle 90'ların sonu ve 2000'lerin başı itibariyle televizyondan daha farklı bir kavram hayatımızda yerini almıştır: İnternet. İnternet içinde bulunduğumuz çağ itibariyle en çok kullanılan kitle iletişim araçlarından biri haline dönüşmüştür. İnternet; eğitimden alışverişe, eğlenceden iş ve iletişime kadar birçok alanda sunduğu hizmetlerle hayatımızın merkezinde önemli bir yer edinmiştir (Arslan, 2014). İnternet kişilerin ulaşmak

istedikleri hedef kitleye rahat ve düşük maliyetle ulaşabilmelerini sağlayan önemli bir kitle iletişim aracıdır. İnternette kişiler arasında aktarılan bilgiler sayesinde yine internete özgü bir ortam oluşmakta, alışveriş yapılabilen, bankacılık işlemleri yapılabilen, konferanslar gerçekleştirilebilen ve yapılan türlü etkinliklerin büyük kitlelere ulaşması sağlanabilmektedir. İnternette var olan farklı sosyal medya hesapları sayesinde aynı ortamı paylaşmalar bile kişiler birbirleriyle iletişime geçebilmekte ve bilgi alışverişi yapabilmektedirler. İnternetle birlikte mesafeler yok olmakta ve bilgi, kendisine toplum içinde özgür bir paylaşım alanı bulabilmektedir (Arklan ve Taşdemir, 2008; Ertuğrul ve Keskin, 2012; Kelleher, 2006). Geleneksel medya araçlarında izleyici veya okuyucu, pasif bir şekilde aldığı bilginin tüketimini gerçekleştirmekte, düşündüklerinin dışavurumunu ise sağlayamamaktadır. Oysa internet ortamında kişiler düşüncelerini özgür bir şekilde dile getirme ortamına sahiptirler. Yani bireyler internet ortamında sadece kendilerine aktarılan bilgiyi tüketmemekte aynı zamanda oluşturdukları bireysel web siteleri, bloglar, facebook sayfaları ve benzeri yollarla bir bilgi üreticisi haline dönüşmektedirler (Bütün, 2010). Bu durum kişinin pasif düzeyden aktif düzeye geçmesini sağladığı gibi onun “medya okuru” olmasından ziyade “medya yazarı” olmasını sağlamaktadır (Ertuğrul ve Keskin, 2012).

Kitle iletişim araçları içerisinde dezavantajları barındıran tek araç televizyon değildir. İnternetin de bireyler üzerinde pek çok olumsuz etkisi vardır. İnternet kullanımı çok fazla olan kişilerde zamanla iletişim problemleri baş göstermektedir. Bu kişilerde yeme, içme alışkanlıklarından uyku bozukluklarına, yanlış oturma şekilleri başta olmak üzere birçok sağlık sorunu görülmektedir. Bilim adamlarımız da iletişimsizliğin neden olacağı kuşaklar arası çatışmaların artacağı gelecekte ruhsal açıdan sağlıksız bir toplum yapısının oluşacağı yönünde görüş beyan etmişlerdir. Günümüzde şiddet olaylarının artışı da bu düşünceleri destekler niteliktedir (Ertuğrul ve Keskin, 2012). Anlık ileti programlarında güvenlik sorunuyla karşılaşılabilir. Çünkü bu alanda henüz yeterli çözümler üretilememiştir. Bilgileriniz sizin isteminiz dışında farklı kişi ve gruplarca görülebilir ve size karşı kullanılabilir (Alkan, 1996; Akt. Ertuğrul ve Keskin, 2012).

Medya mesajları ise her bireyin geçmiş yaşantıları, kişiliği ve karakterinden etkilenecek kişiler üzerinde farklı etkiler yaratabilmektedir. Bu da herkesin medyadan kendisine gelen iletileri farklı yorumlayarak hayatına farklı şekillerde aktarmasına sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda bilgi teknolojilerinin toplumsal dönüşüme yol açtığı günümüzde insanın kendini, diğer toplumları ve kültürleri algılayışını nelerin etkilediğini anlayabilmesi bakımından medya okuryazarlığının önemli bir beceri olduğu söylenebilir (Deveci ve Çengelci, 2008). Bu noktada medyadan en güzel şekilde faydalanabilmek için eğitimin amaçlarında da düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bilinçli ve eleştirel bir medya tüketicisi ve üreticisi bilincini kazanma, kurgu ve gerçeği ayırt etme, medya iletilerini çözümlenme ve değerlendirme yeterliliğini kazanma ilkokuldan başlayarak eğitimin amaçlarına eklenmesi gereken önemli konulardır (Jolls ve Thoman, 2008). Böylece medya okuryazarlığının tanımında da geçen medya mesajlarını sorgulama, analiz etme, yorumlama ve değerlendirme için gereksinim duyulan bilgi ve beceriler de erken yaşta kazandırılabilir (Deveci ve Çengelci, 2008). Bir çocuğun 6 – 18 yaş arasındaki yaşamının dörtte birinden fazlasını medya araçları karşısında geçirmekte olduğunu göz önünde bulundurursak bu becerilerin çocuklara erken yaşta kazandırılmasının önemini daha da iyi anlayabiliriz (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010).

Bazı noktalarda çocuğu medya karşısında yalnız bırakmamak, medya ile alakalı süreçlerde karar alması için ona yardımcı olmak gerekmektedir. Bu noktada ebeveynlerin de çocuğa eşlik etmesi gerekmektedir. Ancak bunu yaparken tamamen bilinçli adımlarla hareket edilmesi, çocuğa doğru model olunması gerekmektedir. Örneğin televizyon ve internet kullanımı ile alakalı konular üzerinden çocuklara ödül veya ceza verilmesi çocuk eğitimi açısından doğru bulunmayan bir uygulamadır. Ancak ebeveynlerin neredeyse yarısının çocuk eğitimi sırasında bu yöntemi kullanmakta olduğu dikkati çekmektedir. Televizyon ve internet kullanımında harcanan sürenin zaman kaybı olduğunu ifade eden ebeveynler bu kitle iletişim araçlarının çocuklarını da olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Ancak evlerinde, çocuklarına televizyon ve internet kullanımı konusunda çok fazla bir kısıtlamada bulunmadıkları görünmektedir (İnan, 2014). Bu durum aslında medya okuryazarlığı becerisinin sadece çocuklara değil aynı zamanda yetişkinlere de kazandırılması gerektiğini gösteren önemli bir kanıttır.

Kitle iletişim araçları büyük oranda çocukların ve gençlerin üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bu nedenle kitle iletişim araçlarının etkin kullanımı için onlara medya okuryazarlığını öğretecek öğretmenlerin de bilinçlenmeleri ve farkındalık kazanmaları da önemlidir (Karaman, 2010). Dolayısıyla burada bir ebeveyn-öğretmen iş birliği yapılabileceğinden de bahsedilebilir. Çünkü çocuğun okulda öğrendiklerinin üzerine evde medya kullanımı sırasında bir de ebeveyninden göreceği yönlendirmeler sayesinde medya konusunda daha bilinçli hareket etmesi muhtemeldir. Bu sayede öğrenci her iki taraftan aldığı destekle daha bilinçli bir medya okuryazarı olma yolunda sağlam adımlar atacaktır.

Medya Okuryazarlığı kavramının Türkiye’de ilk kez 20 – 21 Şubat 2003 tarihinde düzenlenen iletişim şurasında tartışıldığı görülmektedir (Altun, 2009). Ülkemizin önde gelen kamu kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin ve üniversitelerin temsil edildiği 2004 yılında kurulan şiddeti önleme platformu medya okuryazarlığının ülkemizdeki gelişiminde önemli bir paya sahiptir (Altun, 2009). Şiddeti önleme platformu bünyesinde çalışmakta olan Medya ve Şiddet Çalışma Grubu’nun sonuç raporunda da Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun (RTÜK) önerisiyle Medya Okuryazarlığı konusu vurgulanmıştır (RTÜK, 2008; Akt. Elma, Kesten, Dicle, Mercan, Çinkır ve Palavan, 2009a).

RTÜK, ders programlarına Medya Okuryazarlığının geliştirilmesi için bir ders konulması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Kurul ve Bakanlık arasında gerçekleştirilen işbirliği sonucunda ise 2006 – 2007 eğitim-öğretim yılında 5 pilot ilde Medya Okuryazarlığı dersi ilköğretim 7. sınıf seviyesinde verilmeye başlanmıştır. 2007 – 2008 öğretim yılında da Medya Okuryazarlığı seçmeli bir ders olarak ilköğretim okullarının ikinci kademesinde uygulanmaya başlanmıştır (Elma vd., 2009a).

2007 yılının sonunda Medya Okuryazarlığı dersi öğretim programına yardımcı doküman olarak ilgili komisyon tarafından “İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı” hazırlanmıştır. Bu kitapta dersi yürütmekle görevli öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla her üniteyle ilgili gerekli teorik bilgilere ve çeşitli serbest yazılara yer verilmiştir (Altun, 2008). 2013 yılında ise bu programda bir revizyona gidilerek, “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim

Programı” adı ile yeni bir program oluşturulmuştur. Medya okuryazarlığında ülkemizde gelinen son durum okullarda Medya Okuryazarlığı dersinin verilmesiyle öğrencilere medyadan yararlanma noktasında bilinç aşılarmaya çalışılması şeklindedir.

Eğitim programı içerisine Medya Okuryazarlığı dersinin eklenmesi bir reform niteliğindedir. Böylesi reform niteliği taşıyan bir durumda bu dersin amacına uygun şekilde verilebilmesi için de MEB ve RTÜK, okulların derse uygun hale getirilebilmesi için gerekli destekleri vermekten kaçınmamışlardır. Verilen bunca desteğe rağmen sorunlar yaşanmış ancak bu sorunların Medya Okuryazarlığı dersine özgü sorunlar olmadığı sonucuna varılmıştır (Elma, Kesten, Dicle, Mercan, Çınkır ve Palavan, 2009b). 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının daha çok medya araçlarını merkeze alan bir yaklaşım sergilemesi, öğretim programlarında medya okuryazarlığı becerilerine yeterli önemin verilmemesi, amaçlarda bazı ifadelerin belirsiz bir şekilde verilmesi, programın öğrencileri eleştirel düşünmeye sevk edecek bir nitelikte olmaması program üzerinde değişiklikler yapılmasını gerektirmiştir (Apak, 2008; Çakmak, 2010; Elma vd., 2009a; Keleş, 2013; Söylemez, 2012).

Ortaya çıkan bu sorunların aşılması ve ihtiyaçlara daha çok hitap eden bir program oluşturulması amacıyla 2013 yılında yeni bir program uygulamaya koyulmuştur. 2006 yılında uygulanmasına başlanılan Medya Okuryazarlığı programıyla ilgili pek çok çalışma olmasına rağmen 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının beklentileri ne derecede karşıladığı, yeni programın okullarda nasıl uygulandığı, derse karşı öğretmenlerin ve öğrencilerinin tutumlarının nasıl olduğu ve yeni programın uygulanmasında ortaya çıkan sorunların neler olduğuna yönelik çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada ise yenilenen medya okuryazarlığı ders programının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesine çalışılmıştır. Bu amaçla yalnızca 2013 yılı ders programına yönelik düşünceler öğrenilmeye çalışılmamış, dersi etkileyen farklı faktörler de incelenmeye çalışılmıştır. Bu sayede 2013 yılı ders programına yönelik detaylı bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın bu yönleriyle medya okuryazarlığı alanındaki literatür eksikliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Yukarıda bahsedilen sorulara yanıt bulmak amacıyla bu çalışmada seçilen okullarda Medya Okuryazarlığı dersini veren öğretmenlerin, 2013 yılı medya okuryazarlığı programı hakkındaki görüşleri alınmış ve 2013 yılı programıyla 2006 yılındaki program arasındaki farklar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu nedenle öğretmenlere sadece 2013 yılı programıyla ilgili görüşleri sorulmamış, öğretmenlerden 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını da değerlendirmeleri istenmiştir. Bunlara ek olarak programın etkililiğiyle ilişkili olduğu düşünülen; öğrencilerin Medya Okuryazarlığı dersine karşı tutumları, öğretmenlerin Medya Okuryazarlığı ile ilgili görüşleri, iyi bir Medya Okuryazarlığı ders programının nasıl olması gerektiği, öğretmenlerin hangi ders programını kullandıkları, Medya Okuryazarlığı dersini veren öğretmenlerin kendilerini yeterli görüp görmedikleri ve dersin işlenmesinin önündeki engeller gibi konularda da öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu sayede öğretmenlerin 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını değerlendirmeleri sağlanırken, bir yandan da Medya Okuryazarlığı dersiyle alakalı kapsamlı bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Medya Okuryazarlığı dersine giren öğretmenler bu ders hakkında genel olarak ne düşünmektedirler?
2. Medya Okuryazarlığı dersi öğretmenlerinin 2006 yılında yayımlanan ilk programla 2013 yılında yayımlanan ikinci programı hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. Medya Okuryazarlığı dersi öğretmenleri 2013 programının geliştirilmesi için neler önermektedirler?

1.3 Araştırmanın Önemi

Medya Okuryazarlığı dersi için 2006 yılında bir ders programı hazırlanmış ve ders, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında ülke genelinde dersin seçildiği tüm ilköğretim okullarında okutulmaya başlanmıştır. 2013 yılına kadar ders için ilk hazırlanan program değiştirilmemiştir. 2013 yılında program “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulları Medya Okuryazarlığı Ders Programı” adı verilerek yenilenmiştir. 2013 yılında yayımlanan

programın henüz bir yıldır uygulanıyor olması nedeniyle bu alanda yapılan çalışma sayısı kısıtlıdır. Bu çalışma öğretmenlerin Medya Okuryazarlığı dersinin mevcut programını eski programla karşılaştırarak, yeni programın sorunlarının aşılması ve ihtiyaçlarının karşılanması noktasında ne kadar etkili olduğunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Programın uygulayıcısı konumunda bulunan öğretmenlerin bakış açısıyla 2013 yılı programının değerlendirmesinin yapılmasının bu anlamdaki literatür eksikliğini giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3 Sayıtlar

Bu araştırma aşağıdaki sayıtlara dayalı olarak yapılmıştır:

1. Görüşme yapılan kişilerin sorulara dürüstlük ve içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Toplanan verilerin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.
3. Veri toplama aracının geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır.

1.5 Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları aşağıda belirtildiği gibidir:

1. Araştırma 2014 - 2015 eğitim öğretim yılında Samsun iline bağlı on okulda Medya Okuryazarlığı dersini veren 12 öğretmen ile sınırlıdır.
2. Araştırma, araştırma grubundaki öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.
3. Araştırma, veri toplama aracında yer alan yarı yapılandırılmış, açık uçlu sorulara verilen yanıtlar ile sınırlıdır.

1.6 Araştırmanın Temel Kavramları

İletişim: İki birim arasında birbiriyle ilişkili mesaj alışverişidir (Cüceloğlu, 2011).

Kitle iletişimi: İletişimcilerin (genellikle bir kuruluşun), bir kanal kullanarak, geniş, hızlı ve sürekli biçimde iletiler yayarak geniş kitlelerde tepkiler uyandırma ve tepkileri çeşitli şekillerde belirleme sürecidir (Bayram, 2002).

Medya: Yığınlarla iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü kapsayan ortak ad (Püsküllüoğlu, 2003).

Medya okuryazarlığı: Çeşitli yapılarda bulunan medyaya erişme, analiz etme, değerlendirme ve yaratma yeteneği (Jolls ve Thoman, 2008).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmamızın kavramsal çerçevesi ortaya koyulmaya çalışılacak, araştırmamızın temel kavramlarını oluşturan medya, kitle iletişimi, televizyon, internet, medya okuryazarlığı gibi başlıklar incelenecektir. Türkiye’de ve yurtdışında Medya Okuryazarlığı ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilecek çalışmamızla ilgili yönleri ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

2.1 Medya

Medyanın hayatımızda yer almadığı bir zaman dilimi düşünelim. Etrafımızda gazeteden radyoya, televizyondan bilgisayara, dergiden reklam panolarına kadar her şey ve daha fazlası medyayı oluştururken böyle bir zamanı düşünmek bile çok güç olacağı gibi böyle bir şey günümüz dünyasında çok da mümkün değildir. Medya hayatın her alanına öylesine nüfuz etmiştir ki insanlar neredeyse medya olmadan yaşamını sürdüremeyecek dereceye gelmiştir.

Peki, hayatımıza bu kadar nüfuz etmiş olan medya ne anlama gelmektedir? Medya kavramı yabancı kaynaklarda etkileşim içindeki üç unsuru anlamak şeklinde tanımlanmaktadır. Bu unsurları teknolojik, ekonomik, bürokratik ve yasal kısıtlamaları içeren üretim süreci, metin ve izleyici / alıcı / son - kullanıcı oluşturmaktadır (Aufderheide, 1993). Medya, yığınlarla iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümüne verilen ortak addır (Püsküllüoğlu, 2003).

Toplum içindeki bireyleri birbirlerine yakınlaştırabilmek noktasında da en faydalı araçlardan biri olarak medyayı gösterebiliriz. Medya insanlarla bu kadar iç içe olduğundan bu yana kişiler arası iletişimde de artış yaşandığı göz önünde bulunan bir gerçektir. Bireyler mesajları aktarmak noktasında da diğer bireylerle iletişime geçmek durumundadır. Bu nedenle kişilerin birbirlerine ayırdıkları bir zaman dilimi ortaya çıkmakta dolayısıyla birbirleri ile iletişime geçmeleri de sağlanmış olmaktadır. Dolayısıyla burada medyanın da yadsınamayacak bir etkisi olmaktadır. Son yıllarda teknolojik gelişmelerin bir ivme kazanması ve internetin tüm dünyada yaygınlaşmaya

başlaması, insanlar arasında etkileşimli iletişim kurulmasına büyük oranda katkı sağlamıştır (Çildan, Ertemiz, Tumuçin, Küçük ve Albayrak, 2012).

Medyanın insanlar üzerindeki etkilerine bakıldığında, bu etkilerin küçümsenmeyecek ölçülerde olduğu görülmektedir. Yediden yetmişe her yaş grubuna seslenen medya birçok mesajı da beraberinde iletmektedir. Medya yoluyla iletilen bu mesajların çocuklar üzerindeki etkisi ise herkesten daha fazla olmaktadır. Ulusal ve uluslararası hukukun gerektirdiği gibi medya kuruluşlarının da çocuk için en yararlı olanı savunmaları zorunluluktur. Çocuk hakları sözleşmesinin çocuğun korunması ile ilgili temel ilkelerinden biri, “çocuğun yüksek yararı” ilkesidir (Albayrak, 2013). Bunun yanında bizlere medyadan gelen ve basit bir şekilde anlaşılabilir gibi görünen mesajlar kendine özgü kurallara sahip, karmaşık görsel ve işitsel bir dil kullanmaktadır (Jolls ve Thoman, 2008). Medyanın hitap ettiği en geniş kitlelerden birini oluşturan çocukların da medya etkilerinden korunması gerekmektedir. Bugün ‘çocukluk’ tüketim ekonomisinin bir pazarı durumundadır (Paker, 2009). Bu noktada medya kuruluşlarının ticari kaygılarla hareket etmeleri doğal karşılanabilir. Ancak bu kaygıların çocukluğa zarar vermesinin önlenmesi ve medya kuruluşlarının sosyal sorumluluklarını bilerek, toplumsal dayanışmayı artırma, güçlendirme ve evrensel değerleri besleyici şekilde yayın politikaları oluşturulması da bu medya kuruluşlarının görevleri arasında yer almaktadır (Elma, Kesten, Dicle ve Uzun, 2010).

Medya kuruluşları, uluslararası ölçekte kabul edilmiş olan kod ve ilkelere uyarak medyanın gücünü bu ilkeler doğrultusunda yayınlarına yansıtma durumundadırlar (Elma vd., 2010). Çocuk medyadan gelen etkilere o kadar çok maruz kalmaktadır ki, bu etkilerin onun hayatında yer bulması da kaçınılmaz olmaktadır. Alanda yapılan pek çok çalışma bir medya organı olan televizyondaki şiddet öğeleri ve çocukların bundan etkilenme boyutları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle ABD’de çok yaygın olarak görülen okullarda çocukların gerçekleştirdikleri şiddet olaylarının kaynaklarından biri olarak yine televizyon görülmektedir (Atay ve Çelebi Öncü, 2009). Çocuklar gördüklerine öykünme eğilimi içerisindedirler. Superman gibi uçmaya çalışmalarının, kavga sahnelerini arkadaşları üzerinde denemeye kalkmalarının nedeni de budur (Bütün, 2010).

Sonuç olarak öğrencinin gerek ebeveyn kontrolü eşliğinde gerekse kendi aldığı eğitimin verdiği becerilerle donanmış olarak televizyon izlemesi kendisi ve çevresi açısından olumsuz olabilecek davranışların ortaya çıkmasını engelleyip çocukların kendileri için yararlı olan birtakım becerileri kazanmasında yardımcı olabilecektir (Atay ve Ç. Öncü, 2009). Sadece televizyon karşısında değil tüm kitle iletişim araçlarının karşısında çocukların yalnız bırakılmaması gerekmektedir. Çünkü medya bütün kitle iletişim araçları aracılığıyla çocuklara farklı nitelikte pek çok mesajı iletebilecek güce sahiptir.

2.2 Kitle İletişimi

Medya günümüzde insanlar üzerinde en etkili olan güçlerden biridir. Bu gücünü ise kitle iletişimi aracılığıyla kullanabilmektedir. Günümüzde insan yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelen medya, bu yönüyle bireyin toplumsallaşma sürecinde giderek artan bir etkiye sahiptir (Jolls ve Thoman, 2008). Bu noktada kişiler arası iletişimin dışında bir de kitle iletişim kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin kendi aralarındaki iletişimi nasıl ki onların sosyalleşme sürecinde aktif rol oynuyorsa, kitle iletişim araçları da bireylerin toplumsallaşma sürecinde aktif bir rol oynamaktadır.

Merkezi bir kaynağın çok sayıda alıcıya gönderdiği mesajlar için kullandığı araç ya da teknolojiye kitle iletişimi denilmektedir (Jolls ve Thoman, 2008). Bir insanın başka bir insanla ya da bir grubun farklı yerlerdeki insanlarla iletişimini sağlayan, birbirinden farklı pek çok kitle iletişim aracı vardır. Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan kitle toplumu, bu araçların gelişmesinde rol oynamıştır.

Kitle iletişim araçları mekânsal farklılıkları ve uzaklıkları yok ederek öğrenmeyi herkes için mümkün kılan yeni eğitim teknolojilerinin gelişmesine de vesile olmuştur. Günümüzde bu araçların etkileri sadece kullanıldıkları ülkeler dâhilinde kalmayıp, o ülkelerin sınırları dışına taşmış durumdadır. Bu araçlar, gelişen teknoloji ile birlikte daha güçlü ve daha etkili hale gelmişlerdir. Örnek vermek gerekirse Amerika veya Avrupa'da yapılan herhangi bir futbol müsabakası aynı anda izlenebilmektedir. Nitekim televizyon, çağımızda kitlelere ulaşmak noktasında en güçlü kitle iletişim aracı olmuştur (Kocadaş, 2006). Kitle iletişim araçları vasıtasıyla çocuklar ve yetişkin bireyler, şiddet olgusuna da her gün şahit olabilmektedirler. Zira kitle iletişim araçlarının şiddeti yönlendirmesi ve etkilemesi konuları üzerinde bir görüş birliği

mevcuttur (Çetin, 1999). Bu nedenle kitle iletişim araçlarının hepsinin amacına uygun olarak kullanılması bu araçlardan en üst düzey verimin alınabilmesi için çok önemli görülmektedir. Medya araçları günümüzde yazılım ve donanım anlamında çeşitlilik arz eden bir yapıya sahiptir. Bu araçlara televizyon, gazete, dergi, bilgisayar, cep telefonları, internet ve pek çok farklı araç dahildir. Kitle iletişim araçları içerisinde en revaçta olanlar şüphesiz ki televizyon ve internettir. Medya araçları elbette ki televizyon ve internetle sınırlı değildir ancak gelinen çağ itibariyle insanlar üzerinde en büyük etkiye sahip olan iki medya aracıdır. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde medya araçlarından televizyon ve internet daha detaylı anlatılmaya çalışılacaktır. Televizyon medya programlarıyla, bilgisayar ise internetle anlam kazanan birer medya aracıdır. Ancak bu araçların kazandıkları anlam, bizlerin birer medya kullanıcısı olarak bu araçlara yüklediğimiz anlamlarla birleşince olumlu bir etki ortaya çıkartmıyorsa ortada bir yarar durumu yok demektir. Bu noktada her iki medya aracına da yakından bakmak, her ikisini de tanıyabilmek açısından daha doğru olacaktır.

2.2.1 Televizyon

Ortaya çıktığı zamanlarda insan hayatını kolaylaştıran ve onun çevresiyle olan ilişkilerinde daha emin adımlarla ilerlemesini sağlamak gibi işlevlere sahip olan teknoloji, son yüzyıl içerisinde büyük bir değişime uğramıştır. İnsanoğlu doğadaki hareketliliği kontrol edebilmek noktasında bir başarıya ulaşmıştır ancak, bu kez doğa kadar kolay kontrol altına alamayacağı bir gücün kölesi olmaktan kendini kurtaramamıştır. Doğa içerisinde efendi konumunu koruyan insan, kendi yaratmış olduğu bir uşağın esiri olmuştur. Çünkü teknolojik gelişmeler bireylerin tutum ve davranışlarının yönlendirilmesinde büyük oranda güç sahibidir. Bu teknolojik gelişmelerin içinde en başta gelen kitle iletişim aracının televizyon olduğu ise su götürmez bir gerçektir (Arslan, 2006). Televizyon, göze ve kulağa aynı anda hitap edebilen, herhangi bir olayı veya konuyu canlı olarak anında izleyicilerine aktarabilen günümüzün en etkin kitle iletişim araçlarından biridir. Televizyon yayınları süreklilik, çeşitlilik ve etkileycilik arz etmesi bakımından günümüzde insanların haber alma, eğlenme ve boş zamanlarını değerlendirme ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlar. Bunların yanında televizyon, popüler kültür unsurlarını da topluma aktarma fonksiyonuna sahiptir (Kaya ve Tuna, 2008). Televizyon, çeşitli ülkeler hakkındaki

düşünceler ve görüntüleri yansıtır. Bu sayede çocukların ilgisini çekerek, onlarda zaten var olan öğrenme isteğinin artmasına yardım eder. Bu sayede televizyon, çocukların, kendi düşüncelerini mantıklı ve düzgün bir biçimde ifade etmelerini sağlar (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007).

Günümüz Türkiye'sinde maddi durumu nasıl olursa olsun her ailenin evinde bir televizyon görmek mümkün hale gelmiştir. Günümüzde bireylerin boş zamanlarının önemli bir bölümünü televizyon izleyerek geçirmelerinin altında yatan neden; televizyondaki yarışma programlarının ve dizilerin izleyicileri eğlendirmesinin yanı sıra bu bireylerin yaşantılarından kesitler sunmasıyla da ilişkilidir (Karaman, 2010). Bu durum televizyona olan ilginin artmasına ve televizyonun hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmesine neden olmuştur (Tokgöz, 1979).

Geçmişte toplum içindeki ilişkilere kişiler arası iletişimin yön verdiği bilinmektedir. Geline dönemde ise toplum içindeki ilişkilere medyanın yön vermekte olduğu görülmektedir. Medya araçları içerisinde bu görevi üstlenen araçlardan en bilineni ise televizyondur. Televizyon programlarının insan psikolojisine hitap etmeyi en güzel şekilde başarabilen programlarla dolu olması, televizyonun küçük büyük herkese ve her düşünce yapısındaki insana hitap eden kanalların varlığıyla çeşitlilik arz eden yapısı, evlere renkli ve özenilen yaşamları sunmasıyla dikkat çekici bir yapıda olması onun toplum hayatı içerisinde bu kadar büyük bir yer edinebilmesinde başlıca etkenler olarak görülmektedir.

Televizyonun insanlar üzerinde herhangi bir etkisinin bulunup bulunmadığı üzerinde yapılan çalışmalarda olumlu ve olumsuz yönde açıklamalarda bulunan pek çok araştırmacı vardır (Büyükbaykal, 2007; Karacoşkun, 2002; Özakar ve Koçak, 2012; Şirin, 2006). Erdoğan (2007)'ye göre televizyon etkide bulunmamaktadır. Bunun nedeni ise televizyonun aktif bir özne olmamasıdır. Televizyonun bir etkide bulunması, onu kullanan bireylerin izledikleri içeriklere yükledikleri anlama bağlıdır. Bir başka deyişle, televizyona yüklenenlerin ne olduğu ve ne amaçlarla yüklendiği, seyredenlerin bu yüklenenler arasından neleri hangi amaçlar doğrultusunda kullandığına bağlı olmaktadır. Yani televizyon kendi başına herhangi bir etkide bulunamamakta, onun yapacağı etkiler karşısındaki bireyin onu kullanma durumuna göre şekillenmektedir (Erdoğan, 2007).

Yine de literatürde yapılan incelemelerin pek çoğu televizyonun bireyler ve gruplar üzerindeki etkisinin olumsuz yönde olduğuna işaret etmektedir. Genel olarak televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri incelendiğinde televizyonda yer alan, çocuğu olumsuz yönde etkilemesi muhtemel programlar ve sahneler akla gelmektedir. Günlük hayatta çok nadir karşılaşılan ölüm ve cinayet olayları ile her gün çok defa karşılaşılması ancak televizyonda mümkündür (Çetin, 1999).

Şirin (2006) televizyonun çocuklar üzerindeki etkisinden bahsederken çocuklukla yetişkinliğin bir yandan yakınlaştığını ancak bu yakınlaşmanın televizyon nedeniyle giderek azaldığını belirtmekte, çocuğun televizyon karşısında edilgen bir konumda bulunduğunu, televizyonun çocuğa istediği gibi yönlendirmelerde bulunduğunu ifade etmektedir. Televizyon çocuğun hayata uyanmasında yapay yönlendirmelerde bulunan en yaygın iletişim aracıdır. Çocuk televizyonun etkisinden kurtarılmadıkça onun çocukluğunu yaşamasını sağlamak ise mümkün görünmemektedir (Şirin, 2006). Arslan (2006) ise televizyonun çocukların derslerini ihmal etmelerine neden olduğunu, çocuğun sosyal, fizyolojik ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkilediğini, çocukların cinsel gelişimleri üzerinde olumsuz etkileri olduğunu belirtmekte, televizyonun aile içi ilişkilere de olumsuz yönde etkide bulunduğunu belirtmektedir.

Ancak televizyonun insanlara yaptığı olumsuz etkilerden bahsederken suçu tamamen televizyona yüklemek bir tür kaçış olacaktır. Çünkü ortada televizyonun bireylerle kendiliğinden imzaladığı bir sözleşme bulunmamaktadır. Çocuğun televizyon alışkanlığına yön verecek olanlar da yine anne- babalardır (Şirin, 2006). Çocuklar için boş vakitlerde alternatif etkinlikler bulunamadığında televizyon, ebeveynler tarafından bir bebek bakıcısı gibi kullanılmaktadır. Bu durum televizyonun çocuklar üzerindeki zararlı etkilerini arttırmaktadır (Austin vd., 1997; Akt. Bütün, 2010). Ancak bunun yerine ebeveynin televizyon izleme konusunda çocuğu yönlendirmesi, bilgilendirmesi, maruz kaldıkları konusunda duygularını ifade etmesine fırsat verecek bir iletişim içinde olması çocuğun medya okuryazarı olma yolunda davranış kazanmasını sağlayabilir (Kalan, 2010).

Çocuğun üç yaşından itibaren aktif bir şekilde televizyon izlediği bilinmektedir. Bu nedenle çocuk kitle iletişimi konusunda aile içinde bilinçlendirilmeye başlanmalıdır. Birçok çocuğun televizyonu olan evlerde, ne kadar ve ne tür programları izledikleri

konusunda kuralları yoktur ve çocuklar günün büyük bölümlerinde medya karşısında kendi başlarına olurlar. Tüm çocukların yaklaşık yarısına, televizyonu ne kadar izleyebilecekleri ve ne tür programları izleyebilecekleri konusunda hiçbir kural koyulmamıştır. 8 yaş ve daha büyük yaş aralığında olan çocukların %61'i evlerinde televizyon izlerken hiçbir kural olmadığını söylemişlerdir (Roberts, 1999). Bu durum ailenin medya karşısında çocukla birlikte hareket etmediğinin en büyük göstergelerinden biri olmakla birlikte, çocuğun medya karşısında bulunduğu süre içinde ona yol gösterici durumda olmaları gerektiğini de göstermektedir.

Ebeveynlerin özellikle televizyon karşısındaki davranış biçimleri, program seçimleri, izleme süreleri okul öncesi çocuk için bilgilendirici bir dönemdir (Kalan, 2010). Bu dönemde aile, medya karşısında bilinç aşılması gereken çocukları olduğunun farkına varıp buna göre davranmak durumunda kalmaktadır. Yetişkinlerin aksine çocuklar televizyonu ve filmleri gerçek dünyadalmış gibi tanımlayarak izlerler (Strasburger ve Donnerstein, 1999). Bu da çocukların gerçek dünya ile hayal dünyası arasındaki ayrımı tam olarak yapamadıklarını gösterir. Bu noktada ebeveynlerin davranışları çocuklar için önemli referanslardır (Kalan, 2010).

Çocukların ne kadar süre TV izleyeceklerine ve hangi programları izleyeceklerine karar vermeye başlamaları üç yaşından sonrasına tekabül etmektedir. Özel çizgi film kanallarının çıkmasıyla birlikte çocuklar saat sınırlaması olmaksızın çizgi film izlemekte, uzun süre TV izleyen çocuklar dizileri de izlemektedirler. Günün büyük bir kısmında televizyon izleyen çocuklar, izledikleri programlardan ister istemez etkilenmektedirler. Bu noktada ailelere, çocukların televizyon izleme sürelerini kontrol altında tutmaları gerektiğinin önemi anlatılmalıdır. TV'de yayınlanacak çizgi filmlerin uzman programcılar tarafından seçilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır. Anne ve babalara televizyonu çocuğu oyalama aracı olarak kullanmamaları yönünde eğitimler verilmelidir (Özakar ve Koçak, 2012).

Televizyonun hayatımıza etkin olarak soktuğu kavramlardan biri de reklamlardır. Televizyonda “tüketirsen mutlu olursun” mesajını içeren onlarca reklam yayınlanmaktadır (Tokgöz, 1979). Bu reklamların önemli bir bölümü de çocuklara yönelik yapılmaktadır ve doğal olarak da onlara yönelik etkileri oldukça fazladır. Çocuklar pek çok üründen reklamlar sayesinde haberdar olmakta ve bu ürünleri

almaları yönünde ailelerinden talepte bulunmaktadırlar. Reklamcılar da son zamanlarda çocuklara yönelik reklamlar yapmakta, yetişkinlere yönelik reklamlarda bile çocuk oyuncularını kullanarak çocukların ilgisini çekmektedirler. Reklamlarda ürünlerin tanıtımı yapılırken ürünlerin faydalı yönleri abartılarak anlatılabilir. Bu da çocuklarda o ürüne yönelik beklentiyi arttırabilir. Ancak ürünü aldıklarında beklentilerinin karşılanmadığı durumda çocuklar hayal kırıklığına uğrayabilirler. Ayrıca bu reklamlar çocukların dilinde de bozulmalara yol açabilmektedir. Örnek vermek gerekirse portikal, çilak ve benzeri kelimeler reklamlarda sıkça kullanılmaktadır. Bu kelimeler de çocukların daha çabuk ezberleyebileceği ve sürekli kullanabileceği kelimelerdir (Karaca, Pekiyan ve Güney, 2007).

Buna yönelik olarak şu önerilerde bulunulmuştur:

1. Programlar yayın politikalarını toplumun kültürel değerlerini gözetenek yeniden düzenlemelidirler. Bu bağlamda mevcut yabancı dizilerden kültürümüze ters düşmeyen eğitici ve bilimsel içerikli olanlar yayına konulmalıdır.
2. Özellikle içki, sigara gibi zararlı maddelerin kullanımını normal ve hatta özendirici şekilde sergileyen filmler genel izleyici kitlesinin seyrettiği kanallarda kesinlikle gösterilmemelidir.
3. Yerli filmler hazırlanırken kültürel değerlerimizin vurgulandığı senaryolar teşvik edilmelidir. Toplumun değer yargıları, sorumlu bir vatandaş ve sorumlu bir yayıncı olmanın gereği olarak dikkate alınmalıdır.
4. Çizgi filmler de aynı amaçla hazırlanmalı, çocukların zihinsel gelişimlerini olumsuz etkileyecek nitelikten uzak olmalıdır. Şiddet ve cinsellik motifleri yoğun programlar yayınlanmamalıdır. Kaliteli ve cazip olabilecek filmler hazırlanmalı ve bu filmler yayınlanmalıdır.
5. Reklamlar "her ne olursa olsun yeter ki bize para kazandırsın" felsefesiyle değil de, toplumun genel yararı göz önüne alınarak tüketim çılgınlığının, dolayısıyla ahlaki ve kültürel yozlaşmanın önünü alma duyarlılığı ön planda tutularak hazırlanmalıdır.
6. Toplumu yanıltmayacak nitelikte reklamlar yapılmalı ve kalite TSE yapılmalıdır (Karacoşkun, 2002).

Yine televizyon izleyicilerine yönelik olarak da bazı önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler:

Televizyon izlerken seçici olunmalı, her program değil de kişinin kendi değerlerine uygun programlar seyredilmelidir.

Televizyon yönetici ve yayıncıları uyarılarak, kendi kültürümüze uygun programlar yapmaya yöneltilmelidirler. Bu tür programlar yapıldığında da telefon, faks vb. yollarla bu programları yapanlara teşekkürler bildirilerek teşvik edilmelidirler.

Aileler, çocukların televizyonu belirli saatlerde seyretmelerine imkân vermeli ve seyredecekleri programların onların sosyal gelişmelerine uygun olmasına dikkat etmelidir.

Eğer kaset veya CD ile video seyretme imkânı varsa, zaman zaman çocukların televizyon seyretmeye yönelik ilgi ve gereksinimleri, ahlakî açıdan zengin çizgi ve dizi film kasetleri veya CD'leriyle giderilmelidir (Karacoşkun, 2002).

Buradan anlaşılması gereken odur ki bireylerin ve toplumların televizyondan etkilenmesi noktasındaki görev ne sadece televizyon yönetici ve yayıncılarına ne de sadece televizyon izleyicisine düşmektedir. Her iki tarafın da kendilerine ve birbirlerine karşı sorumluluklarını en iyi şekilde bilip, uygulamada da bunu göstermeleri gerekmektedir. Bu durumda televizyondan gelebilecek olan olumsuz etkiler en aza indirilebilecektir.

2.2.2 İnternet

İnternet dünyada birçok bilgisayar sistemini TCP/IP protokolü ile birbirine bağlayan ve gittikçe büyüyen bir iletişim ağıdır (Aktı, 2011). Dünyadaki milyonlarca insan birbirleriyle bu ağ sayesinde haberleşmekte ve bilgi alışverişi yapmaktadırlar. İnternet sayesinde birbirinden uzakta bulunan insanlar haberleşebilmekte, bilgiye ulaşabilmekte, rezervasyon yaptırıp hava durumunu öğrenebilmekte ve daha pek çok işlemi kolayca yerine getirebilmektedir (Atav, Akkoyunlu ve Sağlam, 2006).

Artık içinde bulunduğumuz çağ itibariyle bilgiden izole bir şekilde yaşamak neredeyse imkânsızdır. Öyle ki ekonomik bir güç olarak toplumda yer edinebilmek dahi

insanların bilgiyi elinde bulundurabilmesine bağlı olmuştur. Bu nedenle günümüzde toplumlar bilgi edinebilmek adına, bilgi teknolojilerinden olabildiğince fazla yararlanabilmek için ciddi yatırımlar yapmanın çabası içerisindeyler. Artık bilgi teknolojilerine tüm düzeydeki okullarda yer verilmekte, öğrenciler bilgi teknolojileri konusunda donanımlı hale getirilmeye çalışılmaktadır (Çavuş ve Gökdaş, 2006). İnternet ve sunduğu hizmetler sürekli kendilerini yenileyen ve kullanıcılarının dikkatlerini çekmeyi başaran sistemlerdir. Son yıllarda iyiden iyiye yaygınlaşan sosyal paylaşım ağları, e-posta servisleri, okullar tarafından kullanılan uzaktan eğitim sistemleri, video konferanslar, arama motorları, online oyun servisleri, internetin günlük hayatımızda yer bulmasını sağlayan başlıca hizmetlerdir. Tüm bu hizmetlere erişim ise internet sayesinde mümkün olabilmektedir. Bireylerin bu teknoloji ürünlerinden faydalanabilmeleri ise onları doğru kullanabilmelerine bağlıdır (Aktı, 2011). Örneğin günümüzde eğitimden sağlığa, haberden eğlenceye, alışverişten ticarete kadar hemen her şeye internet üzerinden ulaşmak son derece kolaylaşmış, internet sayesinde dünya küçük bir köy haline gelmiştir. İnternet üzerinden sunulan bu hizmetlerden faydalanabilmek için de hizmetlere erişebilmeyi bilmek ve bu hizmetlerden de doğru faydalanabilmek gerekmektedir (Koçak, 2011). Bu noktada bilgiye ulaşmada en pratik yolun internet kullanımından geçtiği görülmektedir. Çünkü arama motoruna aradığımız konuyla ilgili bir kelime dahi yazdığımızda karşımıza binlerce veri çıkmakta, saniyeler içinde istediğimiz bilginin belki de binlerce katı önümüze serilmektedir. İnternette gelebilecek olumsuz etkilerden korunabilmeleri için de öğrencilere internet kullanımıyla alakalı bilgiler verilmesi ve doğru bilgiye nasıl ulaşılacağı konusunda yönlendirmelerde bulunulması gerekmektedir. Çünkü çocuklar doğru bilgiye nasıl ulaşılacağı konusunda bilgiyle donatılmaya ihtiyaç duymaktadırlar.

İnternetin çocuklar için pek çok olumlu yanı vardır. Bunlar:

1. İnternet çocuklara bilgilenmede ve eğitimde büyük yararlar sağlamaktadır.
2. Çocuklar, e-posta, sohbet odalarını kullanarak kendilerine yeni arkadaşlar edinmekte, farklı ülkelerden kişileri tanımaktadırlar. Ayrıca uzmanlarla yazışmak yoluyla, ilgilendikleri konuda bilgi edinebilmektedirler.

3. İnterneti kullanan çocuklar yaratıcı olmaya özenmektedirler. Gördüklerinden veya okuduklarından bilgi edinen çocuklar ve bu bilgilerden etkilenen çocuklar, kendileri de bir şeyler yapmak isterler.
4. İnternet, özellikle bilgisayar oyunları oynayan çocukların eğlenmesine yardımcı olur.
5. İnternet sayesinde çocuklar, başka ülkeler hakkında çok çabuk ve geniş bir şekilde bilgi edinmekte ve dünyanın hemen her tarafından arkadaş da edinebilmektedirler (Tuncer, 2001).

İnsanlık tarihi içerisinde, iletişim ve eğitim alanında küreselleşmeyi böylesine kolay hale getiren internetten başka bir teknoloji henüz geliştirilebilmiş değildir. İnternetin eğitimde kullanılmasıyla birlikte yıllardır süregelen öğretmen ve öğrenci kavramları, öğrenen ve kolaylaştıran adlarını alarak değişime uğramışlardır. Öğrenci artık kendisine aktarılanları olduğu gibi alan değil, bilgiyi arayan, bulan, günlük hayatında bilgiyi uygulayabileceği hale getiren ve ondan yararlanabilen bir birey olmuştur. Bu durum da yaşam boyu öğrenmeyi çocuğun hayatının odak noktasına koymuştur. Böylece insanların büyük bir bölümü yaşam boyu öğrenebilen bireyler haline gelmişlerdir. Eğitimde internetin kullanılması ise interneti ve bilgisayarı yükseköğretimde ilgi odağı haline getirmiştir. Bu da pek çok kolaylığı beraberinde getirmiştir. İnternet üzerinden yapılan sanal eğitim sayesinde eğitimde geniş kitlelere ulaşılmış, eğitim hizmetinden faydalanmak isteyenler için alternatifler artmıştır (Karasar, 2004). İnternetin hayatımızda önemli bir işlevi ve yeri vardır. İnternet, kısa süre içerisinde ve etkin bir şekilde bilgiye ulaşmaya imkân tanıyan ve iletişim kurma, bankacılık, rezervasyon gibi işlerimizi yapma, alışveriş yapma, boş zamanlarımızı eğlenerek geçirme gibi imkânları beraberinde getirmektedir (Aktı, 2011). İnternetin hayatımızı kolaylaştırmak adına pek çok olumlu özelliği içerdiği bir gerçektir. Ancak internetten hayatımıza giren birçok şey artılarının yanı sıra önemli miktarda eksileri de beraberinde getirmiştir.

Son yıllarda internet kullanımının giderek artması bazı bireylerde internet kullanma alışkanlığını bağımlılık düzeyine taşımış durumdadır. Bununla alakalı olarak yayınlar ve vaka bildirimleri ise hızla artmaktadır (Arısoy, 2009a; Durak Batıgün ve Hasta, 2010; Durak Batıgün ve Kılıç, 2011; Günüş ve Kayri, 2010). Teknoloji çağı olan bu

çağda bilgisayar ve internet kullanımı artık hayatımızın olmazsa olmazlarından bir tanesi haline gelmiştir. İnternetin ortaya çıkmasındaki temel amaç iletişimi arttırmak ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmaktır. Ancak internet öyle büyük bir hızla yayılmıştır ki bu durum patolojik aşırı kullanıma ve internet bağımlılığı denen bir tür bağımlılığa yol açmaya başlamıştır (Arısoy, 2009a). Sadece bağımlılık yapmakla kalmayan internet çocuklar açısından da pek çok olumsuz etki yaratmaktadır. Bunlara pek çok örnek verilebilir; bilgisayar başında uzun süre oturmak, az hareket ve bozuk oturuş sonucunda ortaya çıkan kas ve kemik ağrıları ve göz hastalıkları internetin çocuk üzerinde yaratabileceği olumsuz fiziksel etkilerden bazılarıdır. Bilgisayarda daha çok zaman harcama isteğinin olması, internete erişim olamayınca strese girme, titreme, endişe, sürekli interneti düşünme ve parmakların istemsizce hareket etmesi, içe kapanma eğilimi, sosyal hayattan kopma, ders notlarında düşüş gözlemlenmesi, anne-babaya olan saygısız davranışların olması internetin çocuk üzerinde ortaya çıkardığı olumsuz psikolojik etkilerdir. Bu belirtiler “İnternet Tutkunluğu” (Internet addiction disorder) adını taşıyan semptomlardır (Goldberg, 1996). Çocukların kendilerini yalnız hissetmeleri, asosyal tavırlar içerisine girmeleri, dilin bozulması da internetin çocuk üzerindeki olumsuz sosyal etkilerine örnek olarak gösterilmektedir. Bunların yanında çocuk internet kullanımı sırasında pek çok bilgilenme yanlışı ile karşılaşabilir, telif hakkı gibi pek çok hukuki sorunla karşılaşabilir (Tuncer, 2001). Ülkemizde internet bağımlılığını yaşayan grupların daha çok internet kullanımına hâkim olan gençler ve çocuklarda ortaya çıktığı görülmektedir ve aileler, çocuklarında ortaya çıkan bu bozukluklar nedeniyle artık tedavi arayışına girmektedirler (Arısoy, 2009b). İnternet bağımlılığının önüne geçbilmenin belli yolları vardır. Bunlar:

1. İnternet kullanımını zıt saatlerde gerçekleştirmek
2. Dış durdurucuları (external stoppers) işe koşmak
3. İnternet kullanımı konusunda hedefler koymak
4. Bazı noktalarda internetten kaçınmaya çalışmak
5. Hatırlatıcı kartlar kullanmak
6. Kişisel bir defter tutmak

7. Destek gruplarından yardım almak
8. Aile terapisi almak gibi yollardır (Young, 1999).

Ata, Akpınar ve Kelleci (2011) yaptıkları çalışmada interneti problemlili kullanma açısından riskli bir grubu oluşturan öğrencilerin internette uzun süreler geçirmelerinin bu riski daha da arttıracığını belirtmişler, öfke yaşayan öğrencilerin öfkelerini kontrol altına almaya çalışsalar da interneti problemlili kullanımlarının artmasıyla öfkelerinin de artacağını dile getirmişlerdir. İnternet çocuğun dil gelişiminde de önemli sakıncaları barındıran bir ortamdır. Bu nedenle çocuğun girdiği siteler, oynadığı oyunlar gözetim altında tutulmalı, çocuk doğru yerlere sevk edilmeye çalışılmalıdır. Dil ve internetin yaşadığı etkileşimle alakalı olarak dille ilgilenen dilbilimcilerin ve internet teknolojileriyle ilgilenen uzmanların her iki alanı da ele alarak araştırmalar yapmaları gerekmektedir. Çünkü çocuk gün içerisinde internet başındayken gerek tıkladığı web siteleri gerek kullandığı sosyal medya hesapları üzerinden dil gelişimini olumsuz etkileyecek çok sayıda içerikle karşı karşıya kalmaktadır (Yaman ve Erdoğan, 2007).

İnternette çocuklara cazip gelen üç farklı ortam vardır. Bunlardan ilki web siteleri, ikincisi elektronik posta ve üçüncüsü ise sohbet odalarıdır. Bu üç ortam çocuklara avantajlar sağlamakta ancak eğer kontrol edilmezse bu ortamlar çocuklar için sakıncaları da beraberinde getirmektedir (Orhan ve Akkoyunlu, 2004). Buradaki kontrolden kastedilen çocuğu baskı altına almak değil, onu internet başındayken doğru yerlerle temas edebilmesi adına gözetmektir (Orhan ve Akkoyunlu, 2004). Ailelerin iyi bir medya okuryazarının sergilemesi gereken davranışların aksi yönünde olan davranışlarına ilişkin örnekleri çoğaltmak mümkündür. İnan (2014)'ün araştırmasına göre ebeveynlerin %76,5'i çocuklarını kontrol edecek düzeyde internet ve bilgisayar bilgisine sahip olduğunu düşünürken, ebeveynlerin bir kısmı ise yeterli bilgiye sahip olmadığını düşünmektedir. Bu örnekten yola çıkılarak ebeveynlerin de iyi bir medya okuryazarlığı eğitimi almaları gerektiğini ve hem kendilerinin medya ile etkileşim süreçlerinde hem de çocuklarının medya ile etkileşim süreçlerinde öğrendiklerini işe koşmaları gerektiğini söyleyebiliriz. Çünkü aile eşliğinde medya karşısında zaman geçiren çocuk; medyayı doğru kullanmayı, doğru iletilere kucak açmayı, medya karşısında eleştirel olmayı bu şekilde daha iyi öğrenecektir. Peki, çocuğu hem

televizyonun hem de internetin zararlı etkilerinden koruyabilmek için alınabilecek tedbirler nelerdir?

Tüm anlatılanlar göstermektedir ki televizyon ve internetin bilinçsiz kullanımı çocukların ve yetişkinlerin hayatına yönelik pek çok olumsuz etki yapabilmektedir. Bu durumun önüne ancak kişilerin televizyon ve internet kullanımını konusunda eğitilmesiyle geçilebilecektir. Bireylerin ve toplumların hayatını kolaylaştırmasının yanında pek çok tehlikeyi de onlara beraberinde sunan televizyon ve internetin insanların hayatında bir tehdit olarak yer almayıp, hayatı kolaylaştırıcı, düzene koyucu bir işleve sahip olması yine insanların elindedir. Televizyon, internet, gazete, dergi gibi medya araçlarının karşısında savunmasız duruma düşmemek için bizlere düşen belli başlı görevler vardır. Teknolojinin bizlere sunduğu geniş olanaklardan faydalanabilmek için belli başlı becerilerle donanmış olmamız gerekmektedir. Bu beceriler medya iletilerini eleştirel değerlendirebilmek noktasında bizlere en çok fayda sağlayacak olan becerilerdir. Dolayısıyla medya okuryazarlığı becerilerine sahip olabilmek bu noktada bireyleri medya karşısında en güçlü kılabilen bir savunma mekanizması olacaktır.

2.3 Medya Okuryazarlığı

İlk başlarda içeriği uygun olmayan medya metinleri karşısında gençleri korumak şeklinde tanımlanan medya eğitimi günümüzde şekil değiştirerek pek çok ülkede eleştirel farkındalık, demokratik katılım gibi kavramlarla birlikte verilmeye başlanmıştır. Örneğin İspanya'da medya okuryazarlığı eğitimi, öğrencileri eleştirel yurttaşlar yapabilmek çerçevesinde değerlendirilmiş, Danimarka'da demokrasi içerisinde öğrencilerin güçlü bireyler olarak yer almasına çalışılması vurgulanmış, bazı ülkelerde ise artık medya eğitimi kavramı bir kenara bırakılmış ve medya okuryazarlığı kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Binark ve Bek, 2010). Medya okuryazarlığı, yazılı medyadan videoya, videodan internete kadar çeşitli yapılarda bulunan medya araçlarına erişme, analiz etme, değerlendirme ve yaratma yeteneği için bir çerçeve sağlamaktadır (Jols, ve Thoman, 2008). Medya okuryazarlığı kitle iletişim araçları vasıtasıyla karşılaştığımız mesajları yorumlamak için kullanılan bakış açısıdır. Bu bakış açısını yakalayabilmek için ise birtakım araçlara ihtiyacımız vardır. Bu

araçlar ise medya okuryazarı olabilmek anlamında yeteneklerimizi oluşturmaktadır (Potter, 2013).

Medya okuryazarlığı daha önceden de belirtildiği gibi yurtdışında Türkiye'ye nispeten daha çok incelenmiş bir konudur. Bu bağlamda her ülkede medya okuryazarlığı adına yapılan çalışmalar farklılık arz etmektedir. Medya okuryazarlığı ilk olarak İngiltere, Avustralya, Güney Afrika, Kanada ve Amerika'da gelişmiş, Hollanda, İtalya, Yunanistan, Avusturya ve İsviçre gibi ülkeler tarafından da artan bir ilgiyle izlenmiştir (Taşkıran 2007; Akt. Güner, 2011). Medyanın üzerimizdeki etkisinin türü ve yaygınlığı konusunda yapılan araştırmalar ortak bir paydada birleşmemektedir. Ancak medya hiç şüphe edilmeyecek bir şekilde dünyayı açıklayışımız, anlayışımız ve davranışımız üzerinde etki yaratacak bir güç durumundadır. Medya, dünyaya bakışımız ve dünya üzerindeki davranışlarımız üzerinde böylesine güçlü etki yaratacak konumda olduğu gibi medya okuryazarlığı da bu gücü ve etkiyi anlamamızı sağlayarak medyaya olan bağımlılığımızdan kurtulmamızı sağlar (Jolls ve Thoman, 2008). Bu nedenlerle medya okuryazarlığına günden güne artan bir ihtiyaç meydana gelmektedir.

ABD'nin Kaliforniya eyaletinde de medya okuryazarlığı adına önemli bir adım atılmış ve okul öncesi eğitimden 8. sınıfa kadar olan program içerisine Medya Okuryazarlığı dersi yerleştirilmiş, öğrenciler medyayı değerlendirmekten hoşlanan "medya eleştirmeni" haline gelmişlerdir. Bu okul bu programın elde ettiği başarıya dayanarak bu uygulamanın gelecek yıllarda da devam etmesi kararı almıştır (Hymen, 2006; Akt. Elma vd., 2009a).

Özellikle Avrupa Birliği'ne bağlı ülkeler, çocukları olumsuz yönde etkileyebilecek programların çocuklar tarafından izlenmesini engellemek için bazı yöntemler geliştirmişlerdir. Bu uygulamalar ülkelere göre farklılık göstermektedir. Almanya'da bu uygulamalar özel kanallar tarafından başlatılmış ve onları kamu destekli kanallar takip etmiştir. Öte yandan Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İsveç ve İtalya'da ise uygulamaların şekli yasalar tarafından belirlenmiştir. Almanya, Danimarka, İspanya, Yunanistan, Belçika, Hollanda Finlandiya gibi ülkelerde yayıncılar çocukları korumak adına önlemler almak zorundayken, İtalya, İsveç ve İrlanda gibi ülkelerde yayıncılar bu konuda serbest bırakılmışlardır (Kliad: 2002; Akt: Seylan, 2008).

Medya okuryazarlığı eğitiminin, yalnızca, formel eğitim gören gruplara verilmekle kalmaması, toplumun farklı kesimlerinin de Medya okuryazarlığı eğitimine dahil edilmesi anlayışı giderek hakim olmaktadır (Hasdemir, 2012). Küresel medya kültüründe, insanlar demokrasiyi benimsemiş vatandaşlar olabilmek için eleştirel düşünme ve kendini ifade etme gibi iki yeteneğe sahip olmalıdırlar (Jolls ve Thoman, 2008). Medya okuryazarlığının gelecekteki durumu, okullarda medya okuryazarlığını yaymak için temel, hatta öncelikli olarak sınıftaki öğretmenlerle eğitsel çalışma yapmayı gerektiren uzun dönemli, yoğun ve entelektüel bir gelişime bağlıdır (Hobbs, 2004).

Medya Okuryazarlığı dersi, öğrencilere medya karşısında eleştirel olabilme becerisini kazandırabilmek amacıyla. Bu ders samimi bir sorgulayıcı pedagoji idealine, ancak geniş katılımlı, kararlı, ortak uzlaşım noktalarından hareket eden, ısrarlı ve kendini ifade etme becerisine sahip, sahici bir sivil inisiyatifin desteğiyle yaklaşabilir. Medya okuryazarlığı hareketinden destek alan böylesi bir ders, aynı zamanda bir model olabilecek ve eğitimde bir reform potansiyeli taşıyacaktır (Paker, 2009). Medya Okuryazarlığı dersi bireylere medyayı en güzel şekilde değerlendirebilme yeteneği kazandırır. Medya okuryazarlığı yeteneği olmaksızın, demokratik bir toplumda vatandaş olan bireyin güncel tartışmaları idrak ederek bu tartışmalara katılabilmesi mümkün olmayacaktır (Jolls ve Thoman, 2008).

Medya okuryazarlığı medya karşısında eleştirel bir tutum içerisinde olmayı benimseyen bir kavram olması nedeniyle, medya okuryazarlığı eğitiminin temelini medya metinleri hakkında soru sorma eylemi olan sorgulama pedagojisi oluşturmaktadır. Sembolik metinlere yönelik açık, sorgulayıcı, düşünsel ve eleştirel duruş, medya okuryazarlığı şemsiyesinin merkez direği olmalıdır (Hobbs, 2004). Araştırmalarda çocukların ve gençlerin medyanın etkilerine daha çok açık oldukları, 'bilgi' yerine 'gündem'i takip ettikleri, geleceklerini çocukluk çağında edindikleri 'medya algısı' çerçevesinde biçimlendirdikleri de bulgulanmıştır (Pembecioğlu, 2013). Bilgi toplumunda, çocukların ihtiyaçları olan bilgiye ulaşabilmeleri, ulaştıkları bilgileri kendi zihin süzgecinden geçirerek yine kendi görüşlerini oluşturmaları ve bunları kendi doğrularını da göz önünde bulundurarak açıklamaları da onlar adına toplumsal katılımın temelini oluşturur (Koren, 2000).

Medya okuryazarlığının amacı öğrencileri medyanın her türünde yeterli, eleştirel ve okuryazar yapmak; böylece öğrencilerin medya iletilerinin kontrolünde kalan değil; bunları kontrol eden kişiler olmalarını sağlamaktır (Jolls ve Thoman 2008). Çocuklar maruz kaldıkları iletişim mesajlarının doğrudan kendi şahıslarına yönelik olduğunu düşünüp bu mesajlarla bir bağlantı kurma eğilimi içine girebilmektedirler. Bu durum eleştirel medya okuryazarlığı yetisine erişememiş çocuklar için bu büyük riskleri de beraberinde getirebilecek bir durumdur. Medya okuryazarlığı eğitimi ile birlikte çocukların mesajları bir filtreden geçirerek alabilmesi ve aktif alıcılar olabilmeleri sağlanacaktır (Engin, 2013). Medyanın teknoloji ile ne kadar iç içe olduğu bilinen bir gerçektir. Teknolojinin düşünme becerilerine ne denli katkıda bulunduğu ya da ket vurduğu sorgulanan bir olgudur. Örneğin hesap makinesi çıktığından beri, akıldan dört işlemi yapan çocukların sayısı teknolojinin getirdiği kolaylıklardan da yararlanma isteği ile birlikte azalmıştır (Pembecioğlu, 2013). Bu basit örnek teknolojinin getirdiği kolaylıkların çocukların düşünme becerilerine ne derecede katkı sağladığını sorgulamamız için güzel bir zemin hazırlamaktadır.

Medya okuryazarlığı eğitimi sadece okulda verilen eğitimle sınırlı kalmamakta, aileden çevreye tüm grupların katılımıyla şekillenmektedir. Medya okuryazarlığının amacının bireyleri bilhassa çocukları medya karşısındaki savunmasız konumlarından alıp, bilinçli medya okuryazarı yapmak olduğu göz önüne alınırsa bu gibi çalışmaların çok daha iyi gelişmelere kapı aralayacağı kuvvetli ihtimaldir (Şirin, 2006). Medya okuryazarlığı kendi başına bir anlam ifade etmemektedir. Çünkü medya okuryazarlığı kitleler tarafından sahip olununca anlam kazanan bir beceridir. Bu noktada medya okuryazarlığının bireyleri medya karşısında doğru yönlendirebilmek için pek çok amacı bulunmaktadır. Medyadan gelen mesajlar olumlu veya olumsuz nitelikte pek çok mesajı insanlara aktarmaktadır. Ancak medyanın hitap ettiği kitleyi oluşturan herkes medyadan gelen olumsuz nitelikte olan mesajları algılamakta başarılı olamamaktadır. Öğrencilere medya okuryazarlığı becerileri kazandırabilmek için Medya Okuryazarlığı dersine olan bir ihtiyaç doğmuştur. Medya okuryazarlığı gelinen çağ itibarıyla etkisi giderek büyüyen bir kavramdır ve bu yönüyle hayatımıza etki etmektedir. Bu noktada ortalama bir medya tüketicisi dahi, giderek artan bilgi edinme ihtiyacı dolayısıyla medya karşısında bu beceriye sahip olmak durumundadır (Lim ve Nekmat, 2008).

Medya okuryazarlığı;

Kişinin teknoloji kullanımını konusunda becerileri geliştirir.

Zararlı içeriğe karşı çocukları korur ve onların online medya üzerindeki risklerin farkında olmalarını sağlar.

Şimdiye kadar dışlanmış grupların teknolojiyi kullanarak bilgi toplumuna katılımının sağlanmasında teşvik edici bir rol üstlenir.

Ticari açıdan insanların yeni pazarlama tekniklerinin farkındalığını yükseltir.

Aktif vatandaşlık ve sivil topluma katılım konusunda teşvik edici bir rol üstlenir.

Yeni medya kullanımını ile yaratıcılığı ve sanatsal olarak kendini ifade etmeyi teşvik edici bir rol üstlenir ve insanlarla izleyici arasında iletişim kurulmasını sağlamaktadır.

Fırsat eşitliğini, hoşgörüyü ve çeşitliliği, insan haklarını teşvik etmektedir.

Kişileri, bir medya tüketicisi olarak ekonomik kararlar almaları için bilgilendirmekte ve onlara yardım etmektedir (Buckingham, 2009).

Medya okuryazarlığı eğitimi de mevcut bilgiler temelinde kendi kararlarını verme yeteneğine sahip vatandaşlar yetiştirmek için medyaya karşı eleştirel ve seçici bir tutum olarak anlaşılan medya yeterliğini geliştirmeyi amaçlayan öğretim uygulamaları olarak tanımlanabilmektedir. Çünkü bu yeterli vatandaşlara gerekli bilgiye ulaşma, bu bilgiyi analiz etme ve arkasında yatan ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel çıkarları saptayabilme imkânı verir. Medya okuryazarlığı eğitimi bireylere mesajları yorumlamayı ve üretmeyi, iletişime geçmek için en uygun medyayı seçmeyi ve en sonunda da medya sunumu ve ürünü konusunda daha fazla söz sahibi olmayı öğretmektedir (EU, 2000; Akt. Altun, 2011). Genelde okuryazarlık türleri kapsanan alanın, konunun veya kaynağın bilinçli kullanımını teşvik ederken, medya okuryazarlığında tüm bunlara ek olarak kapsam dâhilinde bulunan kaynak ve kanalların kullanımına sınır getirebilme de öğretilmektedir. Medya üzerinde söz sahibi olmaktan kastedilen de tam olarak bu olmaktadır (Önal, 2007).

Medyadan bize aktarılanları doğrudan almak değil, onları yorumlamak, bir eleştiri süzgecinden geçirmek ve en doğru şekilde onlardan yararlanmak için de medya üzerinde söz sahibi olmak, medya okuryazarı olmak gerekmektedir. Çünkü medya okuryazarlığı, medyaya dayalı bilgi kaynaklarını bilinçli kullanma ve bilgi üretebilme becerilerini de kapsamaktadır (Önal, 2007). Okuryazarlık kavramı sadece medya okuryazarlığı ile sınırlı değildir ve farklı okuryazarlık türleri arasında da bir bağlantı vardır. Bu okuryazarlık türleri, bilgi okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, bilgisayar okuryazarlığı, internet okuryazarlığı, gibi çok sayıda farklı ortam ve araçlarla ele alınmış ve kimi zaman aynı anlamda birbirinin yerine, kimi zaman da farklı kavramları temsil edecek şekilde kullanılmışlardır (Karaman, 2010). Bu bağlamda medya okuryazarı olmak için farklı türdeki okuryazarlık becerilerine sahip olmak da zaman zaman gerekli ve faydalı olmaktadır. Çünkü bu okuryazarlık türlerinin birbirleri ile bağlantılı olduğu durumlar söz konusu olmaktadır. Bireyler medya araçlarından gelen iletilerin karşısında pasif alıcı konumundan bilinçli tüketici konumuna geçmek için medya okuryazarlığı becerilerine sahip olmaları kadar bilgiye ulaşma, değerlendirme ve bilginin etkin kullanımı olarak ifade edilen bilgi okuryazarlığı becerilerine de sahip olmalıdırlar (Karaman, 2010).

Peki, bir bireyi medya okuryazarı haline getirebilmek için gösterilen bunca çabanın asıl nedeni nedir? Bu çabanın altında yatan en temel nedenlerden biri medyanın insanlar üzerindeki etkisinin ne boyutta olduğunun tam olarak bilinmemesidir. Ancak medya biz tam olarak nedenini ve etkisini anlayamasak da bir şekilde dünyayı açıklayışımız, anlayışımız ve davranışımız üzerinde etki yaratacak bir güç durumundadır. Medya dünyaya bakışımız ve dünya üzerindeki davranışlarımız üzerinde böylesine güçlü etki yaratacak konumda olduğu gibi medya okuryazarlığı da bu gücü ve etkiyi anlamamızı sağlayarak medyanın üzerimizdeki olumsuz etkilerini en aza indirecek bir araç olarak düşünülmektedir (Jolls ve Thoman, 2008).

Medya okuryazarlığı ile medya mesajlarını doğru okuyan, bu mesajları bilinçli bir şekilde analiz eden ve analizlerinin sonuçları doğrultusunda değerlendirmelerde bulunan bilinçli bir toplum oluşturmak başlıca bir sebeptir (Kurt ve Kürüm, 2010). Bu sayede yazılı, görsel veya işitsel medyadan gelen mesajları olduğu gibi almayan, bu mesajları bilinçli şekilde yorumlayan bireylerin topluma kazandırılması sağlanmaya

çalışılmaktadır. Televizyondaki reklamdan, CD'deki müziğin sözüne, gazete yazısından bir tişörtün üstündeki slogana kadar farklı biçimlerde kodlanan ve farklı kanallardan ulaştırılan medya mesajları karşısında bireylerin farkındalığını sağlamak medya okuryazarlığının amacıdır (Pekman, 2007; Akt. Kurt ve Kürüm, 2010). Medya okuryazarlığının amacı ise bireyleri medya kullanırken demokratik haklarının farkında yurttaşlar olarak geliştirmek, toplumsal sorunlara duyarsız kalmamaları konusunda uyarmak ve medya manipülasyonu karşısında onları daha donanımlı kılmaktır (Cangöz, 2008; Akt. Balaban Salı, Ünal ve Küçük, 2008). Medya okuryazarlığının bu gibi hedeflerine ulaşmış olan bir birey de kullanmak istediği medyayı bir amaç doğrultusunda seçer, kullanır, geçerli ve güvenilir bilgiye bu sayede ulaşmaya çalışır. Medyanın iletildiği mesajların bilinçli bir çaba doğrultusunda oluşturulduğunun bilincine varır ve bu mesajların hangi amaçlarla oluşturulduğunun farkına varır (Kurt ve Kürüm, 2010).

Hobbs (2004)'ün de belirttiği gibi medya okuryazarlığı medya karşısında eleştirel bir tutum içerisinde olmayı benimseyen bir kavram olması nedeniyle, medya okuryazarlığı eğitiminin temelini medya metinleri hakkında soru sorma eylemi olan sorgulama pedagojisi oluşturmalıdır. Sembolik metinlere yönelik açık, sorgulayıcı, düşünsel ve eleştirel duruş, medya okuryazarlığı şemsiyesinin merkez direği olmalıdır (Hobbs, 2004). Bu sayede medya karşısında eleştirel bir tutum takınarak kendisine gelen iletileri yorumlayan kişi de bu iletilerin olumlu ve olumsuz yönlerini ayırt edebilecek, medya karşısında olumsuz durumlara karşı kendini savunabilecek konuma gelecektir. Bunun için de bireyin öncelikle medya karşısında eleştirel bir tutum takınması gerekir. Özellikle çocukların medya ile tanışma yaşlarının erken olması nedeniyle onlara bu bilincin aşılması yerinde bir yaklaşım olacaktır. Bunu sağlamanın yolu da çocuklara erken yaşlarında sorgulama, araştırma gibi becerileri kazandırmaktan geçmektedir (Kurt ve Kürüm, 2010). Böylece çocuklar medya karşısında takınacakları eleştirel tutum sayesinde medyadan gelen iletileri doğru şekilde yorumlayacak ve kendileri için en yararlı olanı seçebileceklerdir. Bu da çocukları medya karşısındaki savunmasız konumlarından alıp bilinçli, eleştirel bakış açısına sahip birer birey haline getirmenin ilk basamağı olacaktır. Dolayısıyla bu bilinçle yetişen bireyler topluma kazandırılmış olacak medya karşısında bilinçli nesiller oluşturmanın temelleri sağlamlştırılmış olacaktır. Bu durumda medya

okuryazarı olan bir birey hem kendisine hem de toplumdaki diğer bireylere karşı daha açık davranabilen bir birey olacaktır. Çünkü medya okuryazarlığı, bireylerin kendi düşüncelerini ifade etme becerilerini geliştirirken medyadan gelen iletilere karşı da eleştirel beceriler kazanmalarını sağlamakta ve sosyal hayatlarında da etkin ve katılımcı birer birey olmalarını sağlamaktadır (Kıncal ve Kartal, 2009; Akt. Kartal ve Kıncal, 2012).

2.4. Türkiye’de Medya Okuryazarlığı

Medya okuryazarlığı son otuz yılda özellikle batılı ülkelerde yoğun bir ilgi ile karşılaşırken Türkiye’de oldukça yeni bir alandır (Altun, 2008). Medya okuryazarlığı konusu Türkiye’de ilk defa 20 – 21 Şubat 2003 tarihinde düzenlenen iletişim şurasında RTÜK yetkilileri tarafından dile getirilmiş ve konuya şûranın sonuç bildirgesinde yer verilmiştir. Bu çalışmayla birlikte medya okuryazarlığına yönelik bir ilgi başlamıştır. Bunda da en büyük pay RTÜK’e aittir (Söylemez, 2012). RTÜK medya okuryazarlığının okullarda bir ders olarak verilebilmesi için bir proje hazırlamış ve Medya Okuryazarlığı dersinin ilköğretim programında seçmeli ders olarak okutulması için çalışmaları başlatmıştır. İlk medya okuryazarlığı konferansı 23-25 Mayıs 2005 yılında gerçekleşmiştir. Konferansta Türkiye’de doğrudan medya eğitimiyle ve medya okuryazarlığıyla alakalı deneysel çalışmalara hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Konferansta medya eğitimi ve medya okuryazarlığı gibi kavramlar ele alınmış, Türkiye’de medya eğitiminin gerekliliği ve önemine ilişkin görüş bildirilmiştir. Bu konferansın sonucunda Türkiye’de eğitim alan çocuklara Medya Okuryazarlığı dersinin verilmesine ilişkin öneriler sunulmuştur (Görmez, 2014). 2006 yılında RTÜK “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması”nda öğrencilerin günde üç saate yakın televizyon izledikleri sonucuna ulaşmıştır. Aynı araştırma öğrencilerin internet kullanma ve radyo dinleme alışkanlıkları hakkında da değerlendirmelerde bulunmuş ve Medya Okuryazarlığı dersinin öğrenciler açısından ne kadar önemli olduğuna yönelik sonuçlara ulaşmışlardır.

24 Kasım 2006 tarihinde Ankara’da Uluslararası Medya Okuryazarlığı Paneli düzenlenmiş, bu panelde akademisyenlerin ve yabancı ülkelerde görev yapan yetkililerin görüşleri ve deneyimleri paylaşılmıştır. Tüm bu deneyimlerden yola

çıkılarak “Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu” hazırlanmıştır. Eğitim programı içerisine Medya Okuryazarlığı dersinin eklenmesi de bir reform niteliğindedir (<http://www.medyaoakuryazarligi.org.tr/tarihce.html>). RTÜK, medya okuryazarlığı ile ilgili olarak medyanın etkilerine karşı toplumu bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapmıştır. Bunlardan bir tanesi de 23 Nisan 2006 tarihinden itibaren TV programlarının zararlı içeriklerini gösteren ve hangi programın hangi yaş grubuna hitap ettiğini gösteren akıllı işaretlerin uygulamaya konmasıdır (Semiz, 2013). Akıllı İşaretler Sembol Sisteminin logosu olan Tele karakteri birbirinden farklı üç canlandırmada oynamaktadır. Bu canlandırmalarda çocuklara, “İyi Uykular Çocuklar”, “Haydi Çocuklar Uykuya” ve “Bugünlük Televizyon Yeter, Bütün Çocuklara İyi Geceler” mesajları verilmektedir (Söylemez, 2012).

RTÜK uzmanlarının, MEB’in, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın (TTKB) ve iletişim akademisyenlerinin çalışmalarının sonucunda Medya Okuryazarlığı dersi için bir öğretim programını hazırlanması için 22 Ağustos 2006 tarihinde bir protokol imzalanmıştır. Ardından 2006-2007 eğitim yılında 5 ilköğretim okulunda 7. sınıf seviyesinde pilot uygulamanın başlamasına karar verilmiştir. 2007 – 2008 öğretim yılında da Medya Okuryazarlığı seçmeli bir ders olarak ilköğretim okullarının ikinci kademesinde uygulanmaya başlanmıştır (Elma vd., 2009a; Şahin, 2012). Medya okuryazarlığı dersini verecek öğretmenlerin branşları ve nitelikleri ders programları hazırlanırken dikkate alınmış ve seçilen okullarda Medya Okuryazarlığı dersini vermesi için 123 kişilik öğretmen grubu “Eğitici Eğitimi Programı” kapsamında hizmet içi eğitime alınmıştır. Bu etkinlik 7-10 Eylül 2006 ve 25-28 Haziran 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir (Ülker, 2012). Bütün bu çabaların sonucu olarak RTÜK tarafından seçmeli bir Medya Okuryazarlığı dersinin programlara koyulması teklifine MEB ve TTKB’den olumlu yanıt alınmıştır. 2007 yılının sonuna gelindiğinde ise Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı’na yardımcı doküman olarak “İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen El Kitabı” hazırlanmıştır. Bu kitapta öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla her üniteye ilişkin gerekli teorik bilgilere ve çeşitli serbest yazılara yer verilmiştir (Bacaksız, 2010).

2012 yılı Temmuz ayında Ankara’da medya okuryazarlığı çalıştayını düzenlenmiş, internet, sosyal ağlar ve yeni medya alanlarındaki gelişmelere bakılarak mevcut

uygulamalar gözden geçirilmiştir. Çalıştay sürecinde medya okuryazarlığı dersi, medya aracılığıyla öğrenmekten ziyade, medya hakkında öğrenmeler gerçekleştirilebilmesi bağlamında ele alınmıştır (Söylemez, 2012). Bu çalıştayın ardından hazırlanan sonuç bildirisinde Medya okuryazarlığıyla ilgili program içeriklerinin sürekli yenilenmesi ve bu konuda içeriklerin tespiti için kapsamlı, bilimsel ihtiyaç analizleri yürütülmesi önerilmiştir. Medya okuryazarlığı dersinin öğretim materyallerinin hem yazılı hem de kitle iletişim araçları ortamlarında düzenlenmesi ise bu bildiride sunulan bir diğer öneridir (<http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/cal9.html>). Bu bildirideki önerilerden yola çıkılarak 2013 yılında Medya Okuryazarlığı ders programı yenilenmiştir.

Alan yazındaki çalışmalara bakıldığında Türkiye’de medya okuryazarlığı alanındaki çalışmaların ilköğretim düzeyinde daha çok yoğunlaştığı, buna karşılık medya okuryazarlığı alanında yükseköğretim düzeyinde çok fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir (Som ve Kurt, 2012). Medya Okuryazarlığı dersi 2006 - 2007 eğitim öğretim yılından bu yana Türkiye genelinde tüm okulların seçmesine izin verilecek şekilde 6. 7. ve 8. sınıflarda bir defaya mahsus okutulmakta olan bir derstir (Güner, 2011). Türkiye’de üniversite düzeyinde Medya Okuryazarlığı dersi çok az üniversitede seçmeli olarak bulunmaktadır. Bu nedenle öğrenciler bu alanda kuramsal ve uygulamalı çalışmalar yapamamaktadırlar (Deveci ve Çengelci, 2008). Dolayısıyla ülkemizde Medya Okuryazarlığı dersinin daha profesyonel eller tarafından verilebilmesi için, üniversitelerde bu dersi verebilmek için gerekli eğitimi almış olan öğretmenlere olan ihtiyaç günden güne büyümektedir.

Türkiye’de verilmeye çalışılan medya okuryazarlığı becerilerinin eleştirel olmayan bir seviyede olduğunu söylemek mümkündür (Binark ve Bek, 2010). Ülkemizde medya okuryazarlığı becerilerinin verilmeye çalışıldığını ancak eleştirel olma becerisinin öğrencilere tam olarak aktarılamadığını görmekteyiz. Buradan hareketle ülkemizde verilen medya okuryazarlığı eğitiminin tam olarak amacına hizmet etmediği söylenebilir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Medya Okuryazarlığı konusunda yapılmış çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalar Türkiye’de ve yurtdışında yapılan çalışmalar olarak iki alt başlıkta değerlendirmeye alınmıştır. Türkiye’de yapılan çalışmaların daha çok medya okuryazarlığına karşı bir bilinç oluşturmaya yönelik olduğu görülürken, yurtdışında yapılan çalışmaların daha çok medya okuryazarlığının bireyler üzerindeki etkilerinin incelenmesine yönelik olduğu görülmüştür.

2.5.1 Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

(Elma vd., 2009b) yaptıkları çalışmada Medya Okuryazarlığı dersini okul müdürlerinin görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın araştırma grubunu Medya Okuryazarlığı dersinin okutulduğu beş pilot ildeki okul müdürleri oluşturmuştur. Veriler on sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda okul müdürlerinin Medya Okuryazarlığı dersini gerekli gördüğüne ve medyayı güçlü bir araç olarak gördüklerine ulaşılmıştır. Bunun yanında okul müdürlerinin medyanın olumsuz etkilerine karşın öğrencilerin bilinçlendirilmesi gerektiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Okul müdürleri dersin ülke genelinde yaygınlaştırılması durumunda okulların fiziki donanımının sağlanmasını gerektiğini ve okul-veli işbirliğinin sağlanması gerektiğini ortaya koymuşlardır.

Sur (2012) çalışmasında, Medya Okuryazarlığı dersine ilişkin öğretmen ve öğrencilerden görüşler alarak ders ile alakalı mevcut durumu ortaya çıkartmaya ve buna dayanarak ders ile ilgili ihtiyaçları saptamaya çalışmıştır. Bu amaçla seçilen öğretmenlerle görüşmeler yapılmış, öğrencilere, medya okuryazarlığı seviyelerini belirlemek için “medya okuryazarlığı düzey ölçeği” ve derse karşı tutumlarını belirlemek için “medya okuryazarlığı tutum ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin bu dersi verebilmek için hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları, programı etkinlikler noktasında yetersiz buldukları görülmüştür. Öğrencilerin; Medya Okuryazarlığı dersine ilişkin tutum düzeyi ile medya okuryazarlık düzeyleri arasında pozitif, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrenci velilerinin öğrenim düzeyi ile Medya Okuryazarlığı dersine

ilişkin tutumları arasında ve medya okuryazarlığı düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Güner (2011) çalışmasında Medya Okuryazarlığı dersinin öğrencilerin televizyon dizilerindeki mesajları algılaması üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla seçilen ilköğretim okullarındaki 6. sınıf öğrencileri çalışma evreni olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemi ise 20 deney grubu öğrencisinden, 20 kontrol grubu öğrencisinden oluşmaktadır. Bu araştırmanın sonucunda ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı dersini almalarıyla birlikte televizyon dizilerindeki mesajları analiz edip değerlendirme becerilerini edindikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Görmez (2014) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeylerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda 10 medya okuryazarlığı dersini alan öğrenciyle, 10 medya okuryazarlığı dersini almayan öğrenciyle ve bu öğrencilerin velileriyle görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda medya okuryazarlığı dersini almış olan öğrencilerin bu dersi almamış öğrencilere nispeten “İletişim Nedir?, Kitle iletişimi, Medya, Televizyon, Gazete ve İnternet” ünitelerindeki kazanımları daha fazla içselleştirdikleri tespit edilmiştir. İnternet ünitesindeki kazanımları içselleştirmek noktasında her iki grup arasında bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Velilerle yapılan görüşmelerde Medya Okuryazarlığı dersini almış olan öğrencilerin televizyon kullanımı noktasında daha duyarlı olduğu ancak internet kullanımı noktasında her iki grubun da yeterli imkâna sahip olmadığı gibi yeterli bilince de sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Keleş (2009) çalışmasında Bolu ilinde Medya Okuryazarlığı dersini veren öğretmenlerin İlköğretim Medya Okuryazarlığı dersi öğretim programına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı ve gereken durumlarda bazı önerilerde bulunmayı amaçlamıştır. Bu araştırma doğrultusunda 2008-2009 eğitim öğretim yılında 7 ilköğretim okulunda, Medya Okuryazarlığı dersini veren 8 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Araştırma sonunda 6., 7. ve 8. sınıfta kullanılan Medya Okuryazarlığı dersi öğretim programında yer alan kazanımların günlük hayatta uygulanabilir olduğu, birbiriyle tutarlı olduğu, içerikle uyum içerisinde ve uygulanabilecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Etkinliklerin ve içeriğin sınıfların seviyelerine göre belirlenmesi

gerektiği, ölçme ve değerlendirme bölümünün öğretmenlerce yetersiz bulunduğu, dersin seçmeli olması ve notunun olmaması da bunda en büyük etken olarak görülmüştür. Bu nedenle dersin zorunlu olması öğretmenlerce önerilmiştir. İçeriğın anlaşılabilir bir nitelikte olmadığı ve derse ait çalışma kitabının olması gerektiği de önerilenler arasındadır.

Kartal (2007) araştırmasında ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerine verilen medya okuryazarlığı eğitiminin, öğrencilerin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarına etkisini ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma için seçilen bir lisedeki 10. sınıf öğrencileri evren olarak seçilmiş, örneklem olarak ise 20 deney grubu öğrencisi ve 20 kontrol grubu öğrencisi seçilmiştir. Araştırmanın sonucunda medya okuryazarlığı eğitimi alan öğrencilerde medya mesajlarına karşı bir farkındalık geliştiği, öğrencilerin medya mesajları karşısında eleştirel bir bakış kazandıkları, televizyon dizileri karşısında mesajları analiz etme ve değerlendirme becerisi kazandıkları tespit edilmiştir.

(Elma vd., 2009a) yaptıkları çalışmada Türkiye’de medya okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin bu derse yönelik tutumlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma seçilen beş pilot ildeki uygulama okullarında Medya Okuryazarlığı dersini alan 7. sınıf öğrencileriyle birlikte yürütülmüştür. Araştırmanın ön uygulaması için seçilen bir okulda 7. sınıf öğrencisi olan 120 öğrenciye “Medya Okuryazarlığı Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin medya araçlarının toplumun değerlerinin korunması noktasında özensiz olduğunu, medyanın haber ve bilgi verme işlevi noktasında etkin olmadığını ifade ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin derste kullanılan materyalleri, derste yapılan tartışma etkinliklerini yeterli buldukları belirlenmiştir. Ancak öğrencilerin sınıf içi etkinlikler noktasında ve öğretmenlerin dersi işlemeleri noktasında dersi yetersiz buldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin derste öğrendiklerini çevresindeki kişilerle paylaştıkları ve bu paylaşımlarının çevreleri üzerinde olumlu etki ortaya çıkardığı saptanmıştır.

Y. Ankaralığıl (2009)’un çalışmasında İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeylerinin, Medya Okuryazarlığı dersi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesine ve kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıkları açısından Medya Okuryazarlığı dersini alan ve almayan öğrencilerin arasında bir fark olup olmadığının

saptanmasına çalışılmıştır. Bu araştırma için İstanbul’da 8 farklı ilköğretim okulunda 6. ve 7. sınıflarda öğrenim gören 725 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmada öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri, Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği ile ölçülmüş ve örnekleme ait diğer bilgiler araştırmacının geliştirdiği Kişisel Bilgi Formu ile edinilmiştir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin Medya Okuryazarlığı dersini alma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Öğrencilerin kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıkları ile eleştirel düşünme puanları arasında; kitle iletişim araçlarını kullanma alışkanlıkları ve medya okuryazarlığı dersini alma değişkeni arasında anlamlı farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada sosyo-demografik özellikler de ele alınmış, yaş, cinsiyet, sınıf, gelir düzeyi, ebeveyn eğitim düzeyleri ile öğrencilerin eleştirel düşünme puanlarında bazı farklılıklar tespit edilmiştir.

2.5.2 Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Damico (2004) çalışmasında devlet okullarında ve özel okullarda çalışan dokuz öğretmenle görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmeler araştırmanın amacı doğrultusunda öğretmenlerin medya hakkındaki düşüncelerini, medya hakkındaki alışkanlıklarını ve medya okuryazarlığı eğitimi konusundaki yaklaşımlarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bulgular öğretmenlerin medya hakkındaki düşünceleriyle bu dersin öğretimini gerçekleştirme süreçlerindeki uygulamaları arasında karmaşık bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yine araştırmanın bir sonucu olarak öğretmenlerin medya hakkındaki farklı düşüncelerin öğrencileri etkilediğini düşündükleri ve müdahaleci, korumacı bir yaklaşım sergiledikleri ortaya çıkmıştır. Medya Okuryazarlığı öğretim uygulamaları için okuldan bir destek almadıkları ortaya çıkan öğretmenlerin bu dersi verebilmek için önceden bu konuyla alakalı bir eğitim almadıkları ortaya çıkmıştır.

Winter ve Vie (2008) medya okuryazarlığı eğitimi için “Second Life” adını verdikleri online ortamı inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin yeni medya ortamlarını paylaşıyor olmaları nedeniyle eleştirel olma bilinci kazanmaları gerektiğini savunmuşlardır. Böyle bir farkındalığın, yeni medya okuryazarlığı için gerekli bir bileşen olduğundan bahseden araştırmacılar, “Second Life” adlı bir popüler online ortamın varlığından bahsetmişler ve bu ortamın öğrencileri, daha dinamik bir metin

gücü, etik, fikri mülkiyet ve toplum konularında düşündürecek bir özelliğinin olduğunu vurgulamışlardır.

Wilksch ve Wade (2009), çalışmalarında gençlerde vücut şeklinin ve kilo kontrolünün sağlanması noktasında medya okuryazarlığı eğitiminin verilmesinin ne tür bir etki yaratacağını araştırmışlardır. Araştırmada öğrencilerin yeme bozuklukları ele alınmıştır. Öğrencilerin yeme bozuklukları ile Medya Okuryazarlığı dersini almaları arasında bir ilişkinin olup olmadığının araştırıldığı çalışmada yaş ortalamaları 13 olan, fiziki özellikleri de dikkate alınan 540 sekizinci sınıf öğrencisi seçilmiştir. Araştırma 6 ile 30 hafta sürmüştür. Seçilen öğrencilere medya okuryazarlığı eğitimi verilmiş ve uzun vadede medya okuryazarlığı eğitiminin alınmasının öğrencilerin yeme bozukluklarının iyileşmesinde etkili olduğu saptanmıştır.

Scharrer (2005)'in çalışmasında medyada şiddet hakkında bakış açıları ve uygulamadaki durumların değerlendirilebilmesi üzerinde medya okuryazarlığının etkililiği incelenmiştir. 93 kişilik altıncı sınıf öğrencisinin katıldığı araştırmada ön test son test deseni uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda medya okuryazarlığı programına katılmanın eleştirel tutumlar geliştirmeye katkı sağladığı, medyada şiddet olaylarını analiz edebilmede beceri geliştirdiği saptanmıştır.

Özetlenen çalışmalarda genel olarak medya karşısında bireylerin tutumları, medyanın bireyleri nasıl etkilediği gibi durumlar araştırılmaya çalışılmıştır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise Medya Okuryazarlığı dersinin okullarda uygulanması, öğrencilerin ders ile alakalı olan tutumlarının incelenmesi, medya okuryazarlığı konusuna öğretmenlerin bakış açıları, medya okuryazarlığı eğitimi almanın öğrenciler üzerinde yarattığı farklılıklar ele alınmaya çalışılmıştır. Yurtdışında yapılan araştırmaların medya okuryazarlığı ile farklı disiplinler arasında ilişki kurabilecek boyutlara ulaştığı görülmektedir. Bunun nedeninin ise medya okuryazarlığının Türkiye’de yurtdışına nispeten daha yeni bir alan olması ve bu alanda yapılan çalışmaların henüz medya okuryazarlığını ülkemizde tanıtmak noktasında yoğunlaşmasıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama aracının uygulanması ve verilerin analiziyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1 Araştırma Deseni

Bu araştırmada Samsun ilinde MEB'e bağlı on İlköğretim okulunda çalışan, Medya Okuryazarlığı dersini veren, farklı branşlardan on iki öğretmenle görüşmeler yapılmıştır. Araştırma 2013 yılında hazırlanan Medya Okuryazarlığı ders programının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlayan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasını sağlayan nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bir başka tanıma göre nitel araştırma: birçok akademik disiplinin yanı sıra özellikle sosyal bilimler alanında yaygın bir şekilde kullanılan, sosyal fenomenleri, insan davranışlarını ve bu davranışların sebeplerini detaylı ve derin bir şekilde ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013). Bu araştırmada ise araştırma deseni olarak durum çalışması seçilmiştir. Durum çalışması ise "nasıl" ve "niçin" sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu veya olayı derinliğine incelenmesine olanak veren bir araştırma yöntemidir (Erdem, 2005).

Nitel araştırma yapmak isteyen bir araştırmacı için çeşitli yöntemler mevcuttur. Ancak bu yöntemlerin hepsi üzerinde araştırma yapılmak istenen konuya uygun yöntemler olmayabilir. Bu gibi durumlar göz önünde bulundurularak, bu çalışmada konunun amacına ve içeriğine en uygun olduğu düşünülen yöntemlerden biri olan görüşme yöntemi seçilmiştir. Görüşme, bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarma yönünden çok güçlüdür ve iletişimin en yaygın biçimi olan konuşmayı temel almaktadır. Bu yönüyle görüşme, testler ya da anketlerde olan sınırlılıkları ve yapaylığı ortadan kaldırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Görüşme, bireylerin birbirini duymadığı, mesajların yanlış alındığı ve derinliği az olan sıradan konuşmalardan farklıdır. Nitelikli bir görüşmede, günlük iletişim süreçleri içerisinde gerçekleşen hatalar yapılmamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çünkü nitelikli bir görüşme yapılmadan önce bu görüşmenin yapılacağı süreçle ilgili olarak, gerçekleşmesi muhtemel hataları en aza indirgeyecek hazırlıklar yapılmaktadır. Bu hazırlıklar sürecinde planlamalar yapılmalıdır. Bu planlamalara görüşmenin nerede yapılacağı, görüşme yapılacak kişiyle ne zaman buluşulacağı, görüşmenin ne kadar süreceği, hangi sıklıkta buluşulacağı, bir gün içinde kaç görüşmenin yapılacağı gibi planlamalar dâhil olmalıdır (Glesne, 2014).

1.2 Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Samsun ilinde seçilen ilkokul ve ortaokul olmak üzere on okulda görev yapmakta olan, Medya Okuryazarlığı dersine giren, farklı branşlardan olan on iki öğretmenden oluşmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde Samsun ilinde Medya Okuryazarlığı dersini seçen Atakum, İlkadım ve Tekkeköy ilçelerinden toplamda on iki okul seçilmiştir. Sadece on iki okul seçilmesinin nedeni ise Samsun ili ve ilçeleri dâhilinde bu dersi seçen okulların on iki okulla sınırlı kalmasıdır. Samsun ili ve ilçeleri genelinde bu on iki okul dışında hiçbir okul Medya Okuryazarlığı dersini seçmemiştir. Bu okullardan iki tanesi çeşitli nedenlerle görüşmeyi yapmak istemedikleri için çalışma grubundan çıkarılmışlardır.

Görüşme yapılan kişiler hakkındaki bilgilere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenler Hakkında Bilgiler

Öğretmenin Kodu	Cinsiyeti	Yaşı	Mezun Olduğu Bölüm	Görevi	Hizmet Süresi
Ö1	Erkek	37	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Öğretmen	13
Ö2	Erkek	36	Tarih Öğretmenliği	Müdür Yardımcısı	15
Ö3	Erkek	34	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Öğretmen	13
Ö4	Kadın	34	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Öğretmen	5
Ö5	Erkek	50	Coğrafya	Öğretmen	17
Ö6	Kadın	37	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Öğretmen	8
Ö7	Kadın	40	Tarih Öğretmenliği	Öğretmen	17
Ö8	Erkek	41	Tarih Öğretmenliği	Öğretmen	16
Ö9	Kadın	39	Tarih	Öğretmen	15
Ö10	Erkek	35	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Öğretmen	8
Ö11	Erkek	45	Sınıf Öğretmenliği	Müdür	25
Ö12	Erkek	50	Tarih Öğretmenliği	Müdür	29

1.3 Veri Toplama aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 2013 yılında hazırlanan Medya Okuryazarlığı ders programı hakkındaki görüşlerini değerlendirebilmek için bir adet görüşme formu hazırlanmıştır. Bu araştırmanın soruları hazırlanmadan önce doküman analizi yapılarak 2006 ve 2013 yılı medya okuryazarlığı ders programları incelenmiş ve araştırma soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular uzman görüşü alınarak gerekli görülen düzeltmelerle son şeklini almıştır. Yapılan tüm görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir.

Araştırılan olgu veya olay hakkında geçerli bir resim oluşturulabilmesi için araştırmacının elde ettiği verileri ve ulaştığı sonuçları teyit ettirebilmesi için bazı ek yöntemler (çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi, vb.) kullanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmacının bu yöntemleri kullanması, yapılan çalışmanın geçerliği ve güvenilirliği açısından büyük önem arz etmektedir. Geçerlik ve güvenilirlik, türüne bakılmaksızın herhangi bir araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerinin toplanması, analiz edilmesi ve yorumlanması ile bulgularının

sunulması aşamalarında çok önemli olan kavramlardır (Merriam, 2013). Bilimsel araştırmada geçerlilik ölçülmek istenilen Şeyin kullanılan yöntemle hangi ölçüde ölçülebildiğinin değerlendirilmesidir. Geçerlilik kavramı bilimsel çalışmaların anlamlılığı, uygunluğu ve kullanılabilirliği anlamına gelmektedir (Güler, Halıcioğlu ve Tařđın, 2013). Bilimsel araştırmalarda güvenilirlik ise araştırma sonuçlarının aynı çalışma başka bir yerde benzer bir örneklem ile tekrar edildiği durumlarda benzer sonuçlar verebilmesidir (Güler, Halıcioğlu ve Tařđın, 2013).

Bu araştırmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için veriler, analizler ve yorumların başka araştırmacıya sunulması yöntemine başvurulmuştur. Veriler, analizler ve yorumların başka araştırmacıya sunulması: araştırmacının araştırma analizlerini ve sonuçlarını incelemek ve yorumlamaların gerçeği yansıtıp yansıtmadığı, yansıtıyor ise hangi derecede yansıttığını anlamak amacıyla kendi meslektaşı olan başka bir araştırmacıya sunması ve onun düşüncülerini almasıdır (Ekiz, 2009). Hazırlanan görüşme formlarındaki soruların geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla, Medya Okuryazarlığı dersini veren bir öğretmenle ön görüşme yapılarak, görüşme formunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Soruların geçerlik ve güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu görüşme diğer on iki görüşmenin haricinde tutulmuştur. Sorulan sorulardan birkaç tanesi aşağıda verilmiş geri kalanları ise Ek1’de sunulmuştur.

1. Sizce iyi bir medya okuryazarlığı ders programı nasıl olmalıdır?

- İçerik açısından?
- Derse sağlayacağı işlevsellik açısından?

2. 2006 yılı programını genel hatlarıyla incelediğinizde programın olumlu ve olumsuz yönlerini;

- Kazanım
- Beceri
- Değer
- Etkinlikler
- Ölçme ve değerlendirme
- Ders saati

açısından değerlendirir misiniz?

3. 2013 yılı programını genel hatlarıyla incelediğinizde programın olumlu ve olumsuz yönlerini;

- Kazanım
- Beceri
- Değer
- Etkinlikler
- Ölçme ve değerlendirme
- Ders saati

açısından değerlendirir misiniz?

4. Medya okuryazarlığı dersini bir öğretmeni olarak verdiğinizi söylediniz. Peki, kendinizi bu alanda ders vermeye yetecek donanımda görüyor musunuz?

Araştırmanın soruları hazırlanmadan önce 2006 ve 2013 yılı medya okuryazarlığı ders programlarının kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ve ders saati boyutları incelenmiştir. 2006 yılı programının kazanımları tablo 2’de, 2013 programının kazanımları ise tablo 3’te verilmiştir. 2006 programında yer alan beceri ve değer boyutlarına 2013 programında yer verilmemesi nedeniyle her iki program bu boyutlar açısından karşılaştırmaya tabi tutulamamıştır.

Tablo 2. 2006 yılı medya okuryazarlığı ders programı kazanımları

2006 Yılı Medya Okuryazarlığı Programı Kazanımları	
1	İletişimi tanıyarak öğelerini fark eder.
2	İletişim türlerini sınıflandırarak örnekler verir.
3	Kitle iletişimini tarif ederek kitle iletişim araçlarını sınıflandırır.
4	İletişim ve kitle iletişimi arasındaki ilişkiyi fark eder.
5	Medyayı tanıyarak işlevlerini sınıflandırır.
6	Medyanın toplumsal, kültürel ve ekonomik yaşam üzerindeki etkilerini irdeler.
7	Medyanın yayınlarında etik kurallara bağlı kalmasının önemine inanır.
8	Medya okuryazarlığı kavramını tanıyarak medya mesajlarını algılamanın ve çözümlemenin önemini fark eder.
9	Televizyonun birey ve toplumu yönlendirmedeki etkili bir kitle iletişim aracı olma niteliğini analiz eder.
10	Ülkemizdeki televizyon yayıncılığını mülkiyet yapısına göre sınıflandırarak bunların özelliklerini ve yayın politikalarını belirleyen unsurları fark eder.
11	Televizyon program türlerini; amaçları, işlevleri ve özellikleri bakımından ayırt eder.
12	Televizyon izleme alışkanlıklarını ve bunların sonuçlarını araştırmaları eşliğinde yorumlar.
13	Televizyon yayınlarının sorun alanlarını belirleyerek bunların doğuracağı olumsuzlardan korunma konusunda önerilerde bulunur.
14	TV program türlerini içerik, gerçeklik kurgusalılık, tüketimi hedefleme, yanlış bilgilendirme açısından irdeleyip değerlendirir.
15	Uyarıcı simgeleri tanıyarak dikkate alır.
16	Radyonun işlevini ve olumlu niteliklerini örneklerle açıklar.
17	Radio yayınlarının sorun alanlarına örnekler vererek bunların doğuracağı olumsuzlardan korunma konusunda önerilerde bulunur.
18	Gazete ile ilgili temel kavramları tanır.
19	Gazetede haber ve fotoğraf ilişkisini analiz eder.
20	Örnek bir gazete hazırlar.
21	İçerik ve yayın periyoduna göre dergi türlerini sınıflandırır.
22	İnternetin özelliklerini tanıyarak iletişime getirdiği yenilikleri keşfeder.
23	İnternette bilgiye erişim, haber okuma, sohbet, e-posta, uzaktan eğitim gibi etkinlikleri uygulamalı olarak gerçekleştirir.
24	İnternetin olumlu özelliklerinin yanı sıra olumsuz etki ve özelliklerini tanıyarak hayata geçirir.

(MEB, 2006).

Tablo 3. 2013 yılı medya okuryazarlığı ders programı kazanımları

2013 Yılı Medya Okuryazarlığı Programı Kazanımları	
1	Medyanın, hayatındaki yerini kavrar.
2	Medya tüketim alışkanlıklarını değerlendirir.
3	Eğlence amacı ile seçilen medya iletilerinin içerik ve biçim özelliklerini çözümler.
4	Farklı izleyici kitlelerine yönelik eğlence medyası üretir.
5	Bilgiye ulaşmak için farklı medya araçlarını ve arama stratejilerini kullanır.
6	Medyanın bilgi kaynağı olarak gücünü kavrar.
7	Tüm medya iletilerinin kurgulanmış olduğunu kavrar.
8	Aynı medya iletilerinin farklı bireyler tarafından farklı şekilde anlaşılabilceğini kavrar.
9	Doğruluğu konusunda değerlendirmeler yapabilmek için medya iletilerini çözümler.
10	Medya iletilerinin doğruluğunu farklı kaynaklarla karşılaştırarak değerlendirir.
11	Amaç ve hedef kitlesine uygun farklı türde medya iletileri oluşturur.
12	Medya iletilerinde yazıların, seslerin ve görsellerin ikna etme amacıyla nasıl kullanıldığını kavrar.
13	İkna etme tekniklerini göz önüne alarak reklamları çözümler.
14	Medyada karakterlerinin kullanımını değerlendirir.
15	İkna tekniklerini kullanarak medya iletileri üretir.
16	Yeni medyanın bireye sunduğu imkânların farkına varır.
17	Medya iletileri üretirken bireysel/toplumsal hak ve sorumluluklara uyararak kendini ifade eder.
18	Medyayı kullanırken kişisel güvenlik kurallarına uyar.
19	Oluşturduğu iletileri başta İnternet olmak üzere medyada paylaşır.
20	Beğendiği veya sorunlu gördüğü medya içeriklerine ilişkin duyarlı davranır.
21	Medya iletilerini çözümlerken ve üretirken dilin doğru kullanımına dikkat eder.

(MEB, 2013)

1.4 Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin toplanması için, gerekli kurumlardan izin alınmış, 2014 – 2015 eğitim-öğretim yılında Samsun ilinde dersin seçildiği on okulda görev yapmakta olan Medya Okuryazarlığı dersine giren on iki öğretmene veri toplama aracındaki sorular sorulmuştur. Araştırma için kendisiyle görüşme yapılmak istenen öğretmenlerden bazıları sağlık sorunları nedeniyle, bazıları ders programına hâkim olmadıkları gerekçesiyle, bazıları da görüşmenin kayıt altına alınmasından duydukları tedirginlik nedeniyle görüşme yapmayı kabul etmemişlerdir. Görüşme yapılan on okuldaki ikisinde Medya Okuryazarlığı dersi okul müdürlerine, bir tanesinde müdür yardımcısına

verilmiştir. Okulda aynı zamanda hem derslere girmeye çalışıp hem de idari görevi olan öğretmenler idari sorumluluklarının dersin işlenmesine engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenlerin dersin işleniş süreciyle alakalı olan konularda ve dersin işlenmesi önündeki engelleri anlatmak noktasında çekingen davrandıkları gözlemlenmiştir. Bu durumun öğretmenlerin söylediklerinin başkaları ile paylaşılacağından duydukları endişeden ileri geldiği düşünülmektedir. Bu durumun önüne, görüşme verilerinin görüşme yapılan kişiden başka hiç kimse ile paylaşılmayacağına dair belgeler karşılıklı imzalanarak, bu belgelerden bir tanesinin de görüşme yapılan öğretmene verilmesiyle geçilmeye çalışılmıştır.

Görüşmeler okulda öğretmenler odası, sınıf gibi ortamlarda yapılmıştır. Nadiren de olsa gürültü, öğretmene acil soruların sorulması nedeniyle görüşmenin bölünmesi sıkıntıları yaşanmış, ancak bu gibi faktörler görüşme formunda yer alan hiçbir sorunun sorulmasına engel teşkil etmemiştir. Elde edilen görüşme verilerinin analizi için her öğretmene bir kod ad verilmiştir. Öğretmenler birinci öğretmenden on ikinci öğretmene kadar Ö1, Ö2, Ö3, Ö4.....Ö12 şeklinde kodlanmışlardır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulan bu bölümde Medya Okuryazarlığı dersine giren öğretmenlerin bu ders hakkında genel olarak ne düşündükleri, Medya Okuryazarlığı dersi öğretmenlerinin 2006 yılında yayımlanan ilk programla 2013 yılında yayımlanan ikinci program hakkındaki görüşlerinin ne olduğu ve medya okuryazarlığı ders öğretmenlerinin 2013 programının geliştirilmesi yönündeki önerileri kapsamlı olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

4.1 Öğretmenlerin Medya Okuryazarlığı İle İlgili Genel Görüşleri

Bu bölümde öncelikle öğretmenlerin bir kavram olarak medya okuryazarlığını nasıl değerlendirdikleri incelenmeye çalışılmıştır. Ardından öğretmenlerin medya okuryazarlığının bir ders olarak verilmesine nasıl baktıkları, öğrencilerin bu derse karşı tutumlarının ne şekilde olduğu ele alınmaya çalışılmıştır. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin her biri ilgili kategorinin içinde değerlendirilmiştir.

4.1.1 Öğretmenlerin Medya Okuryazarlığı Kavramıyla İlgili Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerden medya okuryazarlığının bir ders olarak verilmesinden önce medya okuryazarlığı kavramı ile ilgili olan görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu noktada medya okuryazarlığına bir kavram olarak öğretmenlerin nasıl baktığı, onu hangi yönlerden önemli gördükleri değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan yola çıkılarak medya okuryazarlığını önemli ve gerekli bir kavram olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Bunun sebebi olarak günümüzde yaşanan problemleri tartışabilmede medya okuryazarı olmanın önem arz etmesi olarak gösterilmiştir. Medyanın toplum üzerinde önemli bir etkisi olması ve bu etki karşısında bireylerin de doğru yönlendirilmesi ve doğru bilgilendirilmesi gereğinin ortaya çıkmış olması yönünden medya okuryazarlığı önemli görülmektedir. Bir öğretmen günümüzde kitle iletişim araçlarına erişimin de kolay olması nedeniyle medya iletilerine ulaşmanın kolay hale gelmiş olduğunu vurgulamış bu nedenle bireylerin medya iletilerine eleştirel bir tavırla yaklaşması gerektiğini ve medya

okuryazarlığı kavramının önemli olduğunu belirtmiştir. Medyanın bizlere aktardığı her bilginin doğru olmadığı bu noktada medyaya eleştirel gözlerle bakabilmek açısından medya okuryazarlığının gerekli olduğu da aktarılan görüşler arasındadır. İnsanların medyadan, medyanın hayatlarını biçimlendirecek derecede etkilendiklerini ve bu etkilenenlerin ileride büyük sorunlara yol açabileceğini belirten bir katılımcı da bunun önüne geçilebilmesi açısından medya okuryazarlığı kavramını önemli görmektedir. Medya okuryazarlığının önemli bir kavram olduğu konusunda hemfikir olan katılımcıların bulunduğu ortak payda, günümüz medyasının bizlere doğru bilgilerin yanında pek çok yanlış bilgiyi de aktardığı, bu nedenle medyadan gelen tüm iletilere eleştirel gözlerle bakabilmek için medya okuryazarlığı kavramının büyük önem arz ediyor olmasıdır. Bu bağlamda öğretmenlerin verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Ö1: Genel görüşüm, evet çok önemli günümüzün temel sorunlarının irdelenmesini sağlayan bir ders.

Ö4: Medya okuryazarlığının, medya iletilerine eleştirel açıdan bakmak açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Özellikle günümüzde bu öğrencilerin çok kolay medya iletilerine ulaşabilmeleri ya da birden çok medya iletilerine bir araçla ulaşabilmeleri, medya okuryazarlığını çok önemli bir hale getirdi. Mesela akıllı telefonlar var şu anda. Öğrenci mekândan sınırsız olarak, oturduğu yerden her türlü medya iletilerine ulaşabiliyor. O yüzden öğrencilerin bilinçlenmesi açısından çok önemli görüyorum. Seçici olması açısından ve farkındalığının artması açısından çok önemli buluyorum.

Ö5: Malum günümüzde medyanın hepimiz üzerindeki etkisini biliyoruz. Bu etki olumlu ya da olumsuz olabiliyor. O nedenle medyada yayınlanan, söylenen veya medyadan yararlanmak istediğimiz her bilginin doğru olmadığını da bilmemiz gerekiyor. Çocuklarımızı ona göre yönlendirmemiz gerekiyor. İşte medyada her gördüklerine hemen doğrudan inanmamaları, bunu araştırmaları veya medyanın farklı farklı türlerinden yararlanmaları gerektiğini düşünüyorum. E bu derste de zaten bunları anlatıyoruz çocuklara. Bu bakımdan gerekli olduğunu düşünüyorum. Faydalı olduğunu düşünüyorum.

Ö7: Yani şimdi bazı şeyleri doğru dinlemek lazım. Doğru okumak lazım. Doğru anlamak da lazım ki bunları ileride davranışa dönüştürmemiz gerektiği zaman en

doğru şekilde bize yol gösterebilsin. Yoksa bazen okuduğumuz, işittiğimiz ya da gördüğümüz kaynaklar eğer onları doğru okuyamazsak, algılayamazsak bizi yanlış yönlendirebiliyor. O yüzden önemli yani.

Ö11: İnsanlar şu an hayatlarını kahir ekseriyet, medya üzerinden şekillendiriyorlar. Bazen bakıyorsunuz televizyon dizileri aile yaşantılarının tam göbeğine oturmuş. İnsanlarımız okumaktan aciz olduğu için, okuma işine çok aşına olmadığı için, maalesef televizyondaki dizilerden aile formatlaması yapıyorlar. Anne-baba modelleri almaya çalışıyorlar. Okumadıkları için yine televizyondaki tartışma programlarında, spor programlarında, daha doğrusu spor demek de doğru değil futbolda, yorumcu demek de doğru değil işte fanatik insanların yorumladığı, konuştukları şeyler var. Maalesef kendilerini onların bir tanesinin yerine koyuyorlar. Onun fanatik bir taraftarı gibi kendilerini ona modelliyorlar. Ya bir televizyon dizisinde bir kahraman üzerine entegre oluyor ya bir haber programında, tartışma programında bir tartışmacı üzerine ya da işte bir futbol, fanatik futbol yorumcusunun üzerine o gömleği sokuyor ve ona göre bir hayat kuruyor kendine. İşte böyle olunca da bunların hepsinin bir kontrole tabi tutulması lazım. Çünkü insanlar bunlardan olumsuz etkilenebiliyorlar. Eğer bu medya meselesi bir şekilde kontrol altına alınmaz ise belki de üç beş seneye kadar insanlar tamamen bunun üzerinden kendilerini ifade etmeye başlayacaklar. Yani genel hatlarıyla bu konunun ele alınması gereken ciddi bir konu olduğunu düşünüyorum.

4.1.2. Medya Okuryazarlığının Bir Ders Olarak Programda Yer Almasına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Katılımcıların medya okuryazarlığının bir ders olarak verilmesi noktasındaki görüşleri de değerlendirilmeye çalışılmış bu yolla ders olarak verilmesinin öğretmenler tarafından gerekli görülüp görülmediği tespit edilmeye çalışılmıştır. Medya Okuryazarlığının bir ders olarak verilmesiyle ilgili olarak bazı öğretmenler olumlu görüş beyan etmişlerdir. Olumlu görüş bildiren öğretmenlerden bazıları, medya okuryazarlığının ders olarak verilmesiyle birlikte medyanın insanlar üzerindeki olumsuz etkisinin sona ereceğini belirtmişlerdir. Bazı öğretmenler ise Medya Okuryazarlığı dersi sayesinde günlük hayatın daha da kolaylaşacağını belirtmişlerdir.

İlerleyen teknoloji sayesinde bu dersin bir ihtiyaç haline geldiğini belirten, medya okuryazarlığının hayatın derinliklerine girdiğini belirten öğretmenler de bu nedenlerden dolayı medya okuryazarlığının bir ders olarak verilmesine olumlu baktıklarını belirtmişlerdir. Olumlu görüş belirtenler Medya Okuryazarlığı dersi ile birlikte öğrencilerin medya karşısında daha güçlü ve eleştirel olabileceklerini, aile içi ilişkilere bile medyanın olumsuz etkilerinin yansıdığı, medyanın kişileri yanlış yönlendirdiği ve bu yanlış yönlendirmenin karşısına Medya Okuryazarlığı dersi ile geçilebileceğini vurgulamışlardır. Olumlu görüş belirten katılımcılardan bir kısmı öğrencinin kendi medya iletilerini üretebilmesi noktasında Medya Okuryazarlığı dersinin önemine atıfta bulunmuş, öğrencilerin teknolojiyi kullanabilmelerinin kendilerini doğru ifade edebilmelerinin Medya Okuryazarlığı dersi sayesinde olabileceğini vurgulamışlardır. Bu noktada medya okuryazarlığının bir ders olarak verilmesine ilişkin olumlu görüş bildiren katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Yani kimisi [öğrenciler] annesiyle babasıyla iletişim kuramamaktan şikayet ediyor. Kimisi [öğrenciler] kardeşiyle iletişim kuramamaktan şikayet ediyor. Kimisi [öğrenciler] çok fazla televizyon izlediğinden şikâyet ediyor. Kimisi [öğrenciler] internet başında fazla vakit geçirdiğinden bunun olumsuz etkilerinden şikayet ediyor. Ama baktığımız zaman genel anlamda kesinlikle medyanın insanların üzerinde müthiş derecede bir olumsuz tarafının olduğu görülüyor. Bu da Medya Okuryazarlığı dersi ile en güzel şekilde ortaya çıktı. Yani bu ders mutlaka okutulmalı, mutlaka aileler bu konuda bilinçlendirilmeli yoksa hem fiziksel olarak hem psikolojik olarak toplumumuzda sorunların artacağını düşünüyorum en azından girdiğim dersler kadarıyla böyle tahmin ediyorum ama inşallah olmaz. Gerçekten çok büyük sorunlarımız varmış. Gerçekten bu ders çok önemliymiş ben bunu anladım.

Ö3: Bence çok faydalı. Yani çocukların yönlendirilmesi, bilgilendirilmesi açısından Medya Okuryazarlığı dersini önemsiyorum. Bu açıdan bakıldığında Medya Okuryazarlığı dersi bence çok önemli bir ders.

Ö4: Çok gerekli görüyorum dediğim gibi. Artık öğrenci kendi medya iletilerini de üretebiliyor. O yönden çok önemli.

Ö5: *Medya okuryazarlığı ile ilgili görüşlerim, olması gereken bir şey. Faydalı buluyorum. Üzerinde durulmaya değer bir ders olduğunu düşünüyorum. Faydası olacağına inanıyorum. Başarılı bir ders olarak görüyorum.*

Ö6: *Çocuğun kendini ifade etmesi açısından aslında çok güzel bir ders. Güzel bir uygulama.*

Ö8: *Şimdi Medya Okuryazarlığı ihtiyaç bir ders. Neticede çağın artık teknolojik olarak çok geliştiğini düşünürsek, öğrencilerin bu teknolojiden uzak kalmaması, neyin ne olduğunu bilmeleri açısından, bir de teknolojiyi kullanırken karşılaştıkları sorunları bilmeleri açısından, Medya Okuryazarlığı dersi çok önemli.*

Ö9: *Medya okuryazarlığı, televizyonun bu kadar etkili olduğu bir dönemde gerekli bir ders. Mutlaka ders olarak verilmeli.*

Ö10: *Kesinlikle verilmeli Medya Okuryazarlığı dersi. Çünkü bir nevi diğer bir seçmeli ders olan bilgisayar öğretimi dersini destekleyici nitelikte. Bir de çocukların kendi başlarına özgün çalışmalar yapabilmeleri için gerekli.*

Ö12: *Çocuklarımızın geleceğe hazırlanmasında medyayı ve kitle iletişim araçlarını daha sağlıklı, verimli kullanmaları için böyle bir dersin yararına inanıyorum. Gerekliliğine inanıyorum.*

Medya Okuryazarlığı dersinin verilmesini gerekli görmeyen katılımcıların gerekçeleri ise bu derste öğretilenlerin çocuk tarafından davranışa geçirilememesi, program içeriğinin çok yoğun olması, konuların çocukların seviyesinden çok daha üst düzeyde olmasıdır. Çocukların konuları anlamakta güçlük çekmeleri de bu dersin verilmesini katılımcıların gerekli görmemelerine neden olmaktadır. Katılımcılardan bir tanesi ise medya okuryazarlığının bu kadar geniş bir içerikle verilmesine gerek olmadığını belirterek dersin zaman açısından gereksiz yer kapladığını vurgulamaya çalışmaktadır. Bu noktada Medya Okuryazarlığı dersinin verilmesini gerekli görmeyen öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö2: Yani bunun dersle öğretileneği yok. Daha çok kitlesel olarak okullara kitaplarla, el broşürleriyle, afişlerle getirilip, onunla ilgili seminerler düzenlenebilir. Değişik zamanlarda etkinlik yapılabilir. Yani medya okuryazarlığının bu kadar geniş olmasının anlamı yok. Kısa olacak, öz olacak.

Ö6: Dersin içeriği öğrencilerin anlayabileceğinden biraz üst düzeyde o yüzden çok sorun yaşıyoruz bir şeylerin açıklamasını yaparken. Zaten çocuk o akıllı işaretler dışındaki konuları anlamıyor. Kitle iletişim araçları falan birazcık güzel bir ünite. Zaten onlar Sosyal Bilgiler dersinin içinde de var. Bizim de iletişim ünitemiz var 7. sınıfta. Zaten biz o konuyu orada verdiğimiz için çocuk ikincisinde zorlanmıyor ama dediğim gibi diğer ünitelerdeki konular bizim sınıf düzeylerimize göre üst düzey kalıyor ve çocuklar onları anlamakta zorluk çekiyor. Çünkü öncesinde de böyle bir ders hiç olmadığı için çocuk o bilgilerle ilk kez karşılaşmış oluyor ve bir şaşkınlık oluyor “bu da nasıl bir ders?” gibisinden. Bir de çok fazla açıklanması ve ezberlenmesi gereken terim var orada. O da çocukları çok zorluyor. Hani ilk kez karşılaştıkları kavramlar var.

Ö9: Çocuk kendisini değerlendiremiyor. Programı değerlendiremiyor. Yani basit anlatıyorsunuz ve “Şu programı hadi değerlendirelim çocuklar.” dediğinizde çocuk yine değerlendiremiyor ya da o akıllı işaretleri değerlendirelim, bu akıllı işaretler bu programda kullanılmış ama niye kullanılmış, hadi çocuklar söyleyin bu programda ne var ki bu kullanılmış dediğinizde çocuk bakıyor, “Niye kullanılmış ki ben bunu seyretsem de olur...” Yani çocuklar henüz kazanıma, davranışa geçiremediler Medya Okuryazarlığı dersini.

Ö11: Medya Okuryazarlığı dersi aslında iyi düşünülmüş ama bence tam anlamıyla ayakları yere basan bir çalışma değil.

4.1.3 Öğrencilerin Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik Tutumları

Bu başlık altında öğrencilerin Medya Okuryazarlığı dersine yönelik tutumları öğretmenlerin gözünden değerlendirilmesine çalışılmıştır. Bu noktada katılımcıların, öğrencilerin tutumlarının ne yönde olduğunu belirten düşünceleri olumlu ve olumsuz olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir. Medya Okuryazarlığı dersine karşı olumlu tutumu olan öğrencilerin derse katılım sağlıyor olmaları, dersin öneminin

anlaşılmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Öğrencilerin bu derse karşı pozitif oldukları, bu derste eğlendikleri, ders işlenmeyeceği zaman üzüldükleri katılımcı gözlemleri arasında yer almaktadır. Öğrencilerin kendi tecrübelerini paylaştıklarında dersten daha fazla keyif aldıkları, dersi sevdikleri, derse karşı ilgili oldukları bunun yanında dersi veren kişinin derste olan tavrına göre derse önem verdikleri de aktarılan katılımcı gözlemlerindedir. Öğrencilerin Medya Okuryazarlığı dersine karşı olumlu bir tutum sergiledikleri Medya Okuryazarlığı dersini veren öğretmenlerin %58'inin hemfikir olduğu bir konudur. Öğrencilerin Medya Okuryazarlığı dersine karşı olumlu tutumu olduğunu belirten öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: ...Biraz daha derine girildiği zaman, hani biraz öğrenci derse katıldığı zaman aslında ne kadar önemli olduğunu ne kadar büyük sorunlar yaşadığımızı görüyoruz yani.

Ö3: Ben çok pozitif gördüm öğrencileri. Yani çocuklar istekliler. Derse katılıyorlar. Görüşlerini söylüyorlar. Fikirlerini söylüyorlar. Yani kendi yanlış gördükleri veya doğru gördükleri şeyleri söylüyorlar ve biz bunları derste her türlü tartışabiliyoruz. Görüşüp konuşabiliyoruz yani fikir alışverişinde bulunabiliyoruz çocuklarla.

Ö4: Öğrenciler çok eğleniyorlar bu derste. Bazen Sosyal Bilgiler dersinin saati yetmediği için Medya Okuryazarlığı dersini kullanıyorum ama o zaman üzüliyorlar mesela. Bayağı istekliler. Aktifler. Katılımcılar.

Ö5: Seviyorlar. Çok sıkıcı gelmiyor. Ama bunu güncelleyip de işte televizyondan ayrıntılı bahsedip, internetten neler yapabileceğimizden ayrıntılı bahsedip, onların da bu konuyla ilgili deneyimlerini onlara anlattırarak bir şekilde işleyince gayet güzel gayet memnunlar.

Ö10: Yani ilgiyle takip ediyorlar Medya Okuryazarlığı dersini. İlgililer bu konuda. Zaten çocukların çoğunun evinde bilgisayar ve ona bağlı elektronik aletler var. Bilişim aletleri var. Tabii bu yönde onların da ilgisini çekiyor ve ilgiyle takip ediyorlar dersleri. Öğrencilerin severek seçtiği bir ders Medya Okuryazarlığı.

Ö11: Ben okul müdürü olduğum için ciddi anlamda bakıyorlar. Tamamen dersi anlatan kişinin derse verdiği ehemmiyete göre hareket ediyorlar. Çocuklar hepsinin farkında ama dediğim gibi yani siz işi ne kadar ciddiye alırsanız... Bu sadece Medya dersi için geçerli değil. Bütün dersler için geçerli yani. O konuda sıkıntı yaşamıyoruz diye düşünüyorum ve ilgiyle takip ediyorlar dersleri.

Ö12: Derse karşı tutumları çocukların tabii derse karşı olumlu tutumları var. Tabii böyle daha aktif, işte onlara dersleri önceden verip konulara hazırlanmalarını istediğiniz zaman sunu hazırlıyorlar ve sunular aracılığıyla dersleri işliyoruz.

Öğretmenler Medya Okuryazarlığı dersine karşı olumsuz tutum sergileyen öğrencilerin sayısının olumlu tutum sergileyen öğrencilerden daha fazla olduğunu söylemişlerdir. Öğrencilerin derse karşı olumsuz tutum sergilemelerinin nedeni ise bu derse bir ders gözüyle bakmamaları, sınavlarda medya okuryazarlığı ile alakalı soru çıkmaması, tekdüze bir ders işlenişinin öğrenciyi sıkması, öğrencilerin dersi anlayamaması, dersin seçmeli ders olması nedeniyle bir notunun bulunmaması olarak gösterilmiştir. Öğrencilerin Medya Okuryazarlığı dersine karşı olumsuz tutumu olduğunu belirten öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: ...Öğrenciler derse ilk girdiğim zamanlar bir ders gözüyle bakmadılar. Belki 8. sınıfların genel durumuyla alakalı bir durum, sorundu ama genel olarak bir ders gibi görmüyorlar. Temel sebebi de sınavda medya okuryazarlığından soru çıkmıyor. Medya okuryazarlığı önlerinde bir engel olmadığı için ders olarak bakmıyorlar.

Ö2: ...Çocukların gündelik olarak bildiği hemen hemen her zaman karşılaştıkları durum. Sadece onu davranış haline getirme... Çocuk biliyor ancak onu uygulamıyor. Ayrı ders olunca çocuk ister istemez onu fazla ciddiye almıyor. Biraz daha gevşek davranmış oluyor.

Ö5: ...Direkt biz programın hiç dışına çıkmadan tamamen böyle birebir programa bağlı kalırsak sıkıcı geliyor.

Ö6: Anlayamamaktan kaynaklı olarak biraz zorluk çekiyorlar açıkçası. Zorluk oluyor.

Ö8: Biraz geri kalmış durumda yani öğrencilerden dediğim gibi geri kaldığı için öğrencileri sıkabilen özellikleri var. Sıkabilen konuları var. Kazanımları var.

Dolayısıyla çocukların bakış açısı “Bu konuları zaten biliyoruz öğretmenim.” şeklinde.

Ö9: İşin açıkçası seçmeli ders yani bu seneye kadar not vermediğimiz için “Ders seçmeli ders nasıl olsa notu da yok zaten dinlememize gerek yok.” Hele de sekizde verdiğimiz zaman test çözelim bunun yerine mantığı var.

4.2 Öğretmenlerin 2006 ve 2013 yılı Medya Okuryazarlığı Dersi Programlarına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerin Medya Okuryazarlığı ders programlarıyla ilgili görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ilk önce öğretmenlerin 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programına ilişkin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Burada öğretmenlerden kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ve ders saati başlıklarında değerlendirmelerde bulunmaları istenmiştir. Ardından öğretmenlerden aynı başlıklar altında 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını değerlendirmeleri istenmiştir. 2013 programını değerlendiren öğretmenlerden programı önce genel hatlarıyla ardından alt başlıklar dâhilinde değerlendirmeleri istenmiştir. Her iki programla ilgili olumlu görüş beyan eden öğretmenler olduğu gibi olumsuz görüş beyan eden öğretmenler de olmuştur. Son olarak öğretmenlerin görüşlerine göre iyi bir programın nasıl olması gerektiği ele alınmış ve öğretmenlerden 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının geliştirilmesine yönelik görüşleri alınmıştır.

4.2.1 Öğretmenlerin 2006 yılı Programına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde öğretmenlerden programı; kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ve ders saati açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin bütün başlıklar altındaki görüşleri olumlu ve olumsuz olarak iki alt başlık altında incelenmiştir. Öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

4.2.1.1 Kazanım açısından

Kazanımları ele alan katılımcıların bir kısmı, ders için ayrılan zamana uygun nitelikte kazanımlar verildiğini, bilgi ve kavrama seviyesine yönelik kazanımlar verildiğini belirtmişler ve bu bağlamda 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının

kazanımlarını “çok güzel” diyerek nitelemişlerdir. Kazanımları olumlu değerlendiren öğretmenlerden bir kısmı bütün medya araçlarına ayrılan zamanın yeterli olduğunu düşünmüşler ve bu durumun ders işlemlerini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Kazanımlarla ilgili olumlu düşüncelerini bildiren öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö5: Çok fazla olumsuz bir görüşüm yok eski programla ilgili. Bütün medya araçlarına ayrılan zaman yeterli. Bol bol onlar üzerinde durma şansımız var.

Ö10: Yani daha çok bilgi seviyesine ve kavrama seviyesine yönelik kazanımlar olduğunu görüyoruz.

Ö11: Şimdi genelde çok olumsuz bir şey yok kitapta onu söyleyebilirim. Yani çok olumsuz bir şey yok ama ben hep söylüyorum uygulamada olmadığı sürece bir esprisi yok. Siz istediğiniz kadar bin sayfalık çok güzel bir kitap yazın. Ama diyorum ki kâğıt üzerinde hepsinin olması, uygulamada her şeyin olduğunu göstermiyor. Yani bunu uygulama sahasına ayakları yere basar bir şekilde koymadıktan sonra bilmiyorum. Yani bence çok oturaklı bir şey olmaz diye düşünüyorum. Yoksa kazanım, beceri, değerler, etkinlikler bunların hepsi çok güzel. Ama dedim ya bunların yani uygulanması noktasında. Yaptığım iş eğer sahada bir işe yaramıyorsa, o zaman ben boşuna nefes tüketiyorum demektir. Fikrim yok açıkçası ama dediğim gibi yani bu kitaptaki veya bu programdaki 2006'daki her şey çok güzel. Sıkıntı yok. Çok net söylüyorum yani her şey çok güzel. Çünkü ders işlerken çok rahat işleyebiliyorsunuz. Ama bunun sahada uygulanabilir olması benim için elzem ve önemli. İşte o olmadığı zaman bence bir esprisi yok yani.

Kazanımları ele alan öğretmenlerden bazılarının, kendilerine kazanımlarla ilgili soru yöneltildiğinde tahmini konuştukları ve programa yönelik çok şey hatırlamadıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların bir kısmı kazanımların uygulamaya dönük olmadığını, yoğun olduğunu ve sadece bilgi verme düzeyinde kaldığını belirterek olumsuz yönde görüş bildirmişlerdir. Programın uygulamaya dönük olmaması en çok eleştiri alan yönüdür. Bu noktada öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Vallahi 2013'te aynı sıkıntı varsa yani sorun veriliyor çözüm verilmiyorsa onda daha fazla sıkıntı olduğunu düşünüyorum.

Ö2: Şimdi o konuda tam böyle bilgi sahibi değilim. İçerik anlamında da bilmiyorum onu söyleyeyim size. Yani bu konuda ne dersem yalan olur. Fazla da görüş bildirmeyeyim yani.

Ö6: Yani inanın hatırlamıyorum. Yani 2006 programını hatırlamıyorum.

Ö8: 2006 programı bilgi merkezli. Uygulama merkezli değil de bilgi... Her ne kadar beceri, gözlem, araştırma, problem çözme gibi unsurlar var gibi gözükse de genelde uygulamaya yönelik değil.

Ö9: Kitapta yazan kazanımlarda, çocuk sanki çok aktifmiş gibi görünüyor. Yani çocuk şöyle şu kazanımı alır, şu kazanımı kazanır diye anlatıyor ama aslında çocuk o kazanımı kazanmıyor. Çünkü kazanımda verilmek istenen şey sadece bilgi. Bilgiyi veriyoruz çocuğa. Uygularsa uyguluyor. Uygulamazsa uygulamıyor. Uygulanabilirliği yok 2006 programının. Hep bildiği şeyleri tekrardan ibaret. Aktifliği yok. Çocuk oturur. Öğretmen anlatır. Öğretmen soru sorar, çocuk cevaplar. Yani klasik ders modunda.

Ö12: Kazanımlar biraz fazlaydı, yoğundu. Türkiye'nin belki şehir ve büyük merkezlerde okuyan çocuklara yönelik hazırlanmış gibi geldi bana. O açıdan o program çok akademikti. Çok yoğundu.

4.1.2.2 Beceri açısından

2006 yılı ders programının kazanımları ile ilgili olarak olumlu görüş beyan eden öğretmenler, programın beceriler yönünden başarılı olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler 2006 programının öğrencileri aktif hale getiren, uygulamaya dönük ve öğrencilerin günlük hayatta işine yarayacak becerileri olduğunu belirtmişlerdir. 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının kazanımlarını olumlu değerlendiren öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö3: Şimdi gözlem becerisi, araştırma becerisi... Sosyal ve kültürel katılım becerisi bunlar güzel şeyler. Yani düşünülmüş. Ondan sonra herhalde eğitimin ihtiyaçlarına göre tasarlanmış. Benim buna olumsuz manada söyleyebileceğim bir şey yok.

Ö4: Beceri bazında değerlendirdiğimizde işte öğrenciler kendi medya iletilerini üretebiliyorlar. Dediğim gibi okul gazetesi oluşturdular. İşte bir film afişi hazırlama

ya da bir klip çekme, senaryo yazma... Kendileri senaryo oluşturdular ve bundan da çok zevk aldılar.

Ö5: Yani şimdi internetin nasıl kullanılması gerektiği, bir gazeteyi nasıl okumamız gerektiği, ondan sonra televizyon programlarından ne kadar etkilenmeliyiz veya bunların doğru olup olmadığını nasıl araştırabiliriz gibi ayrıntılara baktığımızda 2006 programının daha irdelemeye açık, bu kavramları daha iyi anlamaya açık olduğunu düşünüyorum.

Ö11: ...Kazanım, beceri, değerler, etkinlikler bunların hepsi çok güzel.

2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının becerilerini olumsuz değerlendiren öğretmenler bu becerilerin öğrencileri aktif hale getirmediğini, uygulamaya dönük olmadığını, sadece bilgi verme düzeyinde kaldığını belirtmişler ve 2006 yılı programının becerilerini yeterli görmemişlerdir. Bu noktada öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö4: Evet 2006 programında öğrencilerin sadece tartışma yetenekleri geliyordu. Ama yine öğrenci çok fazla aktif değildi. Metinler üzerinde çok fazla konuşuyordu.

Ö8: Bazı kazanımlarda beceriyi yazmış kazanımları istiyor ama uygulama noktasında tam bu kazanımları sağlayamıyorsunuz.

Ö9: Çocuğa bir beceri kazandırdığını çok düşünmüyorum.

Ö10: Yani burada ben beceriler konusunda herhangi bir kazanımı mesela 2006 programında çok göremedim. Daha çok bilgiye yönelik.

Ö12: Biz burada becerileri vermekten daha çok bilgi düzeyinde kaldık yani bilgi vermeye çalıştık.

4.1.2.3 Değer açısından

2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının değerlerini ele alan öğretmenlerden bu değerleri olumlu bulan öğretmenler olmuştur. Bu öğretmenler, çocuğun günlük hayatta işine yarayabilecek nitelikte olan değerlerin ele alınmasını, ahlaki değerlere vurgu yapılmasını, kayda değer bulmuşlardır. 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders

programının değerlerine olumlu yönde bakan öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö3: Yani bir toplum hayatında olması gereken bütün değerler buraya alınmış aşağı yukarı. Paylaşma, yardımlaşma, eşitlik, bilimsellik, toplumsal hayata aktif katılım, başka ne olabilir diye düşündüğümde aklıma çok da fazla bir şey gelmedi yani. Bence olumlu, yeterli diye düşünüyorum.

Ö5: 2006 programında medya okuryazarlığı ile ilgili değerlerin yeterli olduğunu düşünüyorum.

Ö8: Her ikisinde de aynı değerleri ahlaki değerleri, etik değerleri vermiş her ikisi de yani. Her ikisinin amacında, içeriğinde ahlaki değerler var. Programın ikisinin amacı da zaten herhalde bir yönüyle ahlaki değerler. Etik değerleri vermek amacıyla yani biliyorsunuz internetteki veya bugün radyodur, radyo değil de genelde televizyonlardaki bu etik değerlere aykırı olan unsurları çocuğun değerlendirmesi hangi programı izleyip hangi programı izleyemeyeceği noktasında her ikisi de aynı amaca yönelik.

Ö11: Bakın tekrar söylüyorum kazanım, beceri, değerler, etkinlikler bunların hepsi çok güzel. Bunlar çok iyi. Aile içi iletişim, bilinçli tüketim, toplumsal, bilimsellik, eşitlik, yardımseverlik, hepsi bütün hayatı kapsayan değerler bunlar.

Ö12: Güzeldi. Önemliydi.

2006 programının değerlerine olumsuz yönden bakan öğretmenlerin bu değerleri yetersiz buldukları, öğrencinin seviyesinin üzerinde buldukları görülmektedir. Öğretmenlerin 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının değerleri ile alakalı olarak olumsuz yöndeki beyanları aşağıdaki gibidir:

Ö4: Değerler bağlamında baktığımız zaman öğrenci doğru bilgiye nasıl ulaşacak, doğru bilgilerin güvenilirliğini nasıl test edecek, ahlak, sorumluluk gibi açılardan yeterli. Kazanımlarda yine onlardan bahsediliyordu ama 2013 programı kadar değil. 2013 programında yasalara, etik yasalara daha fazla önem veriliyor. Aynı zamanda ön yargılar, bakış açısı, görüş, kurgulanmış medyayla gerçek medyayı şu anda daha iyi ayırt edebiliyoruz. O dönemde o şekilde değildi.

Ö9: *Çocuğa değerler katmıyor diyemem. Evet, katıyor yani yardımseverlik, dürüstlük, farklılıklara saygı duyma gibi değerler katıyor. Çünkü bunu derste vermeye çalışıyoruz ama bu sadece Medya Okuryazarlığı dersinde verdiğimiz bir şey değil. Zaten diğer derslerde de verdiğimiz şeylerdi. Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde zaten bunlar var. O yüzden de hani Medya Okuryazarlığı çok şey kattı diyemem.*

4.1.2.4 Etkinlikler açısından

2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının etkinliklerini olumlu değerlendiren öğretmenler, etkinliklerin öğretmeni ve öğrenciyi serbest bırakan bir yapısının olmasını, zamana yayılarak işlenebilecek etkinliklerin programa konulmuş olmasını olumlu değerlendirmektedirler. Bu noktada öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö3: *Etkinlikler şimdi örnek etkinlikler var. İşte bunların içerisinde uygulanabilir olanlar var. Bizim okulumuza uygun, öğrencilerin seviyesine uygun olanlar var. Tabii etkinlikler açısından öğretmeni serbest bırakması, öğrencileri serbest bırakması artı bir özellik her zaman. Yani öğrencilerin de yapabileceği, tasarlayabileceği ve öğretmenlerin de katkısıyla ve desteğiyle yapabileceği etkinlikler var ve serbest bırakmış. Bence bu olumlu bir şey.*

Ö4: *Etkinliklerimiz gayet güzel.*

Ö5: *Etkinlik anlamında çok da eksiklik yok. Bol bol o zamanı kullanabileceğimiz etkinlikler var. İşte bunların hepsini yapamasak bile büyük bir kısmını yapmaya çalışıyoruz. Bu da öğrencilerin de hoşuna gidiyordu. Biz her yıl Medya Okuryazarlığı dersinin özellikle gazeteyle ilgili bölümünde öğrencilerimizle üç dört haftayı kapsayan bir gazete hazırlama etkinliği yapıyoruz. Çocuklar, kendi çevresinde buldukları gazete haberi olabilecek nitelikteki haberleri kendileri hazırlayıp, sınıfta dört ya da beş grup oluşturup, dört tane beş tane farklı gazete çıkarıyor. (Tabii gazete konusunu işledikten sonra.) Çocukların hoşuna gidiyor. Daha görsel oluyor. Onları sergiliyoruz sınıf panosunda.*

2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının etkinliklerini değerlendiren üç öğretmenin görüşleri öğrencinin aktif olmaması, kazanımların yetersiz bulunması, sınırlı etkilerinin bulunması, etkinlik sayısının yetersiz bulunması gibi nedenlerle

olumsuz yönde olmuştur. 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının etkinliklerini olumsuz değerlendiren öğretmen görüşleri aşağıda aktarıldığı gibidir:

Ö4: Çok da yeterli değildi. Tamam öğrenci yine katılımcı oluyordu ama şu andaki kadar aktif değildi.

Ö8: 2006 programının etkinlikleri, sınırlı. Etkisi sınırlı. Yani bazıları bazen göstermelik etkinlikler gibi yani. Çocukları işin içerisine tam olarak katamıyor.

Ö9: 2006'nun etkinlikleri yok gibi bir şey aslında. Çok fazla etkinliği yok 2006'nın. Çocuğun aktif olduğu bir etkinlik zaten çok fazla yok. Çocuk bir program hazırlar diye bir etkinliğini ben görmedim. Şu derste çocuk şu programı hazırlar demiyor. Hep mevcut programları değerlendiriyor ama doğrusu nedir bu nasıl hazırlanır bu verilmiyor.

4.1.2.5 Ölçme ve değerlendirme açısından

2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının ölçme ve değerlendirme bölümünü olumlu değerlendiren öğretmenler dersin ölçme ve değerlendirmesinin kolay olması, farklı ölçme ve değerlendirme etkinliklerine izin veren bir yapısının olması gibi nedenlerle ölçme ve değerlendirme kısmını olumlu değerlendirmişlerdir. Bu noktada öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö5: Bu seneye kadar zaten seçmeli derslere not verilmiyordu. Yani sınav yapılmıyordu. Çok güzel anlaşılabilir bir ders. Çocukların ilgi alanına giriyor. O nedenle ölçme değerlendirme konusunda çok fazla sıkıntımız yok.

Ö8: 2006'nun ölçmesinde de yani hepsini kullanabiliyorsunuz. Sınırlama yok. İstedığınız şekilde. Kazanımlara yönelik ölçmede sıkıntı yok. Akran değerlendirme yapabiliyorsunuz. Çoktan seçmeli sorular, sınav soruları yapabiliyorsunuz. Gözlem formları düzenleyebiliyorsunuz. Ölçmede bir sıkıntı görmedim 2006'da.

Ö9: Ölçme değerlendirmesi iyi çünkü böyle bir dersin ölçme değerlendirmesi kalıplara çok bağlı olarak yapılmamalı. 2006'da da 2013'te de iyi, güzel değerlendirmeler. Çünkü size bırakıyor. Yani isterseniz proje üzerinden değerlendirin, ister testle değerlendirin, ister açık uçlu soruyla değerlendirin gözlem formuyla değerlendirin, size bırakıyor çocuğu. Bu da güzel.

2006 yılı programının ölçme ve değerlendirme kısmını olumsuz değerlendiren öğretmenlerin görüşleri sınav yapılmaması nedeniyle, öğrenciye üretme becerisi katmaması yönüyle, karnede dersin notunun olmaması nedeniyle olumsuz nitelikte de olmuştur. Olumsuz nitelikte olan öğretmen görüşleri aşağıda aktarıldığı gibidir:

Ö1: Ölçme değerlendirme diye bir şey yoktu zaten. Seçmeli derste not verilmiyordu. Dolayısıyla bir ölçme şansımız yoktu. Ölçme değerlendirme zaten yok. Çünkü sınav yok. Çocuğun bir ölçütü de sınav. Sınav varsa önem veriyordu. Sınav yoksa önem vermiyordu.

Ö3: Özellikle 2013 programında şey dikkatimi çekti. Ürün ortaya çıkarma. 2006'da bu yok. Ürün ortaya çıkarma, afiş hazırlama işte reklam hazırlama, gazete hazırlama gibi şeyler var. Bunları değerlendirme, süreç değerlendirilmesi. Herhalde bu şekilde olur yani.

Ö9: Ama bu seneye kadar değerlendirmesi de yoktu zaten. Karnede not olarak görünmediği için çocukların çok da dikkate aldığı bir ders değildi. Değerlendirme yapacağım dediğiniz zaman bile "niye ki?" sesleri yükselmeye başlıyordu. Hani zaten notu yok. Bizim çocuklar malum karşılığında bir şey olmayınca emek sarf etmek istemiyorlar.

4.1.2.6 Ders saati açısından

2006 programının ders saatini iki öğretmen olumlu değerlendirmiş ve bir saatin bu ders için yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö8: 2006'daki bir saat... 6, 7, 8'de alınmak üzere bir saat yeterli.

Ö9: Ders saati 2006'ya bir saat yeterli diye düşünüyorum.

2006 programının ders saatini olumsuz değerlendiren bir öğretmen olmuştur. Ders saatinin 2006 programı için iki saat olması gerektiğini savunan öğretmen görüşü aşağıdaki gibidir:

Ö5: Evet, eski programda bir saat idi. Yeni programda iki saat oldu. Aslında tam tersi olması gerektiğini düşünüyorum.

4.2.2 Öğretmenlerin 2013 yılı Programına İlişkin Görüşleri

Bu kısımda katılımcılardan 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını genel hatlarıyla değerlendirmeleri istenmiştir. Verilen cevaplar hem olumlu hem olumsuz yönlerde olduğu için olumlu ve olumsuz değerlendirmeler olarak iki ayrı kategoride değerlendirilmiştir. Programı olumlu yönde değerlendirenlerin görüşleri programın öğrenciyi aktif bir şekilde sürece kattığı yönünde yoğunlaşmaktadır. Katılımcılardan programın etkinliklerinin güzel olduğunu belirtenler olmuş, programın öğrenciyi beceri kazandırma ve eleştirel olma becerisi kazandırma yönünden de güzel olduğunu ifade etmişlerdir. Uygulama yapabilmeyi kolay olması, konularının az olması, eğlenceli olması, içeriğinin hafifletilmiş olması programın olumlu yönde değerlendirilmesini sağlamıştır. Bu kısımda öğretmenlerin programı önce kapsamlı olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Ardından programın detaylı olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Katılımcıların burada verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Ö3: Eksileri var demeyeceğim ama artıları var. Mevcut program biraz da öğrenciyi işin içine katmış. Bu programda direkt öğrencinin etrafında bir medya kümelenmesi var ve oradan doğruyu nasıl alacak, nasıl seçecek gibi kazanımlar var. Yani ben olumlu buluyorum. Etkinlik konusunda serbest de bırakmış aynı zamanda.

Ö4: Evet 2013 programında artık araç temelli yaklaşım yerine beceri temelli yaklaşım uygulanmakta. İşte öğrenciler artık kendi medya iletilerini kendileri üretebiliyorlar. Mesela okul gazetesi oluşturdular bizim okulda öğrenciler bizzat kendileri senaryo çektiler. Çok eğlendiler. Ben de eğlendim. Gayet güzel buluyorum.

Ö8: 2013'te eleştirme, seçim, medya kültürü oluşturma gibi konuları içerisine almış. Her ne kadar 2006'da bunlar olsa da uygulamaya tam geçmiş gibi gözüküyor. Yani bir beceri kazanma bir eleştirme noktasında 2013 programının daha etkili olduğunu düşünüyorum. Daha güzel olduğunu görüyorum. Her ikisi de internetin, sosyal ağların kullanımını ve özelliklerinin bilgisini vermiş ama 2013 programı daha fazla. Öğrenciyi işin içerisine katıyor. Uygulamayı önemsiyor. Bir de öğrenci 2013 programında sosyal medyada olsun, kitle iletişim araçlarında olsun, çözümleme çalışmaları gerçekleştirebiliyor. Yani bu yaptıklarını zarar-kâr yönüyle değerlendirme çalışmaları yapabiliyor kendisi.

Ö9: 2013 gerçekten güzel bir program. Hem konuları çok fazla değil. Çocuğu boğmuyor. Hem eğlenceli. Yani çocuğa bir kazanım sağlayacak mutlaka. Benim için en önemlisi hani derse girdiğimde “Of bu ders mi yine?” demesinler. “Aaa evet eğleneceğiz.” demeliler. Çocuk eğlenmeli derste. Bu benim için her derste geçerli. Çocuk derste eğlenmeli. 2013 programı da öyle. Eğlenceli.

Ö10: 2013 programı daha çok çocuğun bir ürün üretmesine yönelik bir program olduğu için bence daha iyi bir program olmuş diğer programa göre. Burada çocuk kendi başına ürünler üretebiliyor. Mesela bir ürün yapıp bunu sergileyip, pazarlama konusuna da girebiliyor. Bu yönden diğer programdan daha üstün olduğunu düşünüyorum ben 2013 programının.

Ö11: Şimdi 2013 programına baktım. Bir önceki programa göre biraz daha hafifletilmiş. Daha bir ana hatları üzerine kurulmuş bir sistem haline gelmiş. Daha uygulanabilir gözüküyor. Sadeleştirilmiş gibi geldi bana.

Ö12: Bu dersin programını olumlu buluyorum.

Programı olumsuz yönde değerlendiren katılımcılardan programın içinin tamamen boş olduğu, materyal olmadığı, programın yetersiz olduğu, konu başlığının az olduğu, derse ayrılan zamanın gereğinden fazla olduğu, programın ağır olduğu, dersin konusunun soyut olması nedeniyle öğretilmesinin güçlüğü ve zamanın yetersiz olduğu yönünde fikir beyan edenler olmuştur. Bu nedenlerle 2013 yılında hazırlanan Medya Okuryazarlığı ders programı katılımcıların görüşlerine göre farklı farklı değerlendirilmektedir. Öğretmenlerin mevcut Medya Okuryazarlığı ders programıyla alakalı olumsuz görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Yazmakla bu iş olmuyor. En son kitabı kullanıyorum ben 2013'e göre hazırlanmış ama baktığın zaman içi tamamen boş. Bir iki tane güzel cümle alınmış. Bir alıntı yapılmış. Psikologlardan çeşitli yazılar, alıntılar alınmış, onlarla ders götürüyoruz. E programa baktığımız zaman bir materyal yok. Okullarda bir materyal yok. Kitap çok boş yani öğrenci ciddiye almıyor. Program olarak yeterli değil gibi geliyor bana.

Ö5: Şimdi yeni programda konu başlıkları olarak eskisine göre kıyasladığımızda çok az konu başlığımız var. Dört tane üniteden oluşuyor ve bu ünitelere ayrılan zaman

bizim açımızdan çok uzun bir zaman. Yani o zamanı kullanmak istediğimizde sıkıcı olmaya başlıyor belli bir zamandan sonra. Yani koskoca bir yılı dört tane konuya bölüyoruz bu yeni programda. İlk bir iki hafta o konuyu anlattıktan sonra o konu üzerinde çok fazla konuşacak bir şey bulamıyoruz.

Ö6: İşte programın ağır olduğunu düşünüyorum ve konulan etkinliklerin ders saatine uygun olmadığını düşünüyorum. Zaten hani bunlar olduğunda uygulayamıyorsun. Yani ben birkaç kere deneyeyim dedim oradaki etkinlikleri uygulamayı. Yarısını bile yapamadan zil çalıyor. Çünkü çocuğun konuşmasını kısıtlayamıyorsun. Çok soyut bir konu. E söz hakkı vermeyince de olmuyor. Çünkü fikir alış verişiyle giden bir ders. O yüzden yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Öğretmenlerden öncelikle 2013 programını detaylı olarak değerlendirmeleri istenmiş, ardından 2013 programını kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ve ders saati başlıkları altında detaylı olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını kapsamlı bir şekilde değerlendirmesinin sonucunda olumlu görüş bildirenler olduğu gibi olumsuz görüş bildirenler de vardır. Bu bağlamda öğretmenlerden bu altı başlık altında değerlendirme yaparken olumlu görüş bildirenler olduğu gibi olumsuz görüş bildirenler de olmuştur. Öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

4.2.2.1 Kazanım açısından

Programın kazanımlarını olumlu değerlendiren öğretmenler, kazanımların çok detaylı olmadığını, basite indirildiğini ve sadeleştirildiğini belirterek bu durumun kazanımları öğrencinin düzeyine uygun hale getirdiğini belirtmişlerdir. Buradaki kazanımların, öğrencinin kendi medya iletilerini üretmesine izin verecek nitelikte olduğunu, öğrenci merkezli olduğunu, çocukların kendi isteklerine göre hareket etmelerine olanak tanıdığını, günümüze uygun, hayatta uygulanabilir olduğunu, etkili ve çok iyi planlanmış olduğunu belirtmişlerdir. 2013 programının kazanımlarıyla alakalı olarak olumlu fikir beyan eden katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö2: Konu anlatımında sıkıntı söz konusu değil. Daha basite indirgenmiş şekilde. Yani şu anda mesela internet var. Yani o kadar detaylı değil ben baktım da hoşuma gitti yani.

Ö3: Şimdi 2013 öğretim programı kazanımlarında öğrenci merkeze alınmış ve öğrencinin etrafında bütün medya araçları kümelenmiş ve onun içerisinden doğruyu ve yanlış seçme konusunda tercih ona bırakılmış, ama bir yol yöntem gösterilmiş. Bu açıdan ben kazanımları beğendim. Yani direkt öğrenciye o medya araçlarını nasıl kullanabileceği değil de birtakım ilkeler verilmiş ve onların içerisinden doğru ve yanlış seçmesi kendisine bırakılmış kazanımlarda. Öğrenciyi ve bireyi merkeze alan bir yaklaşım var bu kazanımlarda.

Ö4: Kazanımlara baktığımız zaman burada öğrencilerin kendi medya iletilerini üretmesi ya da medyanın kendine sunduğu imkânların farkına varması açısından çok önemli kazanımlarımız ve bunları gerçekten kazandırdığını düşünüyorum. Yine biraz önce söylediğim gibi buldukları bilgi doğru mu yanlış mı bunları ayırt edebiliyorlar kazanımlarımıza baktığımız zaman. Ama en önemli fark bence kendi medya iletilerini üretebilmeleri.

Ö8: Kazanımlar öğrenme alanlarına göre belirlenmiş. Şimdi yani öğrenme alanlarına uygun kazanımlar var. Yani örnek olarak kazanımlara baktığımız zaman ne yapıyor? Okuldaki yaşamıyla ilgili bir haber metni oluşturma veya o haber metnini oluşturduktan sonra o haber metnini değerlendirme... Yani sadece şimdi bir gazete metnini okuyup da dışarıdaki bir gazete metnini okuma değil, kendi okulunda medya türevi oluşturma, onu değerlendirme, onu yaşamına uygulama kazanımları var. Kazanımlarda sınırlamamış yani “sadece bunu yapacaksınız” değil. Size istediğiniz gibi hareket etme olanağı sağlıyor. Çocukların durumuna göre. Çocukların isteğine göre hareket edebiliyorsunuz.

Ö9: Kazanımları gerçekten güzel. Yani bu günümüze uygun. Şu anda gerçekten günlük hayatta kullanabilecekleri, evde ailesine karşı, arkadaşlarına karşı uygulayabilecekleri çok kazanımları var. Yani işte televizyon seyredirken “Ben bunu niye seyrediyorum acaba?” diye kendini ölçüp tartabilecek çocuk. Öyle kazanımları var ya da ailesini uyarabilecek hani “Siz şimdi bu programı niye seyrediyorsunuz?” ya da “Bu gazetede yazılan haber acaba ne kadar doğru?” “İnsanları etkilemeye mi çalışıyorlar?” Kendi ölçüp tartabileceği kazanımları var. Çok yoğun bir kazanım yok ama etkili kazanımları var. Hani çok sayıda kazanımı yok. 2006’da çok sayıda

kazanım vardı ama çok etkili değildi. Bunun çok sayıda değil kazanımı. Ama daha etkili kazanımları var.

Ö10: 2013'ün kazanımlarına baktığımızda genelde çocukların çalışmalar yapmasıyla alakalı ses gibi, yazı gibi, teknik çalışmalar yapmasıyla alakalı. İşte televizyonu, interneti etkin olarak da kullanıyor çocuklar. Bunlarla uğraştırmaya yönelik kazanımları, tabii ki bir avantaj 2013 programı için.

Ö11: Aynı başlıklar yani. Dediğim gibi o konuda program ona göre daha sadeleştirilmiş bir şekilde duruyor yani. Ama diğeri kadar tam böyle şey hale getirilmemiş. Planlandırılmamış gördüğüm kadarıyla. Bu programda da sıkıntı yok. Yeni şeyler koyulmuş konu başlığı olarak. Yeni bir çalışma yapılmış. Ama diğere göre çok farklı değil. Ama genel hatlarıyla bu da diğere program gibi iyi. Onda sıkıntı yok yani. Belirtilen meselelerde medyanın güzel yönlerinin hepsi anlatılıyor. Sorunların da hepsi üzerine parmak basılıyor aslında. Dediğim gibi hepsini tek tek gösteriyor. Ondan yana bir sıkıntı yok. Yoksa buradaki kazanımlarda, becerilerde, değerlerde hiçbir sorun yok. Çok iyi planlanmış.

Ö12: Vallahi diyorum ya kazanımların hepsi gerçekten önemli, gerekli. Çocukların gelecekte medyayı doğru kullanması ve yararlanması açısından, gerekli. Düzgün hazırlanmış kavramlar, cümleler.

2013 programının kazanımlarını olumsuz değerlendiren katılımcılar kitabın içinin tamamen boş olduğunu, ayrıntılı konulara yer verilmediğini, üst düzey kazanımların olduğunu ve tanımlara fazla yer verildiğini belirterek programda yer alan kazanımların olumsuz yönlerine vurgu yapmışlardır. Bu noktada öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Şimdi kitabın içi boş. Program olarak içi boş bir program. Kitabımız yeterli değil. Kitapta örnek eksikliği var. Kitap zengin değil.

Ö5: Ama yeni programda direkt programa bağlı bir ders işleyeyim dersiniz böyle bir konuya zaman ayırma veya böyle bir konu ayrıntılı olarak yok.

Ö6: Kazanımların çocuklar için gene üst düzey olduğunu düşünüyorum. Zaten Medya Okuryazarlığı ile ilgili kazanımlar ölçülemeyecek kazanımlar.

Ö7: Kazanım olarak sanki daha önceki programa göre somut öğrenmeye daha uygun. Daha somut öğrenmeye yönelik ama tanımlarda çocuğu ezberciliğe itebilir. Mesela sınıflandırmalar, şemalamalar, kategorilendirmeler ezberciliğe itebilir. Yine de zaman zaman dediğim gibi ezbere dayanan, çocuğun ezberlemesi gereken bilgiler olabiliyor yani.

4.2.2.2 Beceri açısından

2013 programının becerilerini değerlendiren öğretmenlerin olumlu buldukları yönler, programın öğrenciyi aktif hale getiren becerilerinin olması, ölçmesi kolay becerilere yer vermesi, öğrencilere araştırma, inceleme, gözleme olanağı tanınması, üretimde bulunmasına olanak tanınması ve çözümleme yapmasını sağlamasıdır. Bu noktada olumlu görüş bildiren öğretmenlerin beyanları aşağıdaki gibidir:

Ö3: 2006 programıyla çok farklı şeyler yok. İçeriğine baktığımda hemen hemen aynı şeyler var. Çok fazla bir değişiklik yok gibi geldi bana beceri ve değerler konusunda.

Ö4: Beceri bazında değerlendirdiğimizde öğrenciler kendi medya iletilerini üretebiliyorlar. Dediğim gibi okul gazetesi oluşturdular. İşte bir film afişi hazırlama mesela ya da bir klip çekme, senaryo... Kendileri senaryo oluşturdular ve bundan da çok zevk aldılar.

Ö6: Beceriler konusunda bir şey yok çünkü onları ölçmek de kolay. Yani çocuğun işte bu konudaki bir becerisini vermiş olduğunuz bir ödevde performans olarak ölçebiliyorsunuz. Bu konuda bir sıkıntı yok.

Ö7: Beceri olarak da aslında araştırma, inceleme, onun dışında işte gözlem becerileri kazandırıyor. Hani verdiği metinlerde, sorduğu sorularda da o var. Çocuğu bazı şeyleri araştırmaya itiyor. Bazı şeyleri gözlemlemeye itiyor. Bazı şeyleri de incelemeye itiyor. O anlamda fena değil diye düşünüyorum beceri konusunda ve beğeniyorum da.

Ö8: Bir üretme var. Çözümleme var. Yani bir şey üretme ondan sonra ürettiklerini çözümleme değerlendirme gibi beceriler var 2013'te.

Ö9: Çocuğa düşünme becerisi kattığını düşünüyorum yani. Çocuk gerçekten düşünecek ve üretecek.

Ö10: Mesela bizim dönemimizde internet üzerinden bir program hazırlamak veya işte bir afiş hazırlamak, çok zor bir olaydı bizim açımızdan ama şimdi öğrenciler bunu taa ortaokul sıralarında, derslerinde yapabiliyorlar. Yani ilerisi için büyük bir avantaj tabii ki. Hem lise yılları için olsun hem de üniversite için olsun büyük bir avantaj kazandırır çocuklar için yani.

2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının becerilerini olumsuz değerlendiren öğretmenler olmuştur. Bu programın becerilerini olumsuz değerlendirenlerden de programda beceri namına bir şey olmadığını belirtenler olmuştur. Beceriler bazında 2013 programını olumsuz değerlendiren sadece bir öğretmen olmuştur. O öğretmenin görüşü aşağıdaki gibidir:

Ö1: Yani 2013'te beceri namına bir şey yok gördüğüm kadarıyla. Beceri namına bir şey yok yani. Sadece sorun var çözüm yok.

4.2.2.3 Değer açısından

2013 programının vermeye çalıştığı değerleri ele alan öğretmenler de bu programın vermeye çalıştığı değerlerin öğrencileri sorumlu yetiştirmeye imkân tanıdığını, emek verildiğinin belli olduğunu ve güzel hazırlanmış olduğunu dile getirmişlerdir. Bu noktada olumlu yönde aktarılan görüşler şu şekildedir:

Ö2: Değerler anlamında baktığımız zaman olumlu anlamlar içeriyor.

Ö4: Değerlerde de artış var bayağı bir. Öğrencileri daha sorumlu, daha farkında işte daha doğru bireyler olarak yetiştirmek açısından çok önemli.

Ö7: Vallahi değerler hakkında da işte aynı şeyleri düşünüyorum. Mesela hoşgörü kavramı, ahlak, etik, hani yardımlaşma, dayanışma gibi toplumda yazısız kurallar diyoruz ya bizim çoğuna hani uymak zorunda olduğumuz ama bir yerde yazmayan ama dışlanabileceğimiz kavramlar, bunların da hayatımızdaki önemini ve değerini gösterebiliyor yani değer olarak.

Ö9: Değerler bağlamında ikisindeki değerler de aynı aslında yani yardımseverlik, farklılıklara saygı duyma, demokrasi... Bunların hepsi var. Ama 2013'te daha etkili bir şekilde bunları öğrenecekler. 2006'da zaten her derste gördüğümüz şeyler diye bakacaklar işe. 2013'te etkili bir şekilde "Bu işe yarıyormuş, evet bu doğruymuş,

farklılıklara saygı duymam lazım şu yüzden.” diyerek sebebini de bilecek çocuk yaptığının.

Ö12: Vermek istedikleri değerler tabii ki toplumumuzun kültüründen, ahlaki değerlerinden, toplumsal değerlerinden süzülerek gelen değerler. Değerler tabii yani güzel hazırlanmış. Planlı, programlı şekilde büyük bir emek verilerek konulmuş.

Değerleri olumsuz bulan katılımcılar ise eksik, uygulamaya izin vermeyen ve ders saatinin azlığı nedeniyle değerlerin etkisiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada öğretmen görüşleri şu şekildedir:

Ö1: Eksik. Eksik yani tamamen eksiklik var. Zenginleştirilebilir.

Ö2: Uygulamaya gelince söz konusu değil.

Ö6: Hani tutum geliştirme gibi... Tamam sen çocuğun söyleminden birazcık hani düşündüğünü anlıyorsun ama sadece ifadede kalıyor. Çocuk kendini ifade ediyor çok güzel. Ama çocuğun tutum geliştirmesini sağlamak öyle bir ders saatinde olmuyor. Etkinlikler o değerleri vermeye yetiyor mu? Hayır. Kesinlikle hayır.

4.2.2.4 Etkinlikler açısından

2013 programının etkinliklerini ele alan katılımcılar, bu etkinliklerin faydalı, güzel, irdeleme yapmaya izin veren bir yapıda olduğunu belirtirken, öğrenci merkezli, farklı derslerde de kullanılabilir bir yapısının olduğunu, öğrenciyi derse özendirilecek bir yapıda olduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada olumlu yönde aktarılan öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö2: Etkinlikler boyutu faydalı.

Ö4: Evet etkinliklerimiz gayet güzel.

Ö5: Yeni programın etkinliklerinde işte az önce dediğim gibi internet ağırlıklı etkinliklerin hâkim olduğunu gördüm.

Ö7: İyi. Hani metinler var çoğu herhalde somut yaşanan olaylardan da alınıyor. Onunla ilgili sorularla da pekiştireç olarak kullanılıyor oradaki sorular. Soru - cevap şeklinde bir irdeleme gerçekleştiriliyor yani.

Ö8: Etkinlikleri gerçekten çok güzel 2013'ün. Şimdi orada hangi etkinliği alırsanız alın öğrenci merkezli. Yani işin içerisine öğrenciyi katmış. Öğrenci yapacak. Yani siz yardımcı olacaksınız tabii. ...Öğrenciyi bu şekilde yaparak ve yaşayarak bir sonuca ulaşmaya yönelik etkinlikler olduğunu görüyorsunuz 2013'te.

Ö9: Yani oradaki etkinlikler gerçekten hep çocuğun üretmesine yönelik. Hani bizim öğretmen olarak yapabileceğimiz şey sadece yön göstermek. Çocuk hep üretecek, hep düşünecek, hep cevaplayacak. Kendi hazırlayacak. Kendi cevaplayacak. Yanlışı da kendi görecektir. Öyle bir program. Benim hoşuma gitti 2013. 2013'ün etkinlikleri çok güzel zaten. Etkinlikleri güzel olduğu için faydası olacağına inanıyorum. Etkinliklerinin hepsi çok güzeldi. Ben hatta Sosyal Bilgiler dersi için bile yararlanmayı düşündüğüm birkaç etkinlik gördüm. Örnek vermişler programda. Güzel etkinlikleri var.

Ö10: Yani yapılan etkinliklere baktığımızda çocukların bir broşür hazırlama, afiş hazırlama, klip hazırlama veya bir senaryoya dönüştürme gibi medya üzerinden projeler yaptıklarını görüyoruz. Yani bunu da aynı zamanda okul içerisinde, internette sergileyebiliyorlar. Medya Okuryazarlığı dersi verildikten sonra Medya Okuryazarlığı şenliği diye bir etkinliğin yapılması gerektiği programda belirtiliyor ve bunun tüm öğrencilerle okulda sergilenmesi hedefleniyor. Tabii bu hem çocuklara "başardım" duygusu, "başarabildim" duygusu verebilmesi açısından önemli hem de diğer öğrenciler açısından, diğer öğrencilerin gözünde çocukların bu şekilde yeni yeni projeler üretmesi, onları da bu Medya Okuryazarlığı dersi için özendirir.

2013 programının etkinliklerini olumsuz bir şekilde değerlendiren öğretmenler de olmuştur. Aynı etkinlikleri olumsuz olarak değerlendiren katılımcılardan, etkinliklerin yetersiz kaldığını, öğrencinin kendi başına yapmasına imkân tanımayan bir yapısının bulunduğunu, üst düzey, ağır ve kâğıt üzerinde kalan bir yapısının olduğunu belirtmişlerdir. Zaman açısından da bu etkinliklerin yapılmasına yetmeyecek bir sürenin (bir saat) bu derse ayrıldığını belirtmişlerdir. 2013 programının etkinliklerini olumsuz değerlendiren öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö2: Etkinlikler boyutunda bakıldığında dediğim gibi kitaptan ziyade benim medyaokuryazarlığı.com adresinden indirdiğim şeyler var.

Ö3: Bir saat olunca zaman da çok yetmiyor yani. Bazı kazanımları evlerde ödevlendiriyoruz. Bazılarını kendimiz burada yapmaya çalışıyoruz.

Ö5: Yapma imkânımız çok olmuyor.

Ö6: Etkinlikler dediğim gibi çok güzel başlıklar falan baktığınızda ama çocuk benim rehberliğim olmadan bir etkinliği kendi başına yapamıyor. Çünkü üst düzey. Zaten ilkokulda da Sosyal Bilgiler dersi ihmal ediliyor. Aslında ilkokulda da iletişim dersi var ama Matematik ve Türkçe, sözelde, sayısalda hep ön planda olduğu için Fen ve Sosyal Bilgiler biraz ilköğretimde geri atılıyor. Sonra çocuk bize eksik bir şekilde geliyor. Biz eksik bir çocuğa hiç karşılaşmadığı bir dersi sunuyoruz ve etkinlikler çocuklara çok ağır geliyor.

Ö12: Etkinlikler, konulmuş burada ama genelde hep kâğıt üzerinde çocuğun sorgulamasına dönük.

4.2.2.5 Ölçme ve değerlendirme açısından

Ölçme ve değerlendirme açısından 2013 programı ele alındığında, sınav koyulunca dersin ciddiye alındığını, kısıtlama olmadığını, etkinlik olduğu için değerlendirmenin basit olduğunu, yazılı veya proje yapma zorunluluğunun dersin ciddiye alınma oranını arttırdığını, notla değerlendirme olmadığı için olumlu bir durumun olduğunu ve öğrencilerde sınav kaygısının olmadığını belirten katılımcılar olmuştur. Ölçme ve değerlendirme kısmını olumlu değerlendiren öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Belki seçmeli derslere sınav koyulmasının en güzel tarafı bu oldu. Biraz daha belki ciddiye aldı öğrenciler yani.

Ö2: Çocuğa sorduktan sonra rahat bir şekilde onu dönütünü alabiliyorsun yani.

Ö3: Süreç değerlendirmesi. Notla değerlendirme yok. E bu da olumlu bir şey.

Ö5: Ölçme ve değerlendirmede çok fazla sıkıntımız yok.

Ö6: Ölçme değerlendirmesi etkinlik olduğu için basit. Yani kolay o konuda da bir sıkıntı yok. Zaten etkinlik olduğunda ölçme de kolay oluyor. Yani elinizin altında tek bir tane değil, birkaç tane veri oluyor. O zaman daha doğru bir ölçme şekli oluyor. Yani beceriler yönünden ölçmeye müsait.

Ö8: Aynı şekilde 2006'daki gibi ölçme değerlendirme ikisinde de güzel. Onda bir sıkıntı görmedim her ikisinde de yani.

Ö9: Etkinliği fazla olduğu için ölçme değerlendirmeyi daha güzel yapacağız. Çocuk da emeğinin karşılığını alacak. Bu etkinliğin emeğin karşılığında bir ölçmesi, değerlendirmesi olacak. Bilecek ki yaptığı şey değerlendiriliyor. Hani böyle oturup dersi dinledim... Bu değerlendirilmeyecek. Çocuğun etkinliği değerlendirilecek. Bizi hiç kısıtlamıyor. O çok güzel. Ölçme değerlendirmede kısıtlama yok. İstedığınız gibi değerlendiriyorsunuz.

Ö10: Evet şimdi yeni yapılan değişiklikte birlikte Medya Okuryazarlığı dersinin önemi de arttı açıkçası. Çünkü önceden öğrenciler seçmeli dersleri daha çok – Medya Okuryazarlığı da seçmeli bir ders olduğu için – hani daha az önemli dersler gibi görüyorlardı. Şu anda onlar için de birer yazılı veya proje yapma zorunluluğu olduğu için, Medya Okuryazarlığı dersinin öneminin arttığını düşünüyorum ben.

Ö12: Zaten ölçme-değerlendirmede sınav kaygısı yok çocukların. Çocukların süreç içerisinde kendini değerlendirmesine de uygun. Akran değerlendirme var. Öz değerlendirme var. Gözlem formları var. Bence yapılandırmacı yaklaşıma uygun bir değerlendirme biçimi.

Ölçme ve değerlendirme için olumsuz görüş bildirenler, uygulama yapılmadığını, seçmeli ders olduğu için medya okuryazarlığı dersinin önemsenmediğini, bir katılımcı ise bu ders için sınav yapılmasını gerçekçi bulmadığını ve not bazıyla bir ölçme yapılmasına gerek olmadığını belirtmiştir. 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının kazanımlarını olumsuz değerlendiren öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Ölçme olarak şimdi şöyle bir sıkıntımız var. Konular birbirine çok yakın olduğu için genelde test tekniğini tercih ediyoruz. Genelde hep aynı soruların tersten çevrilip sorulması gibi bir şey oluyor.

Ö2: Dediğim gibi sıkıntı bilmekte değil sıkıntı uygulamakta zaten. Uygulama olayımız yok.

Ö7: Zaten seçmeli ders olması çocuğun gözünde Medya Okuryazarlığı dersinin önemini aslında azaltıyor.

Ö11: Bu derste mesela ölçme değerlendirme yaptık biz birinci dönem bir test hazırladık. Yaptık ama çok gerçekçi bulmadım ben açıkçası. Çünkü bu dersin ölçme değerlendirmesinin kâğıt üzerinden yani notla yapılması bana garip geldi. Bana ölçme yani bir sınav ve bir not meselesi çok gerçekçi gelmiyor açık söylemek gerekirse. Bunun notla ölçülmesi gereken bir ders olduğunu düşünmüyorum. Bu bence ölçme değerlendirme kıstaslarıyla ölçülmemesi gereken, en azından not bazında ölçülmemesi gereken bir şey.

4.2.2.6 Ders saati açısından

2013 yılı Medya Okuryazarlığı dersi programının ders saatini olumlu değerlendiren öğretmenler, ders saatinin arttırılmasını olumlu bulmuşlardır. Ders saatinin ikiye çıkartılmasını olumlu bulan öğretmenler bunun nedeni olarak bu zamanın dersi işlemelerine bol bol yetmesi olduğunu göstermişlerdir. 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının ders saatini olumlu değerlendiren öğretmenler şunları söylemişlerdir:

Ö4: Evet ders saati arttırıldı. Bu da güzel. Öğrenciler çünkü hem eğleniyorlar hem de öğreniyorlar.

Ö5: Zaman açısından oldukça bol bir zamanımız var. Ders saatinin haftada iki saate çıkarılması gayet olumlu. Destekliyorum. İki saat bize bu yeni programda bol bol yetiyor.

Ö8: Bir saat... Daha 2013'ü kullanmadık ama. 2013'ün daha hiç dersine girmedim. İnceledim yeterli gelir gibi. Çünkü dört tane öğrenim alanı belirlemişler. Öğrenme alanlarındaki kazanımlar yani ikisi birinci dönem yapılırsa iki tanesi ikinci dönem olsa bir saat yeterli gibi.

Ö10: Bizim verdiğimiz ders saati olarak Sosyal Bilgiler iki saat, baktığımız zaman mesela, İnkılap Tarihi dersini biz iki saatte veriyoruz. Medya Okuryazarlığı için de iki saat yeterli diye düşünüyorum.

Ö11: Yani iki saat normal o noktada bir şey diyemeyiz. Medya Okuryazarlığının iki saat olması çok normal onda bir sıkıntı yok. Konu işlemede o noktada zaman kaybı olmaz. Sıkıntı olmaz yani. Ders saatinde sıkıntı yok. Bu da iki saat için uygun.

2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının ders saatini olumsuz değerlendiren öğretmenlerden bazıları bir saatle bu dersten yeterli verimin alınamayacağını, öğrenciye tutum kazandırılmasına bir saatin yetmeyeceğini ifade etmişlerdir. Etkinlik sayısının fazla olmasının da bir ders saati için olumsuz bir durum yarattığını ileri süren öğretmenler olmuştur. Ölçme ve değerlendirme yapabilmek için de bir ders saatini yetersiz bulan öğretmenler olmuştur. Bir öğretmen de yeni programa iki ders saatinin fazla geldiğini ifade etmiştir. Bu görüşleri belirten öğretmenler düşüncelerini şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

Ö2: Ders saati dediğim gibi bir saat. Bir saatle bu iş olmaz zaten. Bir saat dediğiniz yani öğretmen gidecek haftada bir defa onu görecek, ders bitiyor zaten 40 dakikalık süre bitiyor yani onda verecek bir unsur yok yani.

Ö5: Yeni programa iki saat fazla geliyor. Bütün medya araçlarına ayrılan zaman yeterli. Bol bol her konunun üzerinde durma şansımız var. Zaman açısından hiçbir sıkıntımız yok iki saat olunca. Şimdi şöyle bir parantez açayım biz 2013 programında da derslerimizi işlerken eski programdan daha çok bahsediyoruz açık konuşayım. Bütün medya araçlarını tek tek ele alıyoruz. Çünkü burada zaman o kadar uzun ki bu uzun zamanda yapacak başka bir şey bulamıyoruz yani medya araçlarını tek tek yeni programda olmamasına rağmen gözden geçiriyoruz.

Ö6: Ama çocuğun tutum geliştirmesini sağlamak öyle bir ders saatinde olmuyor. Ardi ardının devamı gerekiyor ve bir de uygulamasının daha uzun sürmesi... Ders saatinin bu programa göre yetersiz olduğunu düşünüyorum. Ama bir saatin normalde yeterli olduğunu düşünüyorum.

Ö9: 2013 için ben bir saatin az olduğunu düşünüyorum. Etkinliği fazla çünkü. Hani biz çocukları yönlendireceğimiz için onların derse hazırlanması, o etkinliği hazırlaması bir ders saatinde etkinliğin bitirilmesi... Diyelim ki etkinliği yaptılar. Bir de değerlendirmesinin yapılması lazım ve bu bir ders saatinde hem etkinliği yapmak, hem değerlendirmek yetmeyecek büyük ihtimalle diye düşünüyorum.

4.2.3 Öğretmenlere Göre İyi Bir Medya Okuryazarlığı Programının Betimlenmesi

Bu kısımda katılımcılardan ideal bir Medya Okuryazarlığı programını betimlemeleri istenmiştir. Bu konudaki görüşler içerik ve işlevsellik anlamında değerlendirilmek üzere iki başlık altında öğrenilmeye çalışılmıştır. Buradan yola çıkılarak 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programında neleri görmek istediklerine dair yordamlar yapılmaya çalışılmıştır.

Katılımcıların ideal bir Medya Okuryazarlığı ders programından beklentilerinin farklı farklı olduğu görülmektedir. İdeal bir Medya Okuryazarlığı ders programının içerik anlamında günümüz sorunlarına yer vermesi gerektiği, sorunların çözümünde yol gösterici bir niteliğe sahip olması gerektiği, çocukların yaşına hitap edebilmesi gerektiği, basit, kullanışlı, güncel, ayrıntılı, hayatın içinden, diğer derslerle entegre, materyal yapımı hakkında bilgi veren, neden sonuç ilişkisini içeren bir yapıda olması gerektiği katılımcıların ideal Medya Okuryazarlığı ders programından bekledikleri boyutlardır. Bunun yanında durağan olmaması ve daha uzun süreye yayılması da ideal Medya Okuryazarlığı programından beklenenler arasındadır. İdeal bir Medya Okuryazarlığı ders programının içerik anlamında nasıl olması gerektiğine ilişkin öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Kesinlikle günümüz sorunlarından örnekler vererek bu işin üzerine gidilmeli. Tabii ki televizyon nedir? Radyo nedir? İnternet nedir? Bunların tanımı, tarihçesi yapılmalı ama günümüzde daha çok ne gibi sorunlar ortaya çıkartıyor tabii ki öncelikle faydasını da söyleyelim. Sorunlar üzerinde duran, sonunda da bu sorunu çözmek için önerilerde bulunan, sorunun çözümünde yol gösterecek olan bir program olsun istiyorum. Çocukların yaş psikolojisine göre önerilerde bulunsun. Biz onu öğrencilerimize söyleyelim. Kitap ya da program bize çocukların yaşadığı sorunlara dair öneri getirebilirse biz de onu en azından çocuğa göre ayarlayabiliriz. Sorunu tamamiyle anlatan, aynı zamanda çözüm yolu gösteren bir program.

Ö2: Basit olmalı. Çocukların seviyesine inebilmeli. Kullanışlı olmalı yani. El kitabı şeklinde olsun. Yani iyi program içeriği anlamında el kitabı şeklinde olsun. Hani önceden ne vardı mesela anayasa kitapçığı vardı. Trafik kuralları kitabını oluşturan el

kitapçıkları vardı, o türde olabilir mesela. O kitapçıklar basılabilir. Ama içeriğin aynı zamanda tanıtılması lazım. Tanıtımının gerçekleştirilmesi lazım.

Ö3: Yenilenebilmeli program. Yani durağan olmamalı. Dinamik olmalı. İki üç yılda bir yeni ders kitapları yazılmalı bunun için. Onları doğruya, doğru bilgiye ulaştırarak, onların daha iyi faydalanabilmelerini sağlayacak içeriklerin olması avantajlı olur. İçerikte görsellikler onların dikkatini çekecektir. Güncel olması, konuların yansıtılması onların dikkatini çeker yani.

Ö5: İyi bir program, Medya Okuryazarlığı programı bence bütün medya araçlarını tek tek kapsamalı. Ülkemizde mevcut TV kanallarının zaman zaman kendi ideolojileri doğrultusunda yayın yaptıklarını da görebiliyoruz ve hepimiz biliyoruz. Farklı farklı kanallardan bilgi edinip, bunların hepsini değerlendirip kendi yorumlarını katabilecek insanlar, gençler yetiştirmenin asıl amacımız olduğunu düşünüyorum ve yapılan programlarda da buna dikkat edilmesi gerektiğini özellikle vurguluyorum. Tabii ki program ne kadar iyi olursa ne kadar ayrıntılı olursa ders de o kadar zevkli geçecektir. Derste konuşacağımız konular da o kadar artacaktır. Program ne kadar ayrıntılı olursa ders de o kadar zevkli geçecek ki öyle oluyor zaten tecrübelerimizden bunu görüyoruz.

Ö6: Bir kere öncelikle öğrencilerin düzeyine uygun olmalı. Eğer bu ders ilk kez konuluyorsa daha basit olmalıydı konu içeriğinin. Daha uzun süreye yayılmalı. Bu kadar ünite sayısı olmamalıydı diye düşünüyorum.

Ö7: Dediğim gibi neden - sonuç ilişkisini içermeli. Çocuk sormalı, sorgulamalı, üretken hale getirilmeli. Dediğim gibi işte ne, nerede, ne zaman, niçin, kim sorularını kendi de sorabilmeli, sorduğu sorulara cevap da alabilmeli. Yani irdeleyebilmeli. En azından o dersi aldıktan sonra bir haber seyrederken bile, hani bir tartışma programı izlerken bile onun [öğrencinin] bakış açısını değiştirmeli. Nasıl bakması gerektiğini öğretmeli ona. Yani olaylara nereden bakılır işte nasıl bakılır, hangi sonuçlar çıkarılır. Mesela çocuklara at gözlüğünü öğretiriz. İşte at gözlüğüyle bakmamaları gerektiğini öğrenmeliler. Yani bir olayın birden çok nedeni ve birden çok sonucu olabileceğinin çıkarımını yaptırmalı çocuklara diye düşünüyorum ben. O açıdan hani kazanımlar daha somut olmalı. Yani daha hayatın içinden olmalı. Daha onun

etrafından olmalı. Günlük hayatta karşılaşabileceği türden olmalı diye düşünüyorum yani.

Ö9: İçeriği güncel olmalı. Yani bizim maalesef bir program uygulamaya konulduğunda bir beş on sene gidiyor. Ama Medya Okuryazarlığı programı böyle olmaz çünkü program sürekli değişiyor. Televizyon kanalları sürekli kendini yeniliyor. Biz beş altı sene geriden geliyoruz o zaman. Yani bir program atıyorum mesela moda ile ilgili bir program bir süre revaçta kalıyor ondan sonra kalkıyor o programlar ya da yemek programları çok seyredilse de kalkıyor. Biz hala o programlar üzerinden çocuklara bir şeyler anlatıyor oluyoruz. Güncel olmalı. İyi bir program Medya Okuryazarlığında çok güncel olmalı. Mümkünse de her yıl değiştirilmeli.

Ö10: Materyaller hazır bir şekilde veya nasıl yapılacağı konusunda bilgilendirme olsa veya ek bir kaynak olsa öğretmenler için daha yararlı olur diye düşünüyorum programın içerisinde.

Ö11: İçerik açısından önce bir kere bu programın diğer derslerle de entegre olması lazım. Yani bazı derslerle ortak yürütülebilir bir tarzının olması lazım. Yani siz bu dersi anlatırken, ne bileyim bu dersin Sosyal Bilgiler içinde de bir yeri olması lazım. Bence Din Kültürü Ahlak Bilgisi içinde de bir yeri olması lazım. Bence Beden Eğitimi, Müzik, Resim gibi dersin içinde de yeri olması lazım. Yani “Hocam müzikle ne alakası var?” müzikle belki magazin kısmının alakası olabilir. Beden eğitimiyle spor kısmının alakası olabilir. Din Kültürüyle çocukların tutum ve davranışları, inanç değerleri noktasında, doğru yanlış ayırt etme noktasında oradan bilgi verebilirsiniz. Yani bunların hepsi sosyal hayatın içinde belirleyici bir unsur olduğu için medya okuryazarlığı ya da medya diyelim. O yüzden bu konuların hepsini buralarda tek tek işlemek lazım yani Sosyal Bilgiler dersinde de işin demokrasi yönünü anlatabilmek lazım. Bu Sosyal Bilgiler dersinde işin bu kısmının anlatılması lazım. Ama diğer derslerde işte, resimdir, müziktir, beden eğitimidir, din kültürüdür, çok net onların içinde de bunun bağlantıları olup bölüm bölüm oralarda da anlatılabilmesi gerekir veya oralarla bağ kurulabilecek konuların içerikte yer alması gerekir. Böyle olursa, diğer derslerle de takviye edilirse, çocuk belki bu sefer biraz daha kendisi işin içinde olduğu için ciddiye alabilir.

Ö12: Bence Medya Okuryazarlığı programı çocuğun hayatını, çocuğun geleceğini ve çocuğun eğitim-öğretim sürecini nasıl etkileyeceğini ön plana çıkarmalı. Tabii onlara projelendirilmeli konular. Çocuk medyanın ve Medya Okuryazarlığının böylece gelecekteki hayatında etkisini kavramalı diye düşünüyorum.

İdeal Medya Okuryazarlığı programını derse sağlayacağı işlevsellik açısından ele alan katılımcılar açıklamalarında bir Medya Okuryazarlığı ders programının işlevsel olabilmesi için öğretmenin derse dikkat çekebilmesi gerektiğini, programın uygulamaya dayalı olması gerektiğini, velilerin de duyarlı hale getirilmesi gerektiğini vurgularken, programın öğrencilerin seviyesine uygun etkinliklerle donatılmış olması gerektiğini, zamanın yeterli hale getirilmesi gerektiğini, çocuğun öğrendiklerini hayatında uygulayabilmesi gerektiğini, okullara Medya Okuryazarlığı sınıflarının kurulması gerektiğini ve sınıfa her gün gazete getirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Burada iyi bir Medya Okuryazarlığı ders programının, dersin işlevsel olabilmesindeki en önemli etkisi sürece öğrenciyi de katabilmesi olarak görülmektedir. İyi bir Medya Okuryazarlığı ders programının işlevsellik anlamında nasıl olması gerektiğiyle ilgili öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Onun için dersimiz aslında gayet işlevsel. İşlevsel hale getirmek için amuda kalkmanız da gerekmiyor yani. Bir iki örnek verdiğiniz zaman çocuk zaten dökülüyor ama biraz dikkat çekmek, öğrencinin dikkatini toplamak önemli.

Ö2: İşlevsellik açısından iyi bir program, uygulamaya dayalı olmalı mesela. Sadece yazıda değil, uygulamada da olması gerekli. Şimdi bakanlığın çalışması var mesela internet anlamında o yasaklı siteleri anında engellemeye koyuyor. Giremiyorsunuz. Bu televizyona da indirgenebilir. Cep telefonlarına da indirgenebilir. Bir şekilde o bir bakıma daraltılabilir yani. Burada önemli olan, küçük yaştan itibaren çocukların bu bilgiyi alması. Dönüt verebilmesi açısından ailelere de bu konuda eğitim vermesi lazım. Bunların veli boyutuyla da öğretilmesi gerekir yani. Velilerin de bu konuda duyarlı hale getirilmesi lazım.

Ö3: Uygulanabilir olmalı her şeyden önce. İşlevsellik açısından etkinliklerle mesela çocukların katılabileceği, uygulayabileceği, onların yaş seviyelerine veya bilişsel seviyelerine uygun etkinliklerle donatılmış olması lazım programın.

Ö4: Öğrenciyi aktif olarak derse katmalı. Öğrenci bir şeyler yapabilmeli.

Ö6: Hani sanki karşımızda böyle robot varmış, hepsi belirli bir saniyede konuşacakmış, işte öğretmen... Hani dersi etkileyen faktörleri unutuyorlar. Ama bu sadece Medya Okuryazarlığı için geçerli değil bütün programlarda var. Herhalde karşısındaki insanların tamamen kendilerini dinleyeceğini düşünüyorlar veya onların yorumunun 5 saniyeyi geçmeyeceğini düşünüyorlar. Bilmiyorum. Genel bir problem var yani.

Ö7: Etkinlik sayısı arttırılmalı. Kitaplardaki tanımlar bile eğer çocuğa kazandırılacaksa, etkinlik şeklinde verilebilir çocuğa. Çocuk kendi tanımını kendi yapabilir ilk önce. Sonra onun yaptığı tanımla gerçek tanım arasında bağlantı kurulabilir. Olay zincirleri verilebilir çocuğa. Hani bir yerden başlanır mesela. Akıl yürütme yaptırılabilir. Beyin fırtınası tekniği kullanmasını sağlayacak konular verilebilir. Ana metinler verilebilir çocuğa. Onun temasını, ana fikrini çocuk kendi bulabilir. Onunla ilgili yaratıcı sorular geliştirilebileceği fırsatlar tanınabilir derste çocuğa. Örüntü yaptırılabilir o anlamda olay örüntüsü... O da çocuğu soran ve sorgulayan birey haline getirebilir. Medya Okuryazarlığı dersi ezber mantığıyla verilmemeli.

Ö8: İşlevsel olmalı. Yani çocuk hayatında yaşayabilmeli. Hayatına uygulayabilmeli programı. Sosyal ağlara girerken, internete girerken neyin kârlı neyin zararlı olabileceğini onlara öğretebilirsek belki biraz ilerlemiş oluruz. Medya Okuryazarlığı, öğrenciyi işin içerisine katmalı. Üretim kesin olmalı. Öğrenci üretmeli içerik olarak öğrenciyi işin içerisine katmak zorunda yoksa çok soyut kalıyor. Eğlendirici olmalı bilgilendirmenin yanında.

Ö9: Öğrencinin aktif olması lazım bir kere. Bizim örnek göstermemiz gerekiyor yani gazete, televizyon... Bir kere sınıfta mutlaka bilgisayar olmalı. Televizyona bağlanabilmeliyiz. Örnek bir program izlemeliyiz. Çocuk aktif olmalı. Çocuğu kısıtlamamalıyız. Çocuk, bir program hazırlayacak, onu sunacak, ondan sonra o sanki bir televizyon programıymış gibi arkadaşları değerlendirecek. Böyle şeyler yapmalıyız bence. Böyle etkinlikler yapmalıyız. İletişim örneği verirken "İletişim Nedir?" diye anlatmamalı, iletişimin örneğini çocuğa yaşatmalıyız.

Ö11: Eğer işlevsel olmasını istiyorsanız okulda bir tane Medya Okuryazarlığı sınıfı olması lazım. Çocukların orada gerçekten ders boyunca hani böyle futbol programlarında oluyor ya göstermeniz lazım çocuklara o yapılan hareketlerin, o yapılan davranışların, seyrettiği dizinin çocuğu nasıl etkilediğini. Bir haber varsa bu tarz kısa kısa şeyleri çocuklara göstererek veya az önce dediğim gibi yani sınıfa her gün gazete getirerek ders işlevsel hale getirilebilir. Yani gazete gönderebilecek mi bakanlık? Çocukların o derste inceleyebileceği şekilde veya haftalık? Yani iki üç tane gazeteyi yan yana koyup bakabilecek misiniz? İnceleyebilecek misiniz? Çocuk bunları görürse diğer derslerdeki gibi işte işlevsel böyle olur.

4.2.4 Öğretmenlerin 2013 Yılı Medya Okuryazarlığı Programının Geliştirilmesine Yönelik Görüşleri

Bu bölüm ele alınmadan önce öğretmenlerden iyi bir Medya Okuryazarlığı programının nasıl olması gerektiği öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu noktada öğretmenler ideal Medya Okuryazarlığı programını tanımlarken onların 2013 programında neleri eksik gördükleri veya neleri beğendikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının geliştirilmesine yönelik görüşler sunmaları istenmiştir. Öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

4.2.4.1 Kazanımlar Açısından

Kazanımların daha da zenginleştirilmesi, kazanımlar için slaytlar hazırlanması, hayattan örneklerle dersin işlenmesi gerektiği, medya araçlarına ayrı ayrı yer verilmesi gerektiği, daha az sayıda üniteye yer verilerek kazanımların art arda ve uzun süreye yayılmış şekilde olması gerektiğini savunan öğretmenlerin önerileri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Kazanımlar daha zengin hale getirilebilir. Kitap daha güzelleştirilebilir. Dolayısıyla daha güzel bir kitap, yanında daha güzel materyaller, en azından okullara verilebilir. Bakanlık slaytlar yapabilir, yayınlatabilir. Canlı canlı örnekler olabilir.

Ö5: Medya araçlarının da ayrı ayrı ele alınması gerektiğini de düşünüyorum.

Ö6: Ünite sayısının daha az, kazanımların ardı sıralı ve daha uzun süreli olması gerektiğini düşünüyorum.

4.2.4.2 Beceriler Açısından

2013 programının becerilerinin öğrencilere medya araçlarını etkin kullanabilme becerisi vermesi gerektiğini, etkinlik yapabilme olanağı tanınması gerektiğini ve bu becerilerin çevreye göre düzenlenmesi gerektiğini savunan öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö5: Şimdi yeni programda konu başlıklarına baktığımızda internet kullanımı gerektiriyor bana göre. Çünkü çocuk günün iki üç saatini televizyon karşısında geçiriyor. En azından o televizyonu etkin kullanmayı, televizyondan etkin faydalanmayı çocuklara anlatmamız gerekiyor. E tabii ki kırsalda da internetten nasıl kullanması gerektiğini anlatacağız. Zaten bütün ders programlarının çevreye göre, bulunulan alana göre öğretmenler tarafından da düzenlenmesi gerekiyor. Eklemeler yapılması gerekiyor.

Ö12: Bu konuda, beceri konusunda çocuklara daha çok bilgi düzeyinde eğitimden vazgeçilmesi lazım. Yani medyayı, onlara daha çok göstererek ve medya elemanlarıyla, medya mensuplarıyla, medya temsilcileriyle buluşturarak, sivil toplum örgütleriyle bu konuda iş birliği yapılarak. İşte konferans olur panel olur, başka amaçlı etkinlikler olur. Yani çocuk etkinlik yaparak tanıyabilir bunu. Gezi - gözlem yaparak tanıyabilir medyayı ve olumsuzluklarını. Daha çok duyarlı olur bu konuda diyorum. Sınıftan çıkarmamız lazım yani. Bu dersi sınıftan çıkarmamız lazım.

4.2.4.3 Değerler Açısından

2013 programının değerlerinin medyayı etkin kullanmaya olanak tanıyacak şekilde olması gerektiğini öneren öğretmen görüşü aşağıdaki gibidir:

Ö5: Değerler açısından her iki programda da sonuç olarak medyanın doğru okunması, medyanın iyi anlaşılması ve medyadan doğru faydalanılması gerekir ve buna yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

4.2.4.4 Etkinlikler Açısından

Etkinlikler açısından 2013 programının öğrenciyi daha aktif kılacak etkinliklere yer vermesi gerektiğini savunan öğretmenlerin yanında bu etkinliklerin materyallerle desteklenmesi gerektiğini ve hayatın içinden etkinliklere yer verilmesi gerektiğini savunanlar da vardır. Bu öğretmenlerin önerileri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Daha fazla etkinlik konulabilir.

Ö2: Bu tür etkinliklerin hepsi sadece öğretmenle yapılmamalı; aynı zamanda bu etkinliklerle ilgili materyallerin karşı tarafta da olması lazım yani öğrencinin elinde de olması lazım.

Ö5: Daha güncel, kırsal alandaki okullarda daha yapılabilecek etkinliklerin programa eklenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Ö7: Olay tamamlama gibi etkinlikler de yer alabilir mesela. Olayın başı çocuğa verilebilir. Kendi hikâyesini kendisi tamamlaması istenebilir. Oradan da neyi anlayabiliriz, her bireyin aynı olaya farklı bakış açıları nasıl geliştirebildiğini anlayabiliriz aslında. O olayları da zenginleştirir bizim açımızdan. Çocuğun yaratıcılığını da genişletebilir. O tür metinler de aslında yer alabilir etkinlik olarak kitabın içinde.

Ö9: Çocuk etkin olacak.

Ö11: Etkinlikleri sadece veli veya gözlem formu şeklinde değil de biraz daha hayatın içine doğru veya sınıf ortamına kurabilirsiniz, o daha sağlıklı bir sonuç almamızı sağlar diye düşünüyorum bu dersten.

4.2.4.5 Ölçme ve Değerlendirme Açısından

Ölçme ve değerlendirme açısından gerçek ölçme ve değerlendirme esaslarının getirilmesi gerektiğini düşünen bir öğretmenin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö7: Gerçek bir ölçme-değerlendirme esaslarına tabi tutulmayacağı için çocuğa bunun önemini toplumsal gerçeklerle vermemiz gerekiyor. Notla veremediğimiz için bunu birebir kazanım olarak vermemiz gerekiyor. Ne işine yarayacağını, ne faydası

olacağını göstermek zorunda kalıyoruz. Gerçek bir ölçme- değerlendirmeye tabii tutulsa bu yaş dönemi çocuğunun gözündeki önemi artacak.

4.2.4.6 Ders Saati Açısından

Öğretmenler genel olarak ders saatini yeterli bulmakla birlikte, bu konuda farklı öneriler sunmaktadırlar. Genel olarak bir ders saatinin yeterli olacağını önermekte olan öğretmenlerin önerileri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Ders saati olarak bir saat yeterli olabilir aslında. Ders işlevsel hale getirilip, materyal eklenip, daha aktif olunursa bir saat yeterli olabilir bu ders için.

Ö3: Bir ders konuşup, ikinci saat etkinlik olsa; bu ders bir saat konuşup diğer ders tamamen etkinliğe ayrılabilir ondan sonra. İkiye çıkarılabilir.

Ö6: Bir saatin normalde yeterli olduğunu düşünüyorum.

Ö12: Bir ders saati uygun olabilir.

4.3 Medya Okuryazarlığı Dersinde Karşılaşılan Sorunlar

Bu kısımda öğretmenlerden Medya Okuryazarlığı dersini işlemeleri önündeki engellerin neler olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre ders işlemeleri noktasında farklı sorunlarla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar, kendilerini bu dersi vermeye yetecek donanımda görmemeleri, idari görevi olan öğretmenlerin dersi işlemeye yetecek vakit bulamamaları gibi sorunların yanında TEOG, okulun fiziki donanımdan yoksun olması, veli-öğretmen işbirliğinin olmaması, öğrencilerin dersi ciddiye almamaları gibi diğer sorunlar başlığı altında değerlendirilebilecek olan sorunlar olarak ele alınmıştır.

Bilindiği gibi Medya Okuryazarlığı ders programı 2006 yılında ilk kez yayımlanmıştır. 2013 yılında programda bir revizyona gidilmiş ve programın içeriğinde değişiklikler yapılmıştır. Bu kısımda katılımcı olan öğretmenlerden kendilerini bu dersi vermeye yetecek donanımda görüp görmedikleri öğrenilmeye çalışılmış, farklı görüşler aktarılmıştır.

4.3.1 Öğretmenlerin Kendilerini Yeterli Görme Düzeyleri

Öğretmenlerden medyayı takip etmesinin, bir Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak üniversitede bu dersi verebilmesine yetecek donanımı edindiren dersler almış olmasının, hizmet içi eğitim almış olmasının, kendisini yetiştirmiş olmasının ve öğrencilerle işbirliği içinde olmuş olmasının dersi vermek noktasında kendisini yeterli görmesine yettiğini belirtenler olmuştur. Bu dersi verebilmek için Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin “biçilmiş kaftan” olduğunu belirten bir öğretmen de olmuştur. Akademik anlamda aldıkları eğitimin ve bireysel olarak kendilerini geliştirmiş olmalarının, öğretmenlerin kendilerini bu dersi vermeye yetecek durumda görmesindeki en önemli faktörlerden olduğu göze çarpmaktadır. Bu noktada öğretmen görüşleri olumlu yönde olacak şekilde aşağıdaki gibidir:

Ö1: : Evet. Donanımımız var çünkü sıkıntımız var yani iletişimle alakalı sıkıntıyı yaşadığımız için kendi çevremizde, kendi ailemizde, dört dörtlük herkesin donanımı olduğunu düşünüyorum.

Ö3: Yani Sosyal Bilgiler öğretmenlerini bunun için biçilmiş bir kaftan olarak görüyorum ben. Kendimi de bu açıdan medyayı takip eden sosyal, siyasi, ekonomik, sportif olayları takip eden birisi olarak, yeterli buluyorum.

Ö5: Kendimi yeterli görüyorum.

Ö6: Şu açıdan görüyorum biz zaten Sosyal Bilgilerde, üniversitede de çok çeşitli alanlarda ders aldık. Sosyoloji, Psikoloji, Felsefe... Anlattığım için sorun olmuyor.

Ö7: Biz Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak bu ders için ayrı bir eğitim almadık. Hani vatandaşlıkla ilgili almadığımız gibi. Hizmet içi eğitim şeklinde aldık Medya Okuryazarlığı, okutmanlığı şeklinde. Şimdi bizim genel olarak, bir Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak oturmuş bir yapımız var. Yani olaylara bakış açısı geliştirebiliyoruz. Daha çok sorup sorgulayabiliyoruz. Hani 5n1k'yı uygulamayı biliyoruz olaylarda. Yani çok şeye hakim olmasak bile onu vermeyi öğrendik hani en azından. Medya okuryazarlığı dersini de verebiliyoruz çünkü hayatın da içinden bir ders. Hani öğrendiğimiz somut şeylerle kendi bildiklerimizle bu dersi vermeye yeterliyiz yani verebiliyoruz.

Ö8: Yani şimdi teknoloji çok hızlı geliyor. Yani teknolojideki bütün gelişmeleri tam olarak takip edemiyoruz. Şimdi burada bazen sıkıntılar oluyor teknolojik olarak sosyal ağlarda. O zaman ne yapıyoruz. Yani öğrencilerle belki bir yönüyle iş birliği içerisine giriyoruz. Yani bazen öğrencileri işin içerisine katıyor, onlardan bilgi alıyor ve onu sınıfta değerlendiriyoruz. Daha iyi oluyor yani ama yeterlilik olarak, orada bir ders anlatmadan ziyade yol gösterme olduğu için pek bir sıkıntı çıkmıyor yani.

Ö10: Bu konuda gerekli donanımım olduğunu şöyle; kendimi yetiştirdiğimden dolayı donanımım olduğunu düşünüyorum. İnternetle uğraşıyorum. Program yapmakla uğraşıyorum. Ayrıca kendim Sosyal Bilgiler dersi için posterler hazırlıyorum. Bilgisayar üzerinde, programlarda. İşte kolaj çalışmaları yapıyorum. Bu yönde kendimi geliştirdiğimi düşünüyorum.

Beş öğretmen de kendisini Medya Okuryazarlığı dersini verecek donanımda görmediğini belirtmiştir. Bu öğretmenlerden bazıları buna bir gerekçe göstermezken bir öğretmen de gelişen ve değişen teknolojiye aynı hızda ayak uyduramadığı için bu dersi vermeye yetecek donanımda olmadığını ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen ise hayat tecrübesinin ve kültürel gelişimin bu dersi vermeye tam olarak yetecek bir düzeyde olmaması nedeniyle kendisini bu dersi vermeye yetecek donanımda görmediğini belirtmiştir. Bu noktada öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö2: Yok. Görmüyorum. Sonuç itibariyle tam anlamıyla yeterli hissetmiyorum o anlamda.

Ö4: Açıkçası çok bir donanımım olduğunu söyleyemeyeceğim.

Ö9: Çok da donanımlı olduğumuzu düşünmüyorum. Çünkü teknoloji sürekli değişiyor. Hepimiz de buna çok çabuk ayak uydurabiliyor muyuz? Televizyon seyredip gazete okurken neyi ne kadar doğru değerlendiriyoruz? Kendimize göre mi acaba çocukları yönlendiriyoruz? Bu konularda tereddütlerim var.

Ö11: Yok. Görmüyoruz.

Ö12: Kendi branşım ile ilgili yani ilişkilendirdiğim bir takım ya da hayat tecrübemle ilgili ya da kendimi kültürel gelişmemle ilgili olarak ya da medyayı kullanan bir insan olarak bu derste yetkinliğimi sorgularsam tabii ki bizler vermemeliyiz bu dersi.

4.3.2 İdari Görevin Ders İşlenmesine Olan Etkisi

Medya Okuryazarlığı dersini veren öğretmenler idari görevi olanlar ve olmayanlar olarak iki kategoride değerlendirilmiştir. Bu bağlamda dersi işlemelerinin önündeki engeller de bu açıdan değerlendirmeye tabi tutulmaya çalışılmıştır. Medya Okuryazarlığı dersini veren ve idari görevi olan öğretmenlerden üç tanesi okuldaki işlerinin yoğunluğunun bu dersi işlemelerine engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Bir tanesi ise bu durumun dersi işlemesinde herhangi bir engel teşkil etmediğini belirtmiştir. Bu noktada okuldaki idari görevinin ders işlemesine engel teşkil ettiğini belirten öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö2: Aynı zamanda branşım tarih. O derslerde biraz daha takviye yapıyoruz. Test çözüyoruz. Ne bileyim sorunları dinliyoruz. Zaman zaman sorun teşkil ediyor. Yani idari işler anlamında bazı zaman acil bir toplantımız oluyor. Gitmek zorunda kalıyoruz. Bir şekilde aksadığı oluyor.

Ö11: Tabii. Ediyor. Bazen işte sizin gibi misafir geliyor. Veli geliyor. Oturup konuşmanız gerekiyor. Bazen bir toplantıya gitmeniz gerekiyor. Bu tarz durumlarda aksadığı oluyor. Olmuyor desek yalan olur yani.

Ö12: Evet. Ediyor tabii. Bizim okul müdürü olarak tabii yoğun bir iş yükümüz var. İş yoğunluğumuz var. Bu iş yoğunluğunda toplantılarımız var. Birçok kere okulu terk etmek zorundayız. Ya da okulda ani, günlük gelişen olaylar yüzünden derse giremediğimiz zamanlar oluyor. Onun yerine işte rehberlik öğretmenimizi sokuyoruz. Dersin tam amacına ulaştığını da söyleyemem bu konuda.

Okuldaki idari görevinin Medya Okuryazarlığı dersini vermesine engel teşkil etmediğini belirten bir öğretmenin görüşü de aşağıdaki gibidir:

Ö2: Yüzde seksen yüzde doksan katılım anlamında gidiyoruz.

4.3.3 Ders İşlenmesi Önünde Engel Oluşturan Diğer Sorunlar

Dersin işlenmesine engel olan diğer sorunlara öğretmenler, dersin seçmeli ders olması nedeniyle öğrencilerin dersi çok dikkate almamalarını göstermişlerdir. Bu dersten sınavda soru gelmemesinin öğrencilerin derse boş ders gözüyle bakmalarına neden

olduğunu ve bu derste başka dersler işlendiğini belirten öğretmenler, dersin notunun olmamasının da öğrencinin dersi ciddiye almamasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Sınıfların kalabalık oluşu, okulun ve sınıfların gerekli altyapıya sahip olmaması da dersin işlenmesinde önemli bir engel olarak görülmüştür. Ölçme ve değerlendirmesinin iyi olmaması da bu dersin işlenmesinde bir engel olarak görülmektedir. Öğretmenlerin dersin işlenmesi önünde en büyük engel olarak gördükleri durum ise TEOG kaygısıyla hareket eden öğretmenler ve öğrencilerin sınavda soru gelmeyen Medya Okuryazarlığı dersini işlemeyip bunun yerine sınavda soru gelen dersleri işlemek zorunda kalmalarıdır. Bu da öğretmenlerin gözünde dersin işlenmesi önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. Ders işlenmesi önünde engelleri olduğunu belirten öğretmenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Ö1: Yani öncesinde konuştuğumuz gibi bazen bazı okullarda daha doğrusu arkadaşlar başka bir ders işlemeyi ya da sınavda soru çıkan derslerle alakalı test çözmeyi tercih ediyorlar. Çok büyük bir ihtimal ben eğer İnkılap Tarihi dersine girseydim ben de aynısını yapacaktım, samimice söylüyorum. Bu ders daha çok sınavda soru çıkan derslerle gitmişti. Bu dersin işlendiğine ben inanmıyorum. Yani şu ana kadar 2013'e kadar ben Medya Okuryazarlığı dersinin işlendiğine kesinlikle inanmıyorum. Sosyalci giriyorsa Sosyal Bilgilerle alakalı soru çözülmüştür. Türkçeci giriyorsa Türkçeyle alakalı sorular çözülmüştür. İşlendiğine inanmıyorum. Şimdi en başta okulumuzla alakalı en baştaki sıkıntımız sınıfımızın kalabalık olması. Sınavda dersten sorumlu tutulmaması en büyük sıkıntı diye düşünüyorum. İşlenmemesindeki en büyük sıkıntı öğrenci ciddiye almıyor. Bu seneye kadar not da verilmiyordu. Dolayısıyla öğrenci ciddiye almıyordu. Öğretmen de ciddiye almıyordu. Bu ders diğer derslerle ilgili soru çözülebilen bir ders olarak, bir zaman dilimi olarak görülüyordu.

Ö2: Şimdi Türkçe var. Matematik var. Ne bileyim Fen dersi var. Burada bu derslere baktığımız zaman ne oluyor arkadaşlar konu anlamında geri kalıyor. Kar tatili oluyor. Öğretmen raporlu oluyor. Konular geri kalınca öğretmen kendini rahat hissetmiyor. Çünkü çocuklar TEOG sınavına girecek Bakanlığın yaptığı TEOG sınavı, konular belli. Bu konulardan sorumlusunuz diyor. O konuların yetişmesi için: "Hocam siz idari işlerinle uğraşın ben sizin dersinizi alayım size zahmet." diyor. O şekilde verdiklerimiz oluyor tabii.

Ö3: Medya dersi gibi dersler müdür yardımcılarının ve müdürlerin bu saatleri doldurabilecekleri ve gerçekten verimli olmadıklarını düşündüğüm bir alan haline gelmişti. Çünkü görüyorum yani gördüğüm bir konu. Birçok idareci arkadaş o derste test çözdürme, ahlaki birtakım nutuklar verme, okulda davranış problemleri varsa bunları konuşma gibi dersin dışında birçok şeyler işliyor. Zaten ne kitap, ne program, ne yıllık plan böyle şeyler de yok. Bence kesinlikle bu ciddiye alınmalı. Yani donanımlı olması lazım okulun. Alt yapısının uygun olması lazım.

Ö5: Yeni programda bilgisayar sınıfımızın aktif olmaması bizi engelliyor. Yeni programda öğrenci ders kitabı yok. Öğrenci ders kitabının olmaması en büyük handikap, en büyük olumsuzluk. Ama öğrencinin hazırlanması için elinde hiçbir kaynak yok.

Ö6: Şimdi İnkılap Tarihi'nin ders saati ikiye düştüğü için Medya Okuryazarlığı dersini sekizlerde genelde bize veriyorlar ki İnkılap Tarihi'ndeki o açığı kapatalım diye. Çünkü İnkılap Tarihi'nin ders saati ikiye düştü ama müfredat aynı. Yetişmiyor ve çocuklar bu dersten TEOG'a giriyor. Biz de TEOG daha önemli diye düşünerek Medya Okuryazarlığını İnkılap Tarihi olarak kullanıyoruz ve bütün Türkiye bunu yapıyor ama kimse söylemiyor. Biz de onu yapıyoruz. Vallahi öğrenci problemleri dışında bir problemimiz yok. Yani o da yüzyılların sorunu. Mesela ben kendi rehberlik sınıfımı bile haftada iki gün görüyorum. $40+40=80$ dakika. Ben bu seksen dakikada çocuğa nasıl davranış kazandıracağım? Yani mümkün değil. Çünkü davranış kazandırmak için uyarıcının yani benim onlarla birebir iletişim halinde olmam gerekiyor. Mesela yaptıkları bir şeyi bile bir hafta sonra duyuyorum. Nasıl müdahil olayım. Bu da problem yaratıyor işte. Bir de veli beşinci sınıfta çocuğunu terk ediyor. Benim 8 yıllık gözlemim bu. Birinci sınıfta öğretmen kovuyor veli dışarı çıkmıyor. İkide öyle, üçte öyle, dörtte öyle. Çocuk büyüyünce veli de çocuktan vaz geçiyor. Diğer çocuklarıyla ilgileniyorlar mesela ama büyüğünün durumunu sormaya gelmiyor veli. Yani çocuk beşinci sınıfa geldiğinde sanki 18 yaşındaki bir gençmiş gibi bazı şeyleri çocuğa bırakıyorlar. Ulaşamıyoruz yani. Sorunlu öğrencilerin velisine ulaşamıyoruz. Özellikle onlara ulaşamıyoruz zaten. Ulaşamayınca da bir çözüm bulamıyoruz. Tek başımıza biz de çözüm üretemiyoruz. O yüzden sorunlar devam edip gidiyor.

Ö7: Öğrencide bu dersin algısını biraz zor oturtuyoruz. Bakış açısını biraz zor oturtuyoruz. O yüzden de biraz dersin içine girmemiz zaman alıyor öğrenci açısından. Dediğim gibi bunda ölçme-değerlendirmenin iyi olmamasının da etkisi var. Hani zorunlu ders olmamasının da etkisi var. O yüzden bu dersi böyle önemsetmek ve tam işlenebilir duruma getirmek biraz süremizi alıyor.

Ö9: Dersin işlenmesine engel teşkil eden sorunlarımız bir kere sekizinci sınıflara dersi veriyor olmamız. Sekizinci sınıf çocukları TEOG kaygısıyla hareket ettikleri için bir test çözseydik hocam, hazır siz Sosyalcisiniz işte İnkılap Tarihi testi çözelim bu derste. “Bilgi yarışması mı yapsak acaba?” Hani sanki ders boş dersmiş de notu da olmayınca öyle oluyor zaten. Boş ders, “Bu derste bizim istediğimizi yapalım.” havasına bürünüyorlar. Çocuklardan kaynaklanan yani TEOG sınavının getirdiği baskıdan kaynaklanan engellerimiz var.

Ö10: Daha çok 2013 programı çocukların uygulama yapmasına yönelik olduğundan dolayı. Bizim bilgisayarlarımız eski. Yani bilgisayar sınıfımız var. Ama bilgisayarlarımız eski. İnternetimiz de çok yavaş yani öğrencilerin girip hep bir arada, bir anda girip internet üzerinden bağlanmaları mümkün olmuyor. Bunlar aksaklıklar olarak görülebilir yani.

Ö11: Yani sekizinci sınıfta TEOG gibi bir ana sınav varsa, hayati, belirleyici bir sınav varsa siz orada medya dersini işleyemezsiniz. O okulun müdürü alır o dersi matematikçiye verir.

Ö12: Sekizinci sınıfta çocukların sınava hazırlanması, tabii yoğunluk olarak sınavda çıkacak derslere ağırlık vermeleri yüzünden Medya Okuryazarlığı dersi biraz hafife alınıyor diye düşünüyorum.

Görüşme yapılan üç öğretmen ise Medya Okuryazarlığı dersinin işlenmesi önünde herhangi bir engel olmadığını ifade etmiştir. Bunun nedeni olarak da iki öğretmen okullarının teknolojik açıdan donanımlı olmasını göstermiştir. Ders materyali noktasında problemi olmayan bu öğretmenler ders işlemlerinin önünde de herhangi bir engelleri olmadığını vurgulamışlardır. Bir diğer öğretmen ise yine ders işleme önünde bir engel olmadığını belirtmiş ancak buna dayanak olabilecek herhangi bir şey belirtmemiştir. Bu bağlamda öğretmen görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö4: Aslında yok. Çünkü biz teknolojik açıdan donanımlı bir okuluz köy okulu olmamıza rağmen. Projeksiyonumuz var. Bilgisayarımız var. Bilgisayar sınıfımız var. Okul idaresi de her anlamda bize yardımcı olmakta. O yüzden sorun yok. Gayet memnunuz.

Ö8: Yok bir sorun yok dersin işlenmesinde. Şu anda bütün imkânlar mevcut. Yani devlet her türlü imkânı vermiş. İnternetinden, aklınıza ne geliyorsa. Bütün imkânlar var. Yani ders materyalleri konusunda sıkıntı yok. Etkinlikler konusunda sıkıntı yok. Yani dersin işlenmesi konusunda hiçbir sıkıntı yok.

Ö11: Başka bir sorun yok. Dediğim gibi başka bir sorun yok

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde bulgulardan yola çıkılarak sonuçlar ortaya koyulmaya ve bu sonuçlara ilişkin yorumlar yapılmaya çalışılmıştır. Ardından sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada öğretmen görüşleri doğrultusunda 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında Medya Okuryazarlığı dersine karşı öğrencilerin tutumu, öğretmenlerin gözünden ideal Medya Okuryazarlığı ders programının nasıl olması gerektiği, dersin işlenmesi önünde öğretmenlere engel oluşturan durumlar da incelenmeye çalışılarak 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının öğretmenlerin görüşlerine göre nasıl bir yeri olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmamızın bulgularında tüm öğretmenlerin medya okuryazarlığının önemli bir yeri olduğu hakkında hemfikir oldukları belirlenmiştir. Elma vd., (2009b) çalışmalarında okul müdürlerinin Medya Okuryazarlığı dersine yönelik görüşlerini almışlar ve okul müdürlerinin bu dersi gerekli ve yararlı bir ders olarak kabul ettiklerini belirlemişlerdir. Bu anlamda bu çalışmadan elde edilen bulgular, Elma vd., (2009b)'nin çalışmasında elde ettikleri sonuçlarla örtüşmektedir. Öğretmenlerin Medya Okuryazarlığını önemli bulmalarının altında pek çok gerekçe vardır. Günümüzde medyanın insan hayatında büyük yer kaplaması, çevremizdeki pek çok şeyin medyanın birer yansımasının olması öğretmenlerin böyle düşünmelerinde etkili olabilmektedir. Öğretmenlerin, Medya Okuryazarlığı dersi sayesinde öğrencilerin medya karşısında daha donanımlı olabileceğini düşündükleri tespit edilmiştir. Elma vd., (2009b)'nin ve Y. Ankaralığıl (2009)'un çalışmalarında Medya Okuryazarlığı dersinin öğrencilere medya karşısında eleştirel olma, medya araçlarını bilinçli kullanmayı öğrenme, ailelerini bilinçlendirebilme ve yaşlarına uygun programlar izleme noktasında katkı sağlayabileceğini tespit etmişlerdir. Bu bulgular araştırmamızın ilgili bulgularına destek oluşturabilecek niteliktedir. Medya Okuryazarlığı dersini alan öğrencilerin medyaya olan tutumlarının değiştiğini ve öğrencilerin daha eleştirel bir bakış açısına sahip

olduğunu görmelerinin, öğrencilerin medyadan gelen olumsuz etkilerin bu ders sayesinde farkına varmalarının öğretmenleri bu dersin verilmesi noktasında olumlu düşünmeye teşvik etmiş olabileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin bir kısmı Medya Okuryazarlığı dersinin verilmesine gerek olmadığını belirtmişlerdir. Medya Okuryazarlığı dersi için zamanı yetersiz bulan öğretmenlerin bu dersin verilmesine olumsuz baktıkları tespit edilmiştir. Alanda yapılan pek çok çalışma araştırmanın bu bulgusunu destekleyecek niteliktedir. Medya Okuryazarlığı dersinin haftada bir saatlik, bir yıl süren ve seçmeli bir dersle öğretilmesinin zor olduğunu ortaya koyan çalışmaların yanında bu dersin okul öncesi gibi çocukların daha küçük oldukları yaşlarda başlayıp üniversite dönemine kadar sürmesi gerektiğini ortaya koyan çalışmalar araştırmamızın bu konudaki bulgusunu destekleyecek niteliktedir (Aktı, 2011; Altun, 2009; Apak, 2008; Çakmak, 2010; Keleş, 2013; Seylan, 2008; Şahin, 2012). Bu dersin verilmesine sıcak bakmayan öğretmenlerin farklı gerekçeleri vardır. Öğrencilerinin TEOG sınavına hazırlanmaları, Medya Okuryazarlığı dersinden sınavda soru çıkmaması, dersin seçmeli ders olması nedeniyle öğrencilerin dersi ciddiye almaması gibi sebeplerin öğretmenlerin bu dersi gereksiz görmelerindeki önemli sebepler olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin derste eğlenebilmelerinin, derse aktif şekilde katılım sağlayabilmelerinin, dersten bir şeyler öğrenebilmelerinin öğrencileri derse karşı olumlu tutum sergilemek noktasında olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Koçak (2011) çalışmasında öğrencilerin %40'ının dersi sıkıcı bulmadıklarını, dersi farklı etkinliklerle geçiren öğrencilerin derse karşı daha ilgili olduğunu, öğrencilerin dersi zevkli, eğlenceli, gerekli ve yararlı bulduğunu ortaya koymuştur. Koçak (2011) çalışmasında öğrencilerin %35'inin bu dersin her kademedede verilmesi gerektiğini savunduğunu, %30'unun da bu dersin zorunlu olması gerektiğini savunduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmanın bu bulguları araştırmamızın ilgili bulgularını destekler niteliktedir.

Bazı öğrencilerin derse karşı olumsuz bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Çetinkaya (2008) Medya Okuryazarlığı dersinin okullarda öğrencilerin yeterli ilgi göstermedikleri bir ders olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersinde kullanılan araç gereçleri ve sınıf içinde yapılan etkinlikleri yetersiz bulduğunu tespit edilmiştir (Elma vd., 2009a; Koçak, 2011). Öğrencilerin %37'sinin dersi sıkıcı

bulduğu, %51'inin dersin zorunlu olmaması gerektiğini düşünmeleri de yine Koçak (2011)'in bulguları arasındadır. Bakan (2010) ise dersin fazla sorumluluk yüklemesinden dolayı öğrenciler tarafından memnuniyetle karşılanmadığını ortaya koymuştur. Tüm bu çalışmaların bulguları araştırmamızın ilgili konudaki bulgularıyla benzeşmektedir. Öğrencilerin derse karşı olumsuz tutum sergilemelerinin nedenlerinin dersten sınavlarda soru gelmemesi, dersin notunun olmaması veya dersin onlara sıkıcı gelmesi olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin iyi bir Medya Okuryazarlığı ders programından içerik açısından güncel, öğrenciyi aktif hale getirebilecek bir yapıda ve devingen bir yapıda olması gerektiğini bekledikleri tespit edilmiştir. Keleş (2013) çalışmasında öğretmen kılavuz kitabının sürekli bilgi aktaran bir yapıda olduğunu ve medya için bir çerçeve çizdiğini tespit etmiş, bu durumun öğrencileri eleştirel düşünmeye sevk etmekten alıkoyduğunu belirtmiştir. Çakmak (2010) bulunulan yaşa göre programın içeriğinin farklılaşması gerektiğini ortaya koyarken Elma vd., (2010) çalışmalarında medyanın ekonomik, kültürel ve toplumsal anlamda yaşamı yönlendirmekte olduğunu hatta siyasal anlamda yönetimleri değiştirebilecek bir güce sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Alanda yapılan bu çalışmaların bulguları, çalışmamızın ilgili bulguları ile benzeşmekte ve bu bulguları destekler niteliktedir. Öğretmenlerin programın yapısının böyle olmasını istemelerinin nedeninin, kullandıkları programın kendilerine monoton gelmesi ve öğrencileri sürece dâhil edecek yapıda olmadığını düşünmelerinden ileri geldiği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin iyi bir Medya Okuryazarlığı ders programından işlevsellik açısından, günlük hayatta uygulanabilir seviyede ve çok sayıda etkinliğe sahip olması gerektiğini bekledikleri saptanmıştır. Söylemez (2012) çalışmasında Türkiye'de vatandaşların yaratıcı üretimleri için teşvik edilmediklerini ortaya koymuştur. Apak (2008) ve Çakmak (2010) çalışmalarında medya okuryazarlığı öğretim programının daha çok medya araçları merkezli bir yaklaşım sergilediğini ve bu yönüyle öğrencilere etkinliklerde bulunmaya izin vermeyen korumacı bir yaklaşımı sunduğunu ortaya koymuşlardır. Çetinkaya (2008) çalışmasında medyanın üretim süreçlerine aktif katılım sağlanması gerektiğini ancak Türkiye'de bu konuda birtakım aksaklık ve eksikliklerin olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmaların bulguları bu yönleriyle çalışmamızın ilgili

bulgularına destek oluşturabilecek niteliktedir. Öğretmenlerin kullandıkları programın “bilgi merkezli” olduğunu ifade etmeleri, öğrencileri sürece dâhil edecek yapıda bir ders işlemlerine izin vermeyen yapıda olması programdan bu türden beklentilerde olmalarına neden olabileceği düşünülmektedir. Yapılan araştırmada öğretmenlerin büyük oranda 2006 programını işlevsel bulmadığı tespit edilmiştir. Buna karşın görüşme yapılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını işlevsel bulduklarını belirtmişlerdir. 2013 programının kazanımlarının öğrenci merkezli olması, etkinliklerin öğrenciyi sürece dahil edecek bir yapıda olması ve programın öğretmenlere dersi işlemek noktasında kolaylıklar sağlaması öğretmenlerin dersi işlevsel olarak değerlendirmelerinde başlıca etken olarak görülmektedir. Buradan yola çıkılarak 2013 yılı programının 2006 yılındaki işlevsellik sorununu aştığı da öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ortaya konulmuştur.

Öğretmenlerden 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ve ders saati boyutlarında değerlendirmeleri istenmiştir. Öğretmenlerin bu noktalarda da iki ayrı görüşe sahip oldukları görülmüştür. 2006 programını genel anlamıyla çok fazla yeterli bulanlar olduğu gibi programın yetersiz olduğunu savunan öğretmenlerin de olduğu saptanmıştır. Genel anlamda öğretmenlerin 2013 programını 2006 programından daha kapsamlı ve daha işlevsel buldukları saptanmıştır. Elma vd., (2009b) çalışmalarında Medya Okuryazarlığı eğitim programının içeriğinin ve derste kullanılacak kaynakların zenginleştirilmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır. Altun (2009) çalışmasında Medya Okuryazarlığı ders programında Medya Okuryazarlığı alanındaki çalışmaların kapsamlı ve güncel bir yaklaşımla ele alınmadığı sonucuna ulaşmıştır. Altun (2009) çalışmasında 2006 yılı programının kendi bünyesinde tutarsızlıklarının olduğunu, programın medya eğitimi vermekten çok medyanın tanıtımı düzeyinde kaldığını belirtmiştir. Şahin (2012) çalışmasında Medya Okuryazarlığı dersini seçen 6. sınıf öğrencilerinin yaşlarının küçük olması nedeniyle eleştirel düşünme eğilimlerinin tam olarak gelişmediğini göstermektedir. Buradan yola çıkarak da Medya Okuryazarlığı dersini alan öğrencilerle almayan öğrenciler arasında medya tüketim alışkanlıkları açısından bir farklılaşma olmadığını belirtmiştir. Apak (2008) 2004 programının amaçlarında bazı ifadelerin belirsiz olduğunu ortaya koymuştur. Çakmak (2010) Medya öğretmenin Türkiye’de en az kazanımı bulunan öğrenme alanı olduğunu saptamıştır. Söylemez (2012) Türkiye’de

2006 öğretim programında medya okuryazarlığı becerilerine yeterince önem verilmediğini belirtmiş, bu programda değerlendirme sisteminin de olmadığını ortaya koymuştur. 2006 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını yetersiz bulan öğretmenlerin de bu gibi sebepleri ileri sürdüğünden yola çıkılarak alanda yapılan bu çalışmaların bulgularımızla benzeştiğini söylemek mümkündür. 2006 programının çok fazla kazanıma yer vermesinin, içeriğinin çok yoğun bulunmasının ve ders saatinin az olmasının öğretmenleri bu düşünceye itmiş olabileceği düşünülmektedir. 2006 programının vermeye çalıştığı kazanım, beceri, değer, etkinlikler boyutunda çok detaylı olmasının, ölçme ve değerlendirme yapmaya imkân tanımayan bir yapıda olmasının, program içeriğinin yoğunluğuna göre ders saatinin az olmasının öğretmenlerin bu programı 2013 programından daha yetersiz görmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Mevcut Medya Okuryazarlığı ders programını değerlendiren öğretmenlerin ders programını genel olarak, öğrenciye hitap edebilecek düzeyde olmasından dolayı olumlu değerlendirdikleri saptanmış, bir kısım öğretmenin ise programı, öğrenciye hitap edemeyecek bir yapıda olmasından dolayı olumsuz değerlendirdikleri tespit edilmiştir. 2013 yılı programını olumlu değerlendiren öğretmenlerin, programın içeriğinin hafifletilmiş olması, ölçme ve değerlendirmeye imkân tanıyan bir yapıya kavuşmuş olması, ders saatinin arttırılmış olması gibi nedenlerle bu kanaata vardıkları görülmüştür. Etkinliklerin öğrenciye daha fazla hitap edebilecek düzeyde olduğunu belirten öğretmenlerin bu yönüyle 2013 programını 2006 programından daha başarılı gördükleri belirlenmiştir. 2013 programına ayrılan ders saatinin 2006 programına ayrılan ders saatinden daha fazla olması, kazanımlarının nispeten daha az ancak daha yoğun içerikli olması, etkinliklerinin öğretmenler tarafından daha çok beğenilmesi, ölçme ve değerlendirmeye imkân tanıyan bir yapısının olması 2013 programını öğretmenlerin gözünde daha başarılı kıldığı düşünülmektedir. 2013 programının öğrenciyi merkeze alan bir yapıda olmasının öğretmenlerin programı olumlu değerlendirmelerini sağladığı düşünülmektedir. Kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ve ders saati boyutlarında programı olumlu değerlendiren öğretmenlerin yanında, programı bu yönleriyle olumsuz değerlendiren öğretmenler de olmuştur. Bu öğretmenler, programın tekrar incelenmesi gerektiğini, programın içeriğinin boş olduğunu vurgulayarak içeriği daha dolu bir program istediklerini belirtmişlerdir. 2006 programının yoğun içeriğinden

dolayı öğrenciyi derse katacak bir yapıda olmaması, öğretmenlerin 2013 programını yeterli bulmalarındaki en önemli faktörlerden bir tanesi olarak görülmüştür. Medya Okuryazarlığı 2013 programının yeni bir program olması ve alan yazında bu programla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmaması farklı kaynaklardan kanıtlar göstermeye imkân tanımamıştır.

Öğretmenlerin %58'inin kendisini Medya Okuryazarlığı dersini vermeye yeterli gördüğü, %42'sinin de bu dersi verebilmek için kendisini yetersiz gördüğü tespit edilmiştir. (Çakmak, 2010; Çetinkaya, 2008; Şahin, 2012) çalışmalarında Medya Okuryazarlığı dersini alanda yeterli olmayan öğretmenlerin verdiği saptamışlardır. Elma vd., (2009a) ve Aslan (2009) çalışmalarında dersi verecek öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçmeleri gerektiğini saptamışlardır. Çalışmaların sonuçları ilgili bulgularımızla kısmen benzerlik göstermektedir. Kendisini dersi verecek donanımda görmeyen öğretmenlerin branşlarının bu dersi vermeye uygun olmaması, bu alanda yeterli eğitimi almamış olmaları, çalışma koşullarının yoğunluğu gibi nedenlerle bu düşüncede oldukları kanısına varılmıştır. Öğretmenlerin kendilerini geliştirmiş olmaları, üniversitede farklı türden konuları içeren derslerin eğitimini almış olmaları ve dersin akademik anlamda çok fazla bir birikim gerektirmiyor olması öğretmenlerin kendilerini dersi vermeye yetecek donanımda görmelerinin sebeplerinden olarak görülmektedir.

Öğretmenlerden idari görevi olanların bu görevlerinin dersin işlenmesine büyük oranda engel teşkil ettiği saptanmıştır. Bütün (2010) çalışmasında okulda idari görevi olan öğretmenlerin bu dersi verdiği ancak bu durumun dersten yeterli verim alınması önünde engel teşkil ettiğini belirtmiştir. Bu anlamda bu çalışmanın bulgusu ilgili bulgumuzla benzerlik göstermektedir. İdari görev dolayısıyla ders saati içerisinde farklı yerlerde olmalarının gerekmesi, idari işlerinin yoğunluğu gibi sebeplerin idari görev yapan öğretmenleri engelleyen en büyük nedenlerden olduğu düşünülmektedir.

Okullarda birtakım sorunların dersin işlenmesine engel teşkil ettiği saptanmıştır. (Çetinkaya, 2008; Koçak, 2011; Seylan, 2008; Şahin, 2012) okulların materyal anlamında ve teknik donanım anlamında eksik durumda olduğunu saptamışlardır. Görüşme yapılan öğretmenlerin de bu durumdan yakındığı göz önüne alınırsa araştırmaların bulgularının çalışmamızın bulgularıyla benzeştiği sonucuna varılabilir. TEOG, okulların fiziki anlamda yetersiz durumda oluşu, dersin ölçme ve

değerlendirmesinin kapsamlı olmayışı, dersin seçmeli olması nedeniyle dikkate alınmaması, bu derste sınavda soru gelecek olan derslerle ilgili konu işlenmesi veya soru çözümü gibi etkinliklerin yapılması, öğrencilerin derse karşı ilgisiz oluşu gibi nedenlerin dersin işlenmesine engel oluşturduğu görülmektedir.

Dersin işlenmemesinden kaynaklı olarak öğretmenlerin bazılarının programa yönelik çok fazla fikir sahibi olmadıkları ve tahmini konuştukları tespit edilmiştir. Bunun nedeni olarak da öğretmenlerin 2006 programı süresince Medya Okuryazarlığı dersi işlemek yerine farklı derslere yer vermiş olmaları, henüz yeni programı kullanmaya geçmemeleri ileri sürülebilir.

Öğretmenler, 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programının kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme ve ders saati açısından daha da geliştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Programın mevcut halinin kapsam olarak yeterli olduğunu belirten öğretmenler, içerik bakımından eksik olduğunu ifade etmişler, bu durum da öğretmenlerin programı yetersiz görmelerindeki en önemli neden olarak görülmüştür. 2006 programı ile karşılaştırılınca, öğretmenlerin 2013 yılı Medya Okuryazarlığı ders programını daha çok beğendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

5.2 Öneriler

1. 2013 yılı programının kazanım, beceri, değer, etkinlikler, ölçme ve değerlendirme, ders saati gibi boyutlarıyla tekrar ele alınması uygun olabilir.
2. Program hazırlanırken öğretmenlerin görüşlerinin alınması ve programdaki kazanımların bol bol etkinliklerle desteklenmesi uygun olabilir.
3. Öğrencilerin sürece dahil edilmesi bunun için öncelikle okulların fiziki anlamda Medya Okuryazarlığı dersini işlemeye yetecek donanımına getirilmesi öğrenciler açısından daha iyi bir durum oluşturabilir.
4. Dersin öğrencilere sıkıcı gelmesini aşabilmek için daha eğlenceli şekilde işlenmeye çalışılması, teknolojik aletlerin ders işlenirken işe koşulması ve öğrencilerin sürece daha çok dahil edilmeye çalışılması uygun olabilir.
5. Öğretmenler hizmet içi eğitimler alarak dersi işleyebilmeleri için daha yetkin hale getirilmeye çalışılabilir.

6. Medya Okuryazarlığı dersini veren öğretmenlerin yeterli olmamaları, dersin karnede görünen bir notunun olmaması nedeniyle önemli görülmemesi Medya Okuryazarlığı dersinin Türkçe ve Sosyal Bilgiler programına entegre bir şekilde verilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle;

- Dersi verecek öğretmenlerin üniversitede ilgili branş düzeyinde eğitilmeleri veya hizmet içi eğitim almaları,

- Medya okuryazarlığı dersinin karnede görünen bir notunun olması,

- Medya Okuryazarlığı dersinin seçmeli ders kapsamında çıkarılması, zorunlu ders kapsamına alınarak merkezi sınavlarda bu dersten soru sorulması ders, öğretmenler ve öğrenciler açısından daha iyi olabilir.

7. Ailelerin bilinçlendirilmeleri ve çocuklarının okulda öğrendiklerini, evde pekiştirebilecek seviyeye getirilebilmesine çalışılması uygun olabilir.

8. Medya Okuryazarlığı dersinin notla değerlendirilmesinin dersin seçilmesi durumunda mümkün olması, derse ayrılan sürenin az olması, dersten istenen verimin alınması önünde engeller oluşturmaktadır. Bu nedenle Medya Okuryazarlığı konularının zorunlu ders kapsamında bulunan Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersi programlarına örtük program şeklinde yerleştirilmesi uygun olabilir.

KAYNAKÇA

- A Kaiser Family Foundation Report. (1999). A Comprehensive National Analysis of Children's Media Use. Executive Summary. ED445369.*
- Adak, N. (2004). Bir sosyalizasyon aracı olarak televizyon ve şiddet. *Bilgi Dergisi*, (30), 27-38.
- Aksaçlıoğlu, A. G. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.
- Aktı, S. (2011). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin medya okuryazarlığı ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Albayrak, A. (2013). Çocuğa saygılı medya anlayışı: Psiko – teolojik eleştirel yaklaşım, [Bildiri], 1. Türkiye çocuk ve medya kongresi: 14 – 15 Kasım 2013 - İstanbul: Bildiriler kitabı/1, (199–206). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Alkan, C. (1996). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi, Türkiye 1.Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu, 12-15 Kasım MEB-FRTEB, 15-23. Ankara.
- Altun, A. (2008). Türkiye’de medya okuryazarlığı. *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, (16), 30-34.
- Altun, A. (2009). Eğitim bilim açısından seçmeli medya okuryazarlığı dersi programına eleştirel bir yaklaşım. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 97-109.
- Altun, A. (2011). Tavsiye kararları çerçevesinde avrupa birliği’nin medya okuryazarlığı eğitimi vizyonu. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1). 58-86.
- Apak, Ö. (2008). *Türkiye, finlandiya ve irlanda ilköğretim programlarının medya okuryazarlığı eğitimi.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Arısoy, Ö. (2009a). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1). 55–67.

- Arısoy, Ö. (2009b). İnternet bağımlılığı. *Turkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics*, 2(1), 75-83.
- Arklan, Ü. ve Taşdemir, E. (2008). Bilgi toplumu ve iletişim: bilginin yayılması sürecinde kitle iletişim araçları ve internet, *S.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 67-80.
- Arslan, A. (2006), Bir sosyolojik olgu olarak televizyon. *International Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-17.
- Arslan, H. (2014). Eleştirel medya okuryazarlığı kapsamında çocuk odaklı haber ve programlar üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 71-79.
- Ata, E. E., Akpınar, Ş. ve Kelleci, M. (2011). Üniversite öğrencilerinin problemli internet kullanımı ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(4), 473-480.
- Atav, E., Akkoyunlu, B. ve Sağlam, N. (2006). Öğretmen adaylarının internete erişim olanakları ve kullanım amaçları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30). 37 – 44.
- Atay, M. ve Çelebi Öncü, E. (2009). “Elektronik bakıcı; televizyon”, *Çocuk ve medya: önce çocuklar düşlesin diye* içinde s. 69-82. (İçin Akçalı, S. Ed., 2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aufderheide, P. (1993). *Media Literacy. A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*. 03.05.2015, <http://eric.ed.gov/?id=ED365294>.
- Austin, Erica Weintraub, Johnson, Kristine Kay, (1997). Effects Of General And Alcohol-Specific Media Literacy Training On Children’s Decision Making About Alcohol, *Journal Of Health Communication*, 2, 17-42.
- B. Salı, J., Ünal, F. ve Küçük, M., (2008). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersinin amaçlarının ve etkinliklerinin değerlendirilmesi* [Bildiri]. 8. International Educational Technology Conference IETC, Anadolu Üniversitesi.

- Bacaksız, T. (2010). *Medya okuryazarlığı dersinde gazete ve dergi kullanımı İzmir’de medya okuryazarlığı dersinin öğrencilerin gazete ve dergi okuma alışkanlıklarına olan etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bakan, U. (2010). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersinin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bayram, N. (2002). *Toplum ve iletişim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Binark, M. ve Bek, M. G. (2009). *Eleştirel medya okuryazarlığı: Kuramsal yaklaşımlar ve uygulamalar*. (2. Baskı). İstanbul: Kalkedon.
- Buckingham, D. (2009). *The future of media literacy in the digital age: some challenges for policy and practice*. 5 Mayıs 2015, <http://www.medienimpulse.at/articles/view/143>.
- Bütün, E. (2010). *Türkiye’de medya okuryazarlığı dersine ilişkin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri: Samsun ili örneği*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 31-44.
- Cangöz, İ. (2008). *İletişim bilgisi*. A.Yüksel. (Ed.), İletişim kuramları içinde (221-236), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2011). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakmak, E. (2010). *İngiltere ve türkiye’deki ilköğretim medya okuryazarlığı eğitimi program ve uygulamalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Çavuş. H. ve Gökdaş, İ. (2006). Eğitim fakültesi’nde öğrenim gören öğrencilerin internetten yararlanma nedenleri ve kazanımları. *Yüüncü yıl üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(2), 56–78.

- Çetin, Z. (1999). *Kitle iletişim araçları ve şiddet*, 15 Mayıs 2015, <http://hdl.handle.net/11424/3006>.
- Çetinkaya, S. (2008). *Bilinçli medya kullanıcıları yaratma sürecinde medya okuryazarlığının önemi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çıldan, C., Ertemiz, M., Tumuçin, H. K., Küçük, E. ve Albayrak, D. (2012). Sosyal medyanın politik katılım ve hareketlerdeki rolü [Bildiri]. *Akademik Bilişim, Erişim* 07.07.2015
- D. Batıgün, A. ve Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 213-219.
- D. Batıgün, A. ve Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), 1-10.
- Damico, A. (2004). *Exploring the complexities of personal ideologies, media literacy pedagogy and media literacy practice*. (Unpublished doctoral dissertation), Graduate School of University of Massachusetts.
- Deveci, H. ve Çengelci, T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 25-43.
- Ekiz, Durmuş, 2009. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elma, C., Kesten, A., Dicle, A. N., Mercan, E., Çinkır, Ş. ve Palavan, Ö. (2009a). İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin medya ve medya okuryazarlığı dersine ilişkin tutumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (27), 93-113.
- Elma, C., Kesten, A., Dicle, A. N. ve Uzun, E. M. (2010). Türkiye’de medya okuryazarlığı eğitimi: medyanın işleyişi ve etik ilkeler açısından bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri: Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(3), 1409-1458.

- Elma, C., Kesten, A., Dicle, N. A., Mercan, E. ve Çinkır, Ş. ve Palavan, Ö. (2009b). Medya okuryazarlığı dersinin okul müdürlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(36), 87–96.
- Engin, H. B. (2013). *Çocuk ve reklam: Çocuklar olması gerekenden erken büyüyor*. [Bildiri], 1. Türkiye çocuk ve medya kongresi: 14–15 Kasım 2013 - İstanbul: Bildiriler kitabı/1, (217 – 234). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Erdem, A. R. (2005). Üniversitenin var oluş nedeni: Üniversitenin misyonu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(17), 75-86.
- Erdoğan, İ. (2007). Televizyon, denetim ve medya etiği üzerine. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Ratem Dergisi*. 07.07.2015, <http://kutuphane.halkcephesi.net/Yazarlarold/Irfan%20Erdogan/TV%20denetim.htm>.
- Ertuğrul, İ. ve Keskin, N. (2012). İnternet'in türkçe'nin kullanımında ve toplum-birey yapısının değişimindeki rolü. *Journal of Internet Applications & Management/İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 3(2). 79 – 88.
- EU. (2000). Recommendation 1466; Media Education. Web: <http://assembly.coe.int/main.asp?link=http://assembly.coe.int/documents/adoptedtext/ta00/erec1466.htm#1> 23.08.2010 tarihinde alınmıştır.
- Glesne, C.(2014). *Nitel araştırmaya giriş (Ersoy, A. ve Yalçınoğlu, P, Çev)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Goldberg, I. (1996). Internet addiction disorder. 02.02.2015. https://scholar.google.com.tr/scholar?q=Internet+addiction+disorder.&hl=tr&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart&sa=X&ved=0CB4QgQMwAGoVChMI0bOZoK2FwxIVSZAsCh2jEg2d.
- Görmez, E. (2014). *Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı düzeyleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

- Güler, A., Halıcioğlu, M. B. ve Tařđın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güner, F. (2011). *İlköğretim II. Kademe öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarında medya okuryazarlığının etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Günüç, S. ve Kayri, M. (2010). Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik-güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 220–232.
- Hasdemir, T. A. (2012). Gelenekselden yeni medya okuryazarlığına: Türkiye örneğinde bir değerlendirme. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 23 – 40.
- Hobbs, R. (2004). Medya okuryazarlığı hareketinde yedi büyük tartışma. Çev. Melike Türkân Bağlı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 122-140.
- Hymen, A. (2006). *Improving media literacy standards in education*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), State University of New York, Empire State College.
- İnan, T. (2014), Medya okuryazarlığı: Ortaokul öğrencilerinin ebeveynlerinin televizyon ve internete ilişkin tutum ve davranışlarının incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 7(35), 813 – 830.
- İnceoğlu, Y. (2005). Medyayı doğru okumak. [Bildiri] *I. Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı: 23-25 Mayıs 2005- İstanbul*.
- Jols, T. Ve Thoman, E. (2008). *21. Yüzyıl okuryazarlığı: Medya okuryazarlığına genel bir bakış ve sınıf içi etkinlikler*. (C.Elma ve A. Kesten, Çev) . Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Kalan. Ö. G. (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: Ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 1(39), 59-73.

- Karaca, Y., Pekyaman, A. ve Güney, H. (2007). Ebeveynlerin televizyon reklam içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkilerini etik açıdan algılamalarına yönelik bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 233–250.
- Karacoşkun, M. D. (2002). Bireysel ve toplumsal çözülmeye televizyon faktörü üzerine düşünceler. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(1), 227-233.
- Karaman, M. K. (2010). Öğretmen adaylarının tv ve internet teknolojilerini kullanma amaç ve beklentilerinin medya okuryazarlığı bağlamında değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 51–62.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (14. Baskı). Ankara: Nobel yayın dağıtım.
- Karasar, Ş. (2004). Eğitimde yeni iletişim teknolojileri-internet ve sanal yüksek eğitim. *The Turkish Online Journal of Educational Technology–TOJET*, 3(4), 117-125.
- Kartal, O. Y. (2007). *Ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin televizyon dizilerindeki mesajları algılamalarında medya okuryazarlığının etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kartal, O. Y. ve Kıncal, R. (2012). Medya okuryazarlığı eğitimi alan rehberlik ve psikolojik danışmanlık anabilim dalı öğrencilerinin aktif vatandaşlık düzeylerini etkileyen faktörler. *M.Ü: Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (36), 169-191.
- Kaya, K. ve Tuna, M. (2008). İlköğretim çağındaki çocukların sosyalleşmesinde televizyonun etkisi. *SDÜ: Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 159-182.
- Keleş, M. (2013). Eleştirel pedagoji bağlamında medya okuryazarlığı dersinin işleniş biçiminin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Keleş, S. (2009). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri. "Bolu ili örneği"*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kelleher, T. (2006). *Public relations online: Lasting concepts for changing media*. 05.07.2015. <https://scholar.google.ru/scholar>.
- Kellner, D. ve Share, J. (2007). Critical media literacy, democracy, and the reconstruction of education. *Media literacy: A reader*, 3-23. <https://scholar.google.ru/scholar>.
- Kıncal, R. Y. ve Kartal, O. Y. (2009). Medya okuryazarlığı eğitimi, *Milli Eğitim Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 181. 318-333.
- Kocadaş, B. (2006). *Kültür ve medya*. International Journal of Human Sciences, 1(1), 1-8. www.insanbilimleri.com.
- Koçak, B. (2011). *İlköğretim yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin medya okuryazarlığı dersine ilişkin algıları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Koren, M. (2000). Children's rights, libraries' potential and the information society. *IFLA journal*, 26(4), 273-279.
- Kurt, A. A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 20-34.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 28(28), 283-298.
- Lim, S. S. ve Nekmat, E. (2008). Learning through 'prosuming' insights from media literacy programmes in asia. *Science Technology & Society*, 13(2), 259-278.
- MEB, R. (2006). İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ve kılavuzu. 02.02.2015. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>.

- MEB, R. (2013). Ortaokul ve imamhatip ortaokulu medya okuryazarlığı dersi öğretim programı. 02.02.2015. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (1. Baskı). (S. Turan, Çev). Ankara: Nobel Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1988.)
- Orhan, F. ve Akkoyunlu, B. (2004). İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26), 107 – 116.
- Önal, H. İ. (2007). Medya okuryazarlığı: Kütüphanelerde yeni çalışma alanı. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(3), 335-359
- Özakar, S. ve Koçak, C. (2012). Kitle iletişim araçlarından televizyonun 3-6 yaş grubundaki çocukların davranışları üzerine etkisi. *Yeni Symposium*. 50(1), 31 – 39.
- Öztürk, C. ve Karayağız, G. (2007). Çocuk ve televizyon. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 10(2), 81 – 85.
- Paker, K, O. (2009). *Çocuk temsilleri ve medya okuryazarlığı eğitimi*. S. İçin Akçalı, (Ed.), Çocuk ve Medya. (2. Baskı). içinde (129 - 155). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pekman, C. (2007). *Avrupa Birliğinde medya okuryazarlığı*. N. Türkoğlu ve M.Cinman Şimşek, (Ed.), Medya okuryazarlığı içinde (40-49), İstanbul: Kalemus Yayıncılık.
- Pembecioğlu, N. (2013). Gelecek kurguları ve medya algıları. [Bildiri], Bildiriler Kitabı / 1. Türkiye çocuk ve medya kongresi: 14–15 Kasım 2013 - İstanbul: Bildiriler kitabı/1, (397-433). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Potter, W. J. (2013). *Media literacy*. (7. Baskı). London: Sage Publications.
- Püsküllüoğlu, A. (2003). *Türkçe Sözlük*, İstanbul: Doğan Kitap.

- Rideout, V. J., Foehr, U. G., Roberts, D. F. ve Brodie, M. (1999). Kids & media@ the new millennium: a kaiser family foundation report. A comprehensive national analysis of children's media use. *Executive Summary*. 03.03.2015. <http://eric.ed.gov/?id=ED445369>
- RTÜK. (2008). İletişim şurası. Retrieved July 22, 2008 from www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=c7fcb3f7-a8bf-406e-92ff-2873cbd029cd.
- Scharrer, E. (2005). Sixth graders take on television: media literacy and critical attitudes of television violence the research was supported by a service learning grant from the college of social and behavioral sciences at the university of massachusettsamherst. *Communication Research Reports*, 22(4), 325-333. 03.02.2015. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00036810500317714#abstract>
- Semiz, L. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlığı yeterlikleri ve medya okuryazarlığı dersini yürüten öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Seylan, S. (2008). *Medya okuryazarlığı ders uygulamalarında dünya üzerinde görülen aksaklıklar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Som, S. ve Kurt, A. A. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(1), 104 – 119.
- Söylemez, Y. S. (2012). *Asya ve okyanusya ülkelerinde medya okuryazarlığı eğitimi: Türkiye ve Yeni Zelanda karşılaştırması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Strasburger, V. C. ve Donnerstein, E. (1999). Children, adolescents, and the media: issues and solutions. *Pediatrics*, 103(1), 129-139.

- Sur, E. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğretmen ve öğrencilerinin medya okuryazarlığına ilişkin görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Niğde Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Şahin, M. (2012). *Medya okuryazarlığı dersi alan ve almayan ilköğretim okulu öğrencilerinin medya tüketim alışkanlıkları farklılaşması*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şirin, M. R. (2006). *Televizyon, çocuk ve aile: Yeni çocukluğun televizyon sarmalı*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Taşkıran, Nurdan Ö. (2007). *Medya Okuryazarlığına Giriş*, Beta Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Tokgöz, O. (1979). Televizyon reklamları ve çocuklar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 34(01), 93 – 110.
- Tuncer, N. (2001). İnternet: Çocuklar ve yasalar. *Türk Kütüphaneciliği*, 15(4), 427-435.
- Uskun, E., Öztürk, M., Kişioğlu, A. N., Kırbıyık, S. ve Demirel, R. (2005). İlköğretim öğrencilerinde obezite gelişimini etkileyen risk faktörleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(2), 19-25.
- Ülker, M. (2012). *Medya Okuryazarlığı dersi öğretmen kılavuz kitabının öğretim programı ile tutarlılığının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Warren, R., Gerke, P. ve Kelly, M. A. (2002). Is there enough time on the clock?: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 46(1), 87-111.
- Wilksch, S. M. ve Wade, T. D. (2009). Reduction of shape and weight concern in young adolescents: A 30-month controlled evaluation of a media literacy program. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 48(6), 652-661.

- Winter, J. D., Vie, S. (2008). Press enter to “say”: Using second life to teach critical media literacy. *Computers and Composition*, 25(3), 313-322.
- Y. Ankaralıgil, S. (2009). *İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinde medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yaman, H. ve Erdoğan, Y. (2007). İnternet kullanımının Türkçeye etkileri: nitel bir araştırma. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 3(2), 237–249.
- Yavuzer, H. (2004). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Genişletilmiş Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Young, K. S. (1999). Internet addiction: Symptoms, evaluation and treatment. *Innovations in clinical practice: A source book*, 17, 19-31.
- <http://www.medyaokuryazarligi.org.tr/tarihce.html>

EKLER

Ek1:

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

1. Kaç yıldır öğretmensiniz?
2. Branşınız nedir?
3. Medya okuryazarlığı dersini ne zamandır veriyorsunuz?
5. Okulunuzda derslere girmek dışında idari bir göreviniz var mı?
6. Medya okuryazarlığı ile ilgili genel görüşlerinizi aktarabilir misiniz?
 - Neden önemli?
 - Bir ders olarak verilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
7. Öğrencilerin medya okuryazarlığı dersine karşı tutumu nasıldır?
8. Mevcut medya okuryazarlığı programını nasıl değerlendiriyorsunuz?
9. Sizce iyi bir medya okuryazarlığı ders programı nasıl olmalıdır?
 - İçerik açısından?
 - Derse sağlayacağı işlevsellik açısından?
10. 2013 yılında 2006 yılında hazırlanmış olan medya okuryazarlığı öğretim programı yenilendi. Öncelikle şunu öğrenmek istiyorum, siz medya okuryazarlığı dersini işlerken hangi yıla ait programı kullanıyorsunuz?
 - Neden? (eğer cevap 2006 yılı programı ise)
11. 2006 yılı programını genel hatlarıyla incelediğinizde programın olumlu ve olumsuz yönlerini;
 - Kazanım
 - Beceri
 - Değer
 - Etkinlikler
 - Ölçme ve değerlendirme
 - Ders saatiaçısından değerlendirir misiniz?
12. 2013 yılı programını genel hatlarıyla incelediğinizde programın olumlu ve olumsuz yönlerini;

- Kazanım
 - Beceri
 - Değer
 - Etkinlikler
 - Ölçme ve değerlendirme
 - Ders saati
- açısından değerlendirir misiniz?

13. Medya okuryazarlığı dersini bir öğretmeni olarak verdiğinizi söylediniz. Peki kendinizi bu alanda ders vermeye yetecek donanımda görüyor musunuz?

14. (eğer öğretmenin okulda idari bir görevi varsa) okuldaki idari göreviniz medya okuryazarlığı dersini işlemenize engel teşkil ediyor mu?

- (ediyorsa) ne şekilde?
- Dersin işlenmesine engel teşkil eden diğer sorunlar nelerdir?

Ek2:

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 42276601/604.01/2613765

10/03/2015

Konu : Tez Çalışması

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
..... KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün
07/03/2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 nolu Genelgesi,
b) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü'nün 05/03/2015 tarih ve 3730 sayılı yazısı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Pınar İŞKİN' in Atakum İlçe Mili Eğitim Müdürlüğüne bağlı Taflan Yalı Ortaokulu, Mimar Sinan Ortaokulu, Özel Feza Ortaokulu, Özel Samsun Doğa Ortaokulu, Özel Ses Ortaokulu, İlkadım İlçe Mili Eğitim Müdürlüğüne bağlı Toybelen Ortaokulu, Ticaret ve Sanayi Odası Ortaokulu, Necatibey İlkokulu, Çatalarmut İlkokulu, Çatkaya İlkokulu ve Tekkeköy İlçe Mili Eğitim Müdürlüğüne bağlı Hamzalı Gölceğiz Cumhuriyet İlkokulu ve Güzelyurt Ortaokulu'nda görev yapan öğretmenlere uygulanmak üzere "Öğretmen Görüşlerine Göre Yeni Medya Okuryazarlığı Programı" konulu tez çalışması yapmak istediklerine ilişkin ilgi yazı ve ekleri ilgi (a) genelgeye göre müdürlüğümüzde kurulan "Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu" tarafından 09/03/2015 tarihinde incelenmiş olup uygun görülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, duyurusu ve denetimi ilçe millî eğitim müdürlükleri uhdesinde ve okul müdürlükleri sorumluluğunda gerçekleştirilmek üzere söz konusu çalışmanın yapılması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ve rica ederim.

Aytekin GİRGIN

Vali a.

İl Millî Eğitim Müdürü

EK : Yazı ve Veri Toplama Araçları (17 Sayfa)

DAĞITIM :

Gereği :

Atakum, İlkadım, Tekkeköy

İlçe Kaymakamlığına

(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi :

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü

Güvenli Elektronik İmza
Ask ile Aynadır.

10.03.2015

Lale KARADURBAN

Sef

Adres : Atatürk Bulvarı Yeni Hükümet Konakı Kat:3-SAMSUN

Santral : 0(362) 435 80 63 - 435 80 64 - 435 54 50

E-Posta: samsunmem@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: ALİ ERİŞGİN (Temel Eğitim 231)

Fax: 0(362) 431 93 76 - 432 48 54 - 432 06 09

Web http://samsun.meb.gov.tr